cronica

REVISTĂ DE CULTURĂ
Prețul : 30 lei

24

1298
Anul XXVII
15—31.XII.1992

renaștere românească, integrare europeană

Un Crăciun al bucuriei, simbol al renașterii de sine, și sărbători fericite — cu prilejul Anului Nou 1993 — dorim tuturor colaboratorilor și cititorilor noștri, cu speranța unor noi împliniri în libertate și demnitate !

Și mai dorim tuturor ca Moș Crăciun să le vină încărcat cu daruri multe iar Anul Nou 1993 să le aducă numai indexări de salarii, nici o creștere a prețurilor, serviciu ușor și sigur, afaceri prospere și intrarea liberă în Europa și în lume !

CRONICA

Triptic

I

cerc tăiat în cruce
— ruptură
între Cer și Pămînt ;
cît sînge, Doamne,
a risipit istoria,
de parcă s-ar fi vrut
o sfidare
a Crucii lui Isus...

II

se-nchide Cercul Jertfei — și tîrziu
s-a făcut fără-a ști cînd a fost Dimineața,
ce tîlc are fața în interfața
dintre logos și sînge, dintre Tată și Fiu...

Amnezie / Speranță ; Pămînt / Univers —
Moarte și Viață ; / Păcat și Iertare —
semne-n inimi au fost, dar toate s-au șters —
și, totuși, prin noi încă sună izvoare
de dincolo de Noaptea ce ne-a rătăcit
între El și sîngele Lui răstignit.

III

deși-n sine pare-a fi intactă
puntea dintre logoș și cuvînt
care-i magnitudinea abstractă
unde Cosmosul în noi s-a frînt ?

Vasile CONSTANTINESCU

Cuvinte încrucișate

Unire cu înlocuitori

Mass-media precum și persoane mai multe sau mai puțin oficiale, vorbesc periodic de integrarea Moldovei de peste Prut cu România. Această „integrare", în afara faptului că face parte din noua limbă de lemn, cioplită după Revoluție, este un fel de unire cu înlocuitori, un surogat oferit de guvernanții celor „două țări românești", credulilor de pe ambele maluri ale Prutului. Apropo : Prutul este un rîu, nu un fluviu, cum scria recent un gazetar prea tare la geografie. Și încă un apropo : Grecia nu vrea să recunoască Macedonia pînă nu se renunță la această denominație, pe care o consideră făcînd parte din patrimoniul elen. Ai noștrii (ca brazii !), nici n-au tresărit cînd a avut loc botezul noii țări... românești, recunoscînd-o grabnic, cu tot cu denumire. Nu spun că nu trebuia recunoscută, dar parcă se putea pune barem un asterisc, întrucît — precum se știe — nu întotdeauna și pretutindeni înalta societatea care decide soarta lumii stă bine cu istoria și geografia : să afle tot omul de stat că această „Republică Moldova" este doar o parte a Moldovei istorice care, la rîndul ei, este o parte a României. De altfel, nu s-a pus asterisc, nici cînd a fost recunoscută Ucraina, care se face a nu ști că a înghițit (fără să vrea, dar asta-i altă poveste) Bucovina de Nord, Ținutul Herței precum și

Nicolae TURTUREANU

(continuare în pag. 2)

Anchetă sociologică

Studenții despre Basarabia

Regimurile totalitariste se caracterizează printr-o înghețare a problemelor grave, o păstrare în latență a conflictelor, dar nu o dezamorsare a acestora, așa încît, odată cu intrarea în criză a sistemului politic, are loc și o erupere a problemelor pe care acesta nu le-a rezolvat. Astfel, criza politică, depășită chiar, atrage după sine criza întregului sistem social: de la mentalitatea individului pînă la tulburări funcționale ale macrosistemului, concomitent cu o degenerare a raporturilor inter-grupale (etnice, profesionale etc.).

Într-o astfel de perioadă, caracterizată de tranziția de la societatea totalitară la cea democratică, a reapărut și o problemă care depășea cadrul intern al unei țări: cea a relației dintre Republica Moldova și România.

În lunile mai—iunie ale acestui an, studenții anului III Sociologie-Politologie de la Universitatea ieșeană, împreună cu studenții chișinăuieni de la secția similară, în colaborare cu **Colegiul de sociologie „Delphi"**, au lansat o anchetă avînd ca temă: „OPINIA STUDENTILOR ÎN PROBLEMA BASARABIEI". Cercetarea de teren a fost efectuată pe ambele maluri ale Prutului, în centrele universitare: Bălți, Chișinău, Iași. Ipotezele de la care s-a pornit au fost formulate în funcție de specificul temei, dar avînd în vedere și faptul că eșantionul, păstrînd proporționalitatea între sexe, naționalități și instituții de învățămînt, era format din studenți.

Această structură a determinat introducerea în chestionar (ghid de interviu) a unei întrebări privitoare la istoria Basarabiei, fiind interesați, pe de o parte, de nivelul de cunoștințe pe care îl posedă studenții, cît și de orientarea temporală de care subiecții dau dovadă prin răspunsuri. Analiza acestora ne-a conturat imaginea unei Basarabii integrate perfect Principatului Moldovei, deci fără individualitate și istorie proprie, pînă în momentul anexării ei de către Imperiul Țarist (1812). Numărul mare de non-răspunsuri, precum și lipsa varietății evenimentelor evocate dovedesc, în rîndul studenților ieșeni, o necunoaștere a istoriei Basarabiei. S-a observat orientarea spre evenimentele care au avut loc în prima jumătate a secolului XX, spre deosebire de studenții moldoveni, care s-au oprit în special la anul 1991.

Trebuie subliniat faptul că percepția a două evenimente foarte importante este diametral opusă. Astfel, în timp ce, în rîndul studenților ieșeni, recucerirea Basarabiei de către România în 1941, este menționată doar de 5 la sută din subiecți, la Chișinău și Bălți ea apare în răspunsurile a 70 la sută din studenți. Realipirea Basarabiei în 1918 este menționată în proporție aproximativ egală în toate centrele universitare, dar, în raport cu primul eveniment, se află pe o poziție inferioară în Basarabia și pe primele locuri la Iași.

O altă problemă (întrebare) se referă la atitudinea cea mai corectă și diplomatică pe care România trebuie să o ia față de teritorile Bucovinei de Nord și Herței. Decalajul ce există între procentul înregistrat la Iași (0,3 la sută) și cel înregistrat în Basarabia (19 la sută) la varianta de răspuns conform căreia România trebuie să uzeze de orice mijloace, inclusiv militare, nu trebuie să ne mire, avînd în vedere popularitatea de care se bucură momentul 1941 în rîndul studenților basarabeni. De asemeni, trebuie amintit faptul că, în general, ieșenii susțin calea diplomatică a tratativelor în rezolvarea diferendelor teritoriale cu Republica Ucraina, în timp ce procentajul majoritar (37 la sută) al studenților basarabeni este de părere că acordarea autonomiei regiunilor românești este primul pas pe care România trebuie să-l facă față de Ucraina. În rîndul studenților basarabeni, se constată o pondere mare a răspunsurilor ce îndeamnă spre pasivitate, deoarece punerea problemei teritoriale este inutilă în acest moment.

Privind problema unirii Basarabiei cu România majoritatea studenților români (70 la sută) sînt de acord cu această acțiune, în timp ce, la Chișinău, 63,2 la sută din studenți s-au declarat antiunioniști. Totuși, procentele trebuie privite cu suspiciune din două motive: la nivelul individului, atracția pentru răspunsul pozitiv și posibila acțiune a sentimentului etnic, precum și din neconcordanță cu datele obiective — slaba participare a studenților la mitingurile „Pro-Basarabia". În ceea ce privește rezultatele obținute la Chișinău, ele pot fi explicate prin includerea în eșantion a peste 30 la sută studenți de alte naționalități, în conformitate cu structura generală a populației.

Momentul optim pentru unire, este situat, în general, între „viitorul posibil" și „viitorul apropiat", cu o notă aparte în cazul Chișinăului, unde 25 la sută dintre subiecți consideră că momentul oportun a fost pierdut (spre deosebire de Bălți unde nici un student nu împărtășește această opinie). De aceea, în analiza noastră, a trebuit să includem încă două aspecte: rezistența elementului românesc în Basarabia și percepția diferențelor dintre români și basarabeni. Studenții chișinăuieni s-au pronunțat pentru o rezistență parțială a elementului românesc, diferențele sesizîndu-se la nivelul limbii (vocabular și limbă vorbită) și mentalităților.

Studenții ieșeni consideră că păstrarea caracterului autohton în zonă s-a realizat mai ales prin intermediul tradițiilor și obiceiurilor, în mai mare măsură la sat decît la oraș. Posibila explicație a acestor date este existența unor factori obiectivi: intensa politică de rusificare a urbanului prin introducerea muncitorilor, specialiștilor, cadrelor de conducere aparținînd naționalității ruse în industrie, aceasta fiind dublată de o administrație solid structurată care propaga limba rusă ca limbă oficială, la care se adaugă și imaginea satului ca element de rezistență la schimbare.

În ceea ce privește mentalitatea, se constată existența mai multor imagini ale diferențelor dintre români și basarabeni: poporul basarabean ca o minoritate ce rămîne suspendată într-un punct dat al evoluției sale firești și distincția la nivelul indivizilor, după care basarabenii ar fi preluat unele din trăsăturile psihice esențiale ale slavilor.

Diferența de limbă apare ca fiind privită sub două unghiuri: cel al vocabularului (limbă arhaică, neevoluată, abundentă în regionalisme) și cel al accentului specific zonei. Aprecierea culturii se face în funcție de raportarea la diferite valori culturale: universale pentru românii din țară, tradiționaliste pentru basarabeni.

Alte două întrebări au vizat posibilitatea desprinderii Moldovei din **C.S.I.** și a integrării ei în **C.E.E.** Din analiza răspunsurilor s-a constatat scepticismul studenților ieșeni în privința acestor două probleme, în contradicție cu optimismul basarabenilor care, prin diverse forme, văd ca fiind posibile ambele scenarii. Căile de urmat sînt, în general, diverse, mai ales în ceea ce privește integrarea europeană, aceasta realizîndu-se cu sprijinul Occidentului, al României, prin sine însăși, sau prin încheierea unor tratate bilaterale cu țările europene.

Un ultim aspect urmărit a fost cel al problemelor interne existente în Basarabia. Așa cum era firesc, în condițiile în care conflictul transnistrean tocmai izbucnise, problema raporturilor interetnice a prevalat în rîndul studenților basarabeni, 85 la sută considerînd-o ca fiind principala problemă, înaintea celei economice (50 la sută). Studenții ieșeni, mai depărtați de evenimentele concrete ale acelor zile, au considerat problemele economice ca fiind vitale.

Analiza a căutat să identifice cîteva dintre aspectele legate de reflectarea problemelor Basarabiei în conștiința societății românești și basarabene, în special a studenților, lăsînd loc unor studii mai aprofundate pe această temă.

COLEGIUL DE SOCIOLOGIE — DELPHI

Colegiul de sociologie — Delphi **este un grup de studii sociologice inițiat de studenții din anii II și III de la secția de profil a Universității ieșene, care își propune două obiective — pe de o parte, ameliorarea propriei pregătiri profesionale prin activități de cercetare, pe de alta, o mai bună conturare a imaginii fenomenelor ce se petrec în societatea românească a tranziției, tocmai prin asemenea cercetări. Activitatea sa este structurată pe mai multe departamente ce reprezintă și direcțiile principale de cercetare: sondarea opiniilor, sociologia tinerilor și a educației, sociologia culturii, studiul tranziției rurale, sociologia mentalităților și a imaginarelor sociale, istorie orală și teorie socială. Grupul se bucură de sprijinul teoretic, metodologic și chiar moral al unor universitari, cercetători și, în general, intelectuali ieșeni și neieșeni, precum: Al. Zub, Adrian Neculau, Anton Carpinschi, Liviu Antonesei, Al. Lăzescu, Al. Dobrescu (Iași), Al. Călinescu, M. D. Ghorghiu, Annette Laborey (Paris), Alin Teodorescu Călin Atanasiu, Pavel Câmpeanu (București) etc. Pînă în prezent,** Colegiul de sociologie — Delphi **a efectuat mai multe sondaje de opinie pentru diverși beneficiari:** Radio Vox T, Centrul de librării Iași, Nord Est S.R.L., **precum și cîteva cercetări sociologice mai ample: despre „receptarea culturii scrise", despre „opiniile studenților din Iași Chișinău și Bălți în ce privește Basarabia" sau despre „situația șomajului în județul Iași". Intenția grupului de tineri cercetători este de a pune la dispoziția autorităților, partidelor politice și altor instituții, la dispoziția opiniei publice în cele din urmă, rapoartele redactate în urma cercetărilor mai importante, inclusiv prin intermediul presei. Documentul raportului cercetării** despre Opinia studenților în problema Basarabiei, **oferit revistei „Cronica", este prima tentativă a tinerilor cercetători de a depăși cadrul beneficiarilor direcți și imediați, de a se adresa, deci, marelui public. Mulțumindu-le pentru deschidere, le dorim succes în continuare.**

LIVIU ANTONESEI

Unire cu înlocuitori

(urmare din pag. 1)

cele trei județe din sud, — toate vechi teritorii românești. Desigur, aceste ițe sînt încurcate de Moscova, al cărei interes este de a menține **statu-quo**-ul pînă cînd colosul rus își va reface forțele și va putea din nou să-și impună legea. Nu-i mai puțin adevărat că Moscova și-a găsit oamenii potriviți tranziției de la cortina de fier la perdeaua de fum cu care ascunde manevrele de culise: la Chișinău d-l Snegur, purtător de căciulă rusească; la București, d-l Iliescu, care ar vrea — dacă se poate! — și cu slănina-n pod și cu pîinea unsă... Parlamentarii noștri cei mai bătoși se tot rățoiesc spre unguri — e drept că nici aceștia nu se astîmpără — dar despre Basarabia și Bucovina vorbesc numai la zile festive, și atunci doar spre a-și reface capitalul politic pierdut în alte bătălii gratuite.

În ceea ce privește „integrarea", aceasta înseamnă, deocamdată, preluarea reciprocă a unor emisiuni televizate, pregătirea unor studenți și elevi basarabeni în România, „implementarea" cîtorva deputați de la Chișinău în parlamentul nostru, o serie de schimburi economice și culturale și, peste toate, un sălbatic comerț „de graniță". Desigur, toate aceste „întreprinderi" au ca nobil scop o mai bună cunoaștere reciprocă, dar efectul acestei cunoașteri este, uneori, altul decît cel scontat. Unii dintre bursierii basarabeni au dat bir cu fugiții cînd au văzut ce masă și casă le-am oferit... Alții nu s-au putut integra datorită „complexului limbii" și al standardului nostru de învățămînt, atît de diferit exigențelor lor de acasă. Apoi: „cucerirea" piețelor comerciale basarabene de români și a celor românești de basarabeni, dincolo de avantajul reciproc, a sporit animozitatea celor pe care, oricum, perspectiva reîntregirii îi sperie. „Iată ce ne-au adus românii!" se vaită „esteții" de la Chișinău, arătîndu-ți mizeria ce rămîne prin piețe și prin gări care altădată (o! timpuri brejneviste...) străluceau de curățenie. „Iată ce ne aduc basarabenii!" cîrtim și noi, dincoace, mult mai exigenți cu cei ce vin de peste Prut decît cu noi înșine... Dacă la acestea toate se mai adaugă sloganul unirii a „două sărăcii", spaima unor basarabeni că, prin unire, își vor pierde anumite poziții și privilegii (spre deosebire de artizanii unirii din 1918, care au fost mai presus de asemenea meschinării), avem imaginea unui proces „integrator" amînat *sine die*...

Și mai este ceva: forțele unioniste din Basarabia s-au dispersat. Unii au cedat nervos, alții au cedat tentațiilor puterii, căutîndu-și un adăpost confortabil fie la Chișinău, fie la București. Abnegația lor din zilele cînd militau pentru limba română, pentru grafia latină, pentru independență și unire cu patria-mumă, s-a diminuat. Multe din cuceririle de atunci se pierd și ele. Rar mai aud pe cineva la Radio sau la Televiziunea din Chișinău vorbind despre *limba română*; s-a revenit la înlocuitori: limba „noastră" (cînd nu se spune de-a dreptul „moldovenească"), pămîntul „străbun". Cuvintele *român*, *românesc*, *România* sînt evitate, îndeosebi de oficialități. Mai mult, Televiziunea din Chișinău transmite uneori filme rusești *netraduse* și deci inaccesibile celor care nu cunosc limba rusă. E, parcă, o invitație: învățați rusește! Ciudățenia e că astfel de filme se „demonstrează" — ca să preiau termenul folosit la Chișinău pentru „rulează" — și în programele retransmise de Televiziunea Română, așa cum s-a întîmplat miercuri 10 decembrie, în emisiunea matinală. Și nimeni n-a zis nici: „dă-te mai încolo, că noi am făcut odată pușche pe limbă, învățînd limba rusă cîntînd, n-o să ne lăsăm păcăliți iar...".

Dar mai știi?!

Însemnări ieșene

Amînăm, amînăm, amînăm...

De ce merg toate atît de rău în această țară? De ce stăm atît de prost cu organizarea muncii și cu munca însăși? De ce, începînd de la cele mai înalte nivele — Președinție, Parlament, Guvern, Ministere, Prefecturi, Primării — și continuînd cu structurile de conducere la nivel de întreprinderi, pînă la simplul om de rînd, muncitor sau agricultor, adică talpa țării, mai mult se vorbește decît se face?

„Noi muncim, nu gîndim!" s-a auzit la un moment dat un slogan politic absurd — rămășiță a comunismului — prin care s-a urmărit, și s-a reușit de altfel, mobilizarea clasei muncitoare împotriva intelectualității. De parcă s-ar putea face ceva fără a gîndi ce faci și cum faci! De parcă gîndirea ar fi ceva rușinos, de disprețuit sau, mai rău, un dușman de clasă! Și la ce s-a ajuns? După atîta laudă de sine că „muncim", iată că de fapt — culmea ironiei! — tocmai asta nu facem: nu muncim. Sau dacă totuși muncim, cum susțin unii, înseamnă că muncim prost, că munca noastră nu e bine organizată, ca o mașină ce funcționează în gol, care în loc să producă mai mult consumă. Iar în rest — birocrație și corupție cu carul. Vorba vine „cu carul", doar așa ca metaforă, pentru că la alte dimensiuni și proporții e corupția noastră: se fură cu trenul, cu vaporul, cu autocamioanele și autocisternele, pînă la nivel de sacoșe și buzunare, ca să fie mulțumit tot omul, fiecare cu „dreptul" lui, pe măsura funcției lui, încheind cu aceea de portar.

Vasile CONSTANTINESCU

(Continuare în pag. 5)

interviul „Cronicii"

Oamenii sînt speriați de criza de autoritate din România

Dorin Popa: — D-le Cristoiu, sînteți tare? Sînteți un om cu nervii tari? Vă-ntreb asta gîndindu-mă că în cotidianul dv. apar mereu știri macabre. A apărut acea poză a ziaristului peruan spînzurat... Pe mine m-au luat frisoanele cînd am văzut acea poză. Sînteți un om, așa, tare? Cînd citiți propriul ziar nu aveți și dv. frisoane așijderea? Ca să nuanțez, este un calcul numai publicistic sau vine din natura dv., din nevoia aceasta de lucruri tari?

Ion Cristoiu: — Nu este un calcul publicistic. Ca în multe domenii unde se cere talent, aș putea spune că deseori acționez din instinct. N-aș putea să explic de ce uneori în legătură cu un eveniment sau un moment politic sau social eu am acționat într-un fel sau altul. Asta probabil că îmi spune instinctul și, în marea majoritate a cazurilor, am nimerit bine. Este vorba și de o atracție (apetență?) a mea către un anumit gen de proză și mai ales către proza rusească. Cine citește cu atenție „Evenimentul zilei" va observa că toate aceste „nebunii" pe care le prezentăm noi nu sînt date la voia întîmplării. Ele sînt selectate după caracterul lor bizar. Exprimă o societate — după mine — ușor bolnavă.

— Sper că nu le puneți dv. însivă la cale.

— A, nu, nici într-un caz, le pune viața la cale. La un moment dat, au fost alți colegi din presă, așa, mai intelectuali, care au strîmbat din nas la ideea că noi ne ocupăm de crime, de ascensoare care se prăbușesc. Nenorocirea e că ele sînt. Spuneam odată că, în America, soția își omoară soțul cu un pistol cu amortizor. La noi, din nefericire, și-o omoară cu făcălețul sau cu cuțitul de bucătărie. Deci și crimele exprimă o oarecare stare a societății. Însă, dincolo de toate acestea, este totuși o formă de educare a cititorului, pentru că atrage atenția asupra unui mare pericol și anume cel al crizei de autoritate din România.

— Chiar mă gîndeam să vă întreb despre rolul formativ, despre rolul educațional al presei pe care o faceți. La o primă vedere nu s-ar vedea acest rol.

— Dacă un om politic ar citi cu atenție ziarul nostru, ar observa un lucru care explică și de ce dl. Funar s-a situat pe locul 3. Adică, din nefericire, ca să fac aici o paranteză, nu s-au tras și nu cred că se vor trage concluziile din rezultatele alegerilor.

— Ați fost sau nu coleg cu Funar, așa cum s-a scris?

— Aia a fost o imensă prostie și mă miră că...

— L-ați cunoscut pe Funar?

— Nu. Aurelia Boriga, o jurnalistă pe care am lansat-o în presă, putea să catadicsească să-mi dea un telefon și să-mi spună. Nu l-am cunoscut pe Funar. Doamne-ferește! Sigur, am făcut facultatea la Cluj, dar am auzit de el, prima dată, cînd au început scandalurile de la Cluj. Deci nu-l cunosc, n-am auzit și apoi e măgulitor pentru mine să (se) spună că eu l-am creat pe dl. Funar. Locul 3 al d-lui Funar a fost creat de realitatea românească și nu atît naționalismul românesc, cît nevoia de ordine care se simte, acum, în România. Să nu uităm că el a venit cu un discurs sigur pe el, cu ideea de respectare a legii, cu nevoia de ordine, cu imaginea unui președinte mai autoritar decît dl. Ion Iliescu. Eu cred că a răspuns unei nevoi din subconștientul colectiv, nevoia de ordine. Cred că și acest 10 la sută trebuia discutat. Din ceea ce scriem noi, din telefoanele pe care le-am primit la redacție și din scrisori, se vede un lucru foarte interesant: oamenii nu sînt speriați, cum spune sondajul tandemului de tristă amintire IRSOP-INFAS, atît de creșterea salariilor sau de viața grea, ei sînt speriați de criza de autoritate din România de azi. Deci, toate aceste crime pe care le dăm noi, în primul rînd, reflectă realitatea, iar în al doilea rînd creează o stare de spirit a populației pe fondul căreia se va da posibilitatea unei întăriri a autorității Poliției și a unei întăriri a autorității guvernamentale. Apropo de o operă de educație, noi, atrăgînd atenția asupra acestor aberații — sînt aberații ale realității — asupra violurilor în grup, asupra posibilității de a fi omorît pe stradă, deja am creat în opinia publică un curent favorabil întăririi, după mine, a autorității — n-am zis a dictaturii sau...

Eu îl cred pe Eminescu, dar nu-l cred pe Adrian Păunescu

— Din cele ce-mi spuneați mai înainte, vizavi de semnele pe care le dă societatea și care nu sînt înțelese de mulți comentatori și de mulți oameni politici, am putea vedea în dv. un fel de semiolog, un fel de cititor în semnele socio-politice.

— Nu cred că am această pretenție pe care și-o arogă dl. Brucan. În primul rînd, am un mare avantaj, care nu ține de inteligență sau de talent, ci de o încăpățînare... Am marele avantaj că, din ianuarie '90, sînt singurul editorialist român care a scris săptămînă de săptămînă și, mai nou, din 22 iulie, cînd a apărut „Evenimentul zilei", zi de zi. Se poate spune că am totuși o extraordinară experiență: am urmărit societatea românească din ianuarie 1990 pînă acum, dar nu numai atît, cred că am un anumit scepticism, care mă face să nu fiu exaltat nici în aprecierea Convenției, nici în aprecierea stîngii și, în general, în aprecierea politicienilor. Acest scepticism e bazat pe luciditate, pe spaima de cuvintele mari, de patetisme — de aia nici nu am simpatizat naționalismul extremist pentru că mie mi se pare o imensă demagogie să faci elogiul literar al țăranului și să stai la București, să vorbești, cum face Vadim Tudor, să cînți satul și tu să iei cu japca pămîntul țăranilor, să vorbești de apărarea săracilor, cum face Adrian Păunescu, și tu să-i exploatezi pe nenorociții ăia de corectori cărora să le dai cîte o mie, două, trei pe lună și ei mor de foame. Adică eu îl cred pe Eminescu, dar nu-l cred pe Adrian Păunescu care este ditamai patronul și are bine-merci milioane. Adică el critică economia de piață profitînd din plin de economia de piață. Dacă ar fi într-adevăr adeptul economiei etatizate, el ar face un ziar al statului, nu un ziar personal. Am dat un exemplu de consecvență între idei și fapte.

— M-ar interesa care este grila prin care citiți dv. realitatea...

— Ipoteza mea de lucru este foarte simplă: realitatea, deci ceea ce vedem noi, este o dublă realitate. Este o înfățișare de paradă, mai ales în politică și adevărata realitate, esența realității. De fiecare dată cînd vine spre mine un eveniment sau eu mă apropii de un eveniment, mă apropii cu această suspiciune din start. Că dincolo de ce spune omul, mai ales omul politic, dincolo de declarațiile lui patetice, dincolo de operetta care s-a văzut în Revoluție, se ascunde altceva. Această ipoteză de lucru, pe care am verificat-o prima dată în februarie '90, cînd am scris „O după-amiază cu mai multe întrebări" și mă refeream la 22 decembrie 1989 este valabilă pentru toate editorialele. Dacă pleci de la premisa că tot ce spun politicienii, chiar și jurnaliștii este frumos, este patetic, atunci ai greșit. Dacă te gîndești că în spatele acestor cuvinte pot să se ascundă unele interese, s-ar putea să greșești mai puțin. A doua ipoteză este scepticismul față de firea umană.

— Aici voiam să ajung. Eu nu am vrut să vă introduc în politic, dar mereu ați revenit la politică. Aș vrea să discutăm despre modul în care se recrutează politicienii noștri și, în general, care sînt resorturile intime ale politicienilor. Mă gîndesc dacă nu faceți un rău societății prin suspiciunea față de politic. Că politicienii noștri, acum, nu sînt cei mai buni politicieni posibili — asta este una, dar că avem nevoie de oameni politici adevărați este altceva și nu știu dacă nu induceți în societate un lucru grav: neîncrederea aceasta continuă față de politic.

— Eu cred că nu avem la ora actuală o clasă politică și situația este foarte simplă: în primul rînd nu am avut o revoluție. O să spuneți: ce legătură are asta cu oamenii politici? Are, pentru că revoluția franceză sau hai să zicem și revoluția bolșevică au durat 2—3 ani și în acea perioadă, în războiul civil din Rusia, s-au făurit, totuși, niște personalități.

Am voie, pentru a sprijini democrația, să ascund adevărul care ar dăuna democrației?

— Mă gîndeam că o să puneți problema în privința conceperii Revoluției...

— Cum a ajuns la 22 decembrie Gelu Voican-Voiculescu prim vice-prim ministru? Păi, a ajuns fiindcă s-a nimerit pe lîngă Ion Iliescu. Asta nu e un merit, adică nu poți să spui că s-a bătut doi-trei ani și pe urmă a ajuns... Singurul lucru care s-a verificat la el și la Cazimir Ionescu a fost faptul că au fost mai dibaci decît alții.

— Gelu Voican-Voiculescu a gravitat și în jurul lui Paul Goma, dacă v-aduceți aminte.

— Ce s-a întîmplat în perioada anterioară: dizidența nu a fost o dizidență, ca în alte țări, care să fi dat posibilitatea unei activități politice. D-na Doina Cornea este un excelent model moral, dar disidența ei n-a făurit-o ca om politic, deci noi n-am avut nici în perioada anterioară revoluției o dizidență, ca în alte țări din Est, în care oamenii s-au făurit în procese politice. N-am avut nici după Revoluție. Ca să ajungi, să spunem, lider de partid într-o țară din Occident, treci prin lider local, devii primarul unui oraș, devii după asta membru al conducerii partidului, te bați cu ailalți, îi înving și ajungi lider. Păi, la noi, a ajuns lider de partid cine s-a grăbit în ianuarie '90 să încropească un partid. Ei nu s-au făurit; de altminteri n-au trecut nici un moment prin opoziție. Petre Roman a ajuns direct la conducere. De abia acum putem vorbi, după ce a ajuns în opoziție. Nu putem vorbi de faptul că acești oameni au avut experiența opoziției sau n-au avut nici experiența anterioară, degeaba le spunem noi că sînt nomenclaturiști de linia a doua sau a treia.

— Observ că vă interesează traiectoria politică a lui Petre Roman și într-adevăr este plină de interes și plină de învățăminte pentru oricine.

— Petre Roman constituie unul din punctele mele de certuri nesfîrșite cu mulți confrați din presă, care n-au înțeles atunci, în 1990, că eu am sesizat totuși că omul ăsta vrea să facă altceva. Eu l-am criticat tot timpul; nu s-a observat... Cred că un prim ministru care a fost falimentar nu este bun de administrator. A spune că Petre Roman e comunist, acum, cînd avem un FDSN care este egal comunist, cînd PSM-ul și PRM-ul au intrat în Parlament... Eu spun că **Petre Roman**, acum, este chiar un mare democrat. Partea a doua a întrebării are două aspecte: unul general și unul dureros. Întrebarea pe care mi-o pun eu ca jurnalist: am voie pentru a sprijini democrația să ascund adevărul care ar dăuna democrației? Adică unde este limita dintre, să zicem, omul care se bate pentru democrație și a unuia care se bate pentru adevăr? Eu cred că te bați pentru democrație, în momentul în care te bați pentru adevăr și, dacă adevărul ăla este defavorabil democrației, a-l ascunde este mai defavorabil; adică, mai devreme sau mai tîrziu, minciuna se vede. Noi, presa independentă și presa de opoziție am cocoloșit prea mult opoziția. Acest eșec din alegeri — se vede că este un eșec! — este și rezultatul faptului că noi nu am atras atenția sau că nu am încercat să-i atragem atenția. Cum am făcut-o, cum imediat am fost taxați drept oamenii lui Petre Roman sau chiar oamenii lui Ion Iliescu.

Cred că această victorie a stîngii, am și spus, este o mare victorie a democrației pentru că, dacă învingea opoziția, tot n-ar fi avut sprijinul popular, și Convenția nu era pregătită pentru guvernare. Această victorie, chiar grosolană, prea izbitoare a două partide — PSM și PRM care, discutam acum 3—4 luni, dacă pot fi sau nu interzise, au ajuns în Parlament, a trezit toate forțele democratice care, culmea, au gîndit comunist — „Istoria este de partea noastră, drumul este...". Drumul nu este! Nu s-a gîndit nici un moment Convenția să contacteze oameni din Poliție, din Armată, din SRI, din administrația de stat. I-a tratat pe toți în bloc. Istoria nu e de partea nimănui, istoria se face. Ori ei au zis „Gata! Din acest moment peste tot în Est, drumul este către economia de piață, către democrație"...

ION CRISTOIU: Știrile bizare din „Evenimentul zilei" exprimă o societate bolnavă

Lumea încă mai consideră că președintele nu trebuie fluierat

— Dar chiar așa a fost: s-a spus că Iliescu e ultimul șef de stat neocomunist și că trebuie să dispară. Iată că nu a dispărut.

— Greșeala au făcut-o printr-un discurs, în general, politizat excesiv, într-o țară care nu mai este atentă acum la dimensiunile astea comuniste, necomuniste, securiste — nesecuriste... Acum, omul este interesat în ce măsură un Guvern care vine, sau un Parlament, îi rezolvă problemele lui cotidiene. Ca dovadă că n-a avut importanță nici că Emil Constantinescu a fost membru de partid. Din punctul acesta de vedere, campania a fost catastrofală și nu trebuie dusă împotriva lui Iliescu, ci prin evidențierea lui Emil Constantinescu. După mine, despre Ion Iliescu s-a spus totul. Orice ai mai spune, acum, nu cred că ai mai putea să mai adaugi ceva care să influenteze electoratul. Aceasta s-ar mai putea întîmpla doar arătînd că mai sînt și alții poate mai buni și toată presa și campania electorală a Convenției ar fi trebuit să se focalizeze pe cel mai bun și nu să atace în permanență. Atacurile au fost în gol; o greșeală imensă au fost și acele grupuri care l-au fluierat mereu pe Iliescu. Nu întîmplător Ion Iliescu le-a dat la televizor; asta a trezit în poporul român de la sate mai ales indignare. Lumea încă consideră că președintele nu trebuie fluierat. Nu poți să faci o campanie cînd știi că sînt un milion de chiriași în casele naționalizate și o mie de proprietari și tu să fii de partea acestora din urmă. Au făcut deci o campanie în general, în abstract.

— Sînteți singura persoană care ține, în România, două editoriale: unul săptămînal și unul cotidian, deci, cu totul diferite. Cum faceți să scrieți pentru o săptămînă și pentru o zi, tehnic vorbind? Vă ajută, pentru comentariul săptămînal, cele zilnice?

— Noutatea nu vine din faptul că scriu și săptămînal și cotidian ci din faptul că eu am pus un pariu cu mine însumi de a scrie în fiecare zi. După revoluție și cred că nici înainte de revoluție n-a existat un editorialist care să semneze în fiecare zi și este un coșmar. În același timp, eu conduc acest cotidian, dau titluri, caut poze, citesc materiale. Interesant este că scriu mult mai ușor articolele din „Expres Magazin", care sînt mai lungi decît cele din cotidian pentru că cele din „Evenimentul zilei" presupun o extraordinară concentrare pentru a nu mă lungi și, mai ales, pentru a nu sări. Regret că uneori, aici „Academia Cațavencu" avea dreptate să mă ironizeze, poate cu simpatie, că uneori depășesc spațiul acela de o filă și jumătate, cît ar trebuie să fie. În „Expres Magazin" îmi este mai ușor fiindcă este vorba de o sinteză, îmi pot permite paranteze, să mai literaturizez un pic. Oricum, cred că-mi este de ajutor acest cotidian, pentru că rămîn foarte multe lucruri pe afară. În cotidian nu fac decît să îmi exprim o opinie rapidă, cu priză la realitate, pe cînd, dincolo, în „Expres-Magazin", sintetizez, explic mai pe larg anumite fenomene.

— Eu cred totuși că viitorul presei noastre aparține presei cotidiene. Bănuiesc că, în mai puțin de 6 luni, veți renunța la „Expres-Magazin". Ce spuneți?

— Noi ne gîndim deja că, în perioada de după alegeri, cînd va scădea tensiunea politică, acest caracter de „magazin" nu trebuie extins, eventual transformat „Expres-Magazin"-ul într-un supliment al „Evenimentului zilei". Cred că nu vor supraviețui săptămînale care de fapt sînt cotidiene ce apar săptămînal, gen „Flacăra".

Dorin POPA

fără anestezie

Eliminarea brutală din Universitatea ieșeană în anul 1945 a circa 32 de cadre didactice, personalități marcante ale învățămîntului superior românesc, poate fi explicată astăzi, printre altele, și prin contribuția și zelul personal al membrilor Comisiilor de epurare (MILLER — IORDAN — OȚETEA), prin intenția nedeclarată a comuniștilor de a anihila străvechiul focar de cultură, care era Iașul, încărcat de atîtea fapte și personalități ale culturii naționale, prin dorința de a pune capăt unor disensiuni între membrii corpului didactic universitar ieșean și, nu în ultimul rînd, prin presiunea factorului politic intern și extern.

Regimul comunist avea în vedere „purificarea" Universității ieșene de elementele „reacționare" — virtual fasciste, legionare și naționaliste — susceptibile de a urmări reînvierea trecutului; mai mult, Universitatea ieșeană era acuzată de către autorii și susținătorii epurațiilor a fi locul unde luaseră naștere toate curentele naționaliste românești care duseseră țara la război și la dezastru.

Momentul politic instabil prin care trecea România în anii de după război a oferit astfel membrilor comisiilor de epurare prilejul justificării acțiunilor de licențiere a profesorilor ieșeni considerați exponenți ai reacțiunii și ai mișcărilor de dreapta, capabile a provoca răsturnări de situații pe plan politic și a periclita noua linie politică externă a țării, dar și ocazia găsirii unor noi motivații care apăreau iminente.

Cercetătorul care studiază arhivele Universității „Al. I. Cuza" Iași constată de îndată existența unor tensiuni în cadrul ședințelor Senatului Universitar și ale Consiliului Profesoral din anii 1945—1947, susținute de intențiile evidente ale regimului comunist de politizare (comunizare) a învățămîntului superior. Ședințele de la Facultatea de Litere și Filosofie i-au avut drept promotori pe profesorii Petru Caraman și Constantin Balmuș, iar din Senatul Universitar pe profesorii Alexandru Myller, Constantin Balmuș și Andrei Oțetea pe de o parte și Alexandru Țupa pe de alta.

Universitarii respectivi erau reprezentanți ai două curente de opinie specifice perioadei, ultimele care s-au infruntat în mod deschis, unul „reacționar" și retrograd, cel al „inadaptaților" și unul nou, a se citi procomunist, „democratic".

Disputele din cadrul Facultății de Litere și Filosofie au fost determinate de cererea unei părți a corpului profesoral în frunte cu profesorul Petru Caraman, de reintegrare a două din cadrele sale cele mai valoroase, epurate fără motivație precisă în anul 1945; profesorii Emil Diaconescu și Radu Vulpe. Dar eventuala reintegrare a acestora, un act reparatoriu în fond, punea sub semnul întrebării pretinsa legitimitate a licențierilor operate de către Comisia de Epurație.

Rediscutarea legalității licențierii profesorului Emil Diaconescu a prilejuit totodată membrilor Consiliului Profesoral al Facultății de Litere și Filosofie ocazia constatării încălcării autonomiei universitare prin supunerea acesteia sub prevederile stipulațiilor Convenției de Armistițiu. Astfel, în ședința din 8 martie 1946, Consiliul Profesoral al Facultății de Litere și Filosofie aprobă cu majoritate de voturi intervenția către Ministerul Educației Naționale în favoarea profesorului Emil Diaconescu, intervenție impusă de atitudinea demnă și fermă a profesorului Petru Caraman.

În anul 1948, cazul profesorului Emil Diaconescu era departe de a fi rezolvat, motiv pentru care Consiliul Profesoral al Facultății de Litere și Filosofie din Iași și-a reluat intervențiile la Ministerul Învățămîntului, insistînd pentru găsirea modalității de a da profesorului Emil Diaconescu posibilitatea reintegrării la Universitate, fie de a fi pus în drepturile sale de pensie.

În ceea ce privește tentativa de readucere la Iași a profesorului Radu Vulpe, Consiliul Profesoral al Facultății de Litere și Filosofie a intervenit în mod similar la sugestia aceluiași Petru Caraman, la data de 4 oct. 1946 cu o cerere adresată Ministerului Educației Naționale, cerere care insista în favoarea reintegrării profesorului Radu Vulpe. Nici această cerere a universitarilor ieșeni nu a fost soluționată de către Ministerul Educației Naționale.

Se cuvine menționat faptul că cele două demersuri ale Consiliului Profesoral au fost aprobate în ședințele acestuia după lungi și aprige dispute între membrii săi — divizați și ei în tabere pro și contra aducerii profesorilor Diaconescu și Vulpe la catedrele de la care fuseseră înlăturați. În cadrul acestor dispute s-a făcut remarcată atitudinea profesorului Petru Caraman care și în alte situații periculoase din punct de vedere politic își sprijinise colegii amenințați cu îndepărtarea din învățămînt, motivîndu-și atitudinea prin necesitatea respectării drepturilor și autonomiei Universității, drepturi care, așa cum arăta el însuși, nu mai fuseseră încălcate niciodată de la data înființării Universității în anul 1860.

Guvernul comunist, impasibil la sugestiile universitarilor, s-a opus categoric oricărei tentative de revizuire a deciziilor de epurare, hotărîre explicată prin aceea că nu era indicat crearea unui precedent în respectiva chestiune în condițiile în care o serie de alți universitari insistau, la rîndul lor, prin memorii adresate Ministerului Învățămîntului și Curții de Apel din București, pentru reintegrarea lor la catedre. În cadrul celei mai disputate ședințe a Consiliului Profesoral al Facultății de Litere și Filosofie de după război, la 8 martie 1946, profesorul Andrei OȚETEA, fost membru al Comisiei de Epurație, a făcut cu greu față acuzațiilor aduse de către profesorul Petru Caraman în problema celor epurați de la Universitate, amintindu-i totodată faptul că profesorul Emil Diaconescu fusese epurat pe baza unor articole în care acesta cita din chiar scrierile profesorului A. Oțetea. În condițiile respectării **ad litteram** a legislației, acest fapt ar fi dus cu siguranță la epurarea profesorului A. Oțetea, afirma, spre stupoarea generală a colegilor, profesorul Petru Caraman.

Nemulțumit de atitudinea fostului său coleg de catedră și Rector al Universității din Iași, pînă la data de 17 ianuarie 1947 cînd se transferase la București, același intransigent Petru Caraman îi reproșa profesorului A. Oțetea, cu ocazia ultimei ședințe de la Iași la care participase acesta, graba cu care semnase multe dintre propunerile de licențiere a unor colegi universitari și calificînd hotărîrea acestuia de a se transfera în condițiile dezastrului provocat de epurări drept „de neiertat". De altfel, însuși profesorul Oțetea își califica propria decizie de transferare în acele împrejurări drept „o dezertare".

Într-o disperată tentativă de reabilitare a profesorului Emil Diaconescu, profesorul Petru Caraman declara în mai 1946, într-o ședință a Consiliului Profesoral al Facultății de Litere și Filosofie:

„(...) Oricare dintre noi își va aduce bine aminte că această politică a sa era pe atunci în vigoare, și n-am să afirm un neadevăr dacă voi spune că toți am făcut aceeași politică, fără nici o excepție (fragment din text cenzurat, șters, n.n.). Eu înțeleg să se scandalizeze cineva pentru astfel de chestii și afirmații. Dar pentru că-i român și simte românește poate asta constitui o vină? și încă așa de mare încît să-i atragă îndepărtarea pentru totdeauna din cel mai înalt for de cultură al țării?

Propaganda pe care a făcut-o dl. Diaconescu nu-i decît în slujba țării sale și repet, atitudinea aceasta am avut-o cu toții (fragment din text cenzurat, șters, n.n.). (...)".

Aceste curajoase observații ale profesorului Petru Caraman nu au fost infirmate nici măcar de profesorii Oțetea sau Balmuș, promotori ai epurărilor, care contribuiseră la îndepărtarea din Universitate a profesorului Emil Diaconescu.

Nu este lipsit de importanță să subliniem și alt aspect, și anume faptul că

ȘTIINȚĂ ȘI POLITICĂ

CAZUL PETRU CARAMAN

alături de alți prestigioși colegi: Șerban Cioculescu, Victor Iancu, C. I. Botez, Elena Irion, Grigore Scorpan, Anton Nițu, Ștefan Nimph, Mihail Guboglu, Nicolae Grigoraș. Nu se cunoaște în detaliu motivația invocată în „cazul Caraman" de către membrii Comisiei de comprimare de la Universitate (C. Mihul, I. Gh. Mihăilescu, Dan Simionescu), dar putem deduce cu destulă siguranță că eliminarea sa a fost un act pur politic determinat în principal de atitudinea sa patriotică și civică manifestată în mod curent în perioada 1940—1947 și care a deranjat evident autoritățile comuniste și în special noua conducere a Universității care capitulase deja în fața regimului comunist.

Unul din capetele de acuzare în cazul Caraman l-a constituit activitatea sa

> **În memoria universitarilor ieșeni, elita intelectualității românești, epurați, umiliți, intemnițați, decimați pentru că mai presus de orice au iubit adevărul și libertatea.**

insuși profesorul Petru Caraman fusese vizat de anumite opinii mai puțin măgulitoare aparținînd unora dintre colegii săi, motiv pentru care fusese obligat să prezinte cîteva memorii justificative care i-au adus iertarea din partea Comisiei de Epurație.

Cu toate acestea, în octombrie 1947 profesorul Petru Caraman a fost inclus, fapt ce nu poate surprinde, în lista „comprimaților" de la Universitatea ieșeană.

din Basarabia și Ucraina în perioada celui de-al doilea război mondial ca reprezentant civil al Universității ieșene în probleme strict științifice. Această perioadă din activitatea profesorului Petru Caraman se află detaliată într-unul din celei trei memorii justificative prezentate în anii 1944—1945 Comisiei de Epurație de la Iași. Caracterul documentului este inedit, acesta fiind totodată important în biografia profesorului Petru Caraman.

Dănuț DOBOȘ

Mihai ZAIȚ

„Golia străjuind de veacuri..."

Memoriu

DOMNULE RECTOR,

Aducîndu-mi-se la cunoștință în ultimul timp — de către persoane care aparțin corpului didactic universitar de la Iași — că Dvs. V-ați fi format o opinie pe cît de puțin măgulitoare pentru mine pe atît de inechitabilă, cu privire la activitatea mea de organizator și director al Bibliotecii de Limbi Slave de la Universitatea din Iași, mă simt dator să Vă dau lămuririle de mai jos.

Dac-ar fi vorba de oricare altul afară de Dvs., aș privi atitudinea lui — fie ea cît de potrivnică mie — cu totală indiferență, întrucît ceea ce crede lumea despre mine personal și despre actele mele îmi este absolut egal, conștiința mea fiind singurul judecător în fața căruia am a da această socoteală de ele.

În cazul de față însă, două motive foarte serioase mă obligă să Vă dau explicațiile ce vor urma:

1. Activitatea mea angajează indirect prestigiul Universității din Iași și implicit al Țării noastre față de un Stat străin.

2. Dvs. sînteți Rectorul Universității din Iași și în această calitate nu e deloc indiferent dacă sînteți bine sau rău informat în chestiuni care privesc de aproape Universitatea noastră.

De aceea eu îmi iau permisiunea — ca unul care mă identific cu tot ceea ce s-a lucrat în ultimii ani la Biblioteca de Limbi Slave a Universității din Iași — să vă expun pe scurt ceea ce se cuvine să știți și Dvs. din sursa cea mai autorizată:

Biblioteca de Limbi Slave are următoarele origini:

1. Nucleul ei îl formează vechea bibliotecă a Seminarului de Slavistică, la care s-au adăugat apoi donația prof. Ilie Bărbulescu. În această primă bibliotecă — bogată față de celelalte biblioteci ale Facultății de Litere și Filosofie — existau cărți din cele mai multe limbi slave cu excepția limbilor slave orientale și în special cu excepția limbei ruse. Faptul se datorește studiilor de specializare făcute de predecesorul meu la o universitate sudslavică.

II. Biblioteca Seminarului de Slavistică începe a-și acoperi această mare lacună odată cu venirea mea la catedra de limbi slave și anume în următoarele împrejurări:

Cunoscînd că la nici o universitate românească nu este studiată limba și cultura rusă — pe cît de bogată, pe atît de originală — și în același timp ținînd seamă și de poziția geografică a orașului unde se află situată Universitatea noastră, am crezut dintru început că este de datoria mea să consacru cea mai mare parte din activitatea catedrei, acestor studii. Ca dovadă, pot invoca faptul că — chiar din primul moment și din inițiativă și convingere personală — am anunțat cursuri de literatură rusă și de folklor rus și ukrainean, cursuri pe care le-am continuat fără întrerupere ani de zile, atîta vreme cît a funcționat Universitatea noastră în orașul ei de reședință.

Chiar prelegerea mea inaugurală, din primul an, a tratat despre „Caracterele specific rusești ale poeziei lui Pușkin".

Voi mai aminti totodată și faptul că am organizat de la început și un curs pentru inițierea studenților în cunoașterea limbii ruse, ca să-mi poată audia cu folos cursurile și să poată trata în seminar subiecte rusești, pe care să le lucreze după izvoare originale.

Încă din cursul primului an al venirii mele la Iași, am avut surpriza și satisfacția de a vedea apărînd, în 1938, legea învățămîntului Superior, care — preconizînd studierea unei anumite limbi slave la catedra de slavistică a fiecăreia din universitățile noastre — atribuia Universității din Iași preocupări speciale de limba și literatura rusă.

Datorită unei fericite coincidențe, inițiativa mea căpătase acum consacrare oficială. Ori, tocmai materialele privitoare la limba și cultura rușilor erau aproape inexistente la vechea bibliotecă a Seminarului de Slavistică.

De aceea, în anii 1938 și 1939, am cumpărat un mare număr de cărți rusești și ukrainiene din străinătate și de la librăriile sau anticariile din orașele Basarabiei îndeosebi din Chișinău — și din Bucovina (Cernăuți).

III. În 1941, încă din lunile august și

LA UNIVERSITATEA IEȘEANĂ

septembrie — auzind că toate cărțile rusești, din înalt ordin militar german, sînt arse ori aruncate prin rîuri și bălți sau distruse barbar în alte chipuri — am mers în Bucovina și Basarabia din proprie inițiativă ca să caut a împiedica aceasta. Intervenind întîi pe la Comandamente militare germane și române, apoi la primele autorități civile românești, care s-au instalat acolo, am reușit în cele din urmă nu numai să opresc prigoana împotriva cărților „bolșevice" (cum erau numite disprețuitor toate cărțile scrise în limbile rusă și ukraineană, indiferent de conținut), dar chiar să văd înfăptuindu-se colectarea lor pe centre cu ajutorul mijloacelor de transport ale armatei. Am colaborat cu autoritățile noilor Guvernăminte și la elaborarea unui plan de lucru în sensul acesta. Realizarea acestui principiu pozitiv al salvării cărților rusești și ukrainiene a fost de fapt admisă de autoritățile militare în baza unei condiții „sine qua non": distrugerea lor se oprea numai cu condiția ca ele să fie transportate în restul țării, afară de cuprinsul Bucovinei și Basarabiei; să nu mai rămînă în aceste provincii nici o carte „bolșevică"! (Se excepta Bibl. Univ. din Cernăuți).

Dată fiind această situație, eu m-am prezentat — cel dintîi din toată țara — la guvernatorii Basarabiei și Bucovinei și le-am solicitat dreptul de a alege și transporta pentru Universitatea din Iași cărțile, pe care le credeam necesare creerii unei secții serios dotate de literatura rusă și ukraineană. Aceasta mi s-a aprobat prin adrese speciale, de către ambii guvernatori.

La inițiativa mea, s-a raliat în unanimitate Consiliul Facultății de Litere și Filosofie și Senatul Universitar, care a dispus ca Rectoratul să acopere cheltuielile de ambalaj și transport.

În cursul acestei istovitoare activități, am avut și o serie de conflicte cu reprezentanți ai altor instituții din țară, care într-un tîrziu, cînd au venit și ei să ridice cărți rusești — voiau să mă împiedice de la lucru, reclamînd toate materialele, inclusiv cele alese de mine, pentru instituțiile lor. Evident, eu consideram această atitudine ca o tendință de încălcare a drepturilor Universității din Iași, care — fiind centrul de cultură superioară al întregii Moldove dintre Carpați și Nistru — avea dreptul la acele cărți înaintea oricui. De aceea, față de asemenea oameni, am fost implacabil, înlăturîndu-i din calea mea fără menajamente și atrăgîndu-mi astfel ura și dușmănia lor, ceea ce, firește, m-a lăsat cu totul indiferent, chiar cînd ei aveau cea mai înaltă situație în ierarhia Statului român.

Extrem de dură însă a fost operația selectării cărților, pe care am făcut-o eu personal. A trebuit să suport rigorile tuturor intemperiilor, în special pe cele ale iernii, lucrînd în privnite, hambare, subsoluri și foarte adesea sub cerul liber — cărțile fiind găsite de multe ori în grămezi informe, aruncate afară în urma evacuării lor din clădirea care le adăpostise anterior. Această muncă a fost cu atît mai grea, cu cît am ținut s-o fac fără a-mi neglija cursurile mele la Universitate.

Așa stînd lucrurile, pot spune, în chipul cel mai obiectiv, că eu am salvat de la distrugerea sigură — la care-și dădeau concursul lor alături de oameni: ploile și zăpezile, soarele, apoi șoarecii și guzganii... — cea mai mare parte din cărțile aduse Universității din Iași de pe pămîntul Basarabiei și al Bucovinei.

Dacă nu le-aș fi salvat eu în anii 1941—1942, aceste cărți n-ar mai fi existat azi pentru nimeni.

IV. În toamna anului 1942, Facultatea de Litere — fiind invitată printr-o adresă de către Ministerul Culturii Naționale să-și trimită un delegat la Odesa pentru a primi cărți prin Comandamentul militar SCOD (Servicial de Capturi Odesa) — mi s-a adresat mie în calitate de specialist.

Deși eram foarte obosit, a trebuit să accept propunerea, din lipsa altui delegat. Mărturisesc totuși că, în misiunea care mi se dădea, am văzut în momentul acela și o posibilitate de a completa unele lacune ale secției ruso-ukrainiene la Biblioteca slavă în curs de organizare. „Totul depinde" îmi ziceam „numai de felul cum am să-mi îndeplinesc pe teren această misiune". (Gîndeam astfel, fiindcă sînt dintre acei români, care chiar de la izbucnirea conflagrației europene n-au pus absolut nici o speranță în victoria germană).

Iată cum am procedat :

Ajuns la Odesa, am refuzat categoric chiar de la început de a lucra sub egida Comandamentului militar SCOD, la care fusesem trimis de Minister și mi-am împlinit misiunea ca simplu reprezentant civil al Universității din Iași, tratînd direct cu autoritățile rusești, care conduceau bibliotecile sovietice.

După ce — cu aprobarea prealabilă a Guvernămîntului Transnistriei — am luat contact cu directorii celor mai mari biblioteci din Odesa, le-am propus să ofere pentru Universitatea din Iași cărți din stocul care alcătuia prisosul bibliotecilor lor și a căror lipsă n-ar fi constituit un prejudiciu pentru acestea.

În acest scop mi-au fost puse la dispoziție cataloagele de dublete, din care am ales cărți din domeniul literar și lingvistic al limbilor rusă și ukraineană.

Am stabilit de la început — de comun acord cu directorii respectivi — ca cedarea acestor cărți să se facă Universității din Iași pe bază de schimb și anume : eu mă obligam să dau bibliotecilor sovietice din Odesa drept compensație cărți în limba română sau în vreo altă limbă europeană, care tratau despre limba, literatura și istoria românilor. Aceste cărți începuse a fi pregătite din stocurile de dublete ale bibliotecilor Universității din Iași încă din cursul anului 1943; însă evenimentele care au urmat m-au împiedicat de la predarea lor. (O primă expediție din aceste cărți, făcută în februarie 1944, mi s-a întors din drum).

Cărțile alese au fost ridicate de la bibliotecile din Odesa în urma redactării unui inventar nominal detaliat, în dublu exemplar — semnate fiecare din ele de mine și de directorul bibliotecii sovietice — originalul rămînînd la biblioteca din Odesa, iar copia la Biblioteca de Limbi Slave de la Iași. Propunerea acestui inventar a fost făcută de mine însumi. În timpul selectării cărților, la Odesa, am avut permanentă grijă eu personal, și am dat mereu directive în acest sens și celor ce mă ajutau, ca să nu fie atins sub nici un motiv stocul de unicate al bibliotecilor sovietice. Mărturie în favoarea mea, pentru felul cum m-am comportat eu în toate ocaziile, ca delegat al Universității din Iași, cred că pot sta însăși directorii bibliotecilor care mi-au pus la dispoziție cărțile existente la ei în multiplu exemplar. Evident, dacă acești directori se mai află astăzi la posturile lor de atunci și dacă sînt oameni de bună credință precum sper. Dar o dovadă strict documentară — din care transpare în toată claritatea atitudinea mea perfect corectă față de bibliotecile sovietice — o constituie actul redactat în limba rusă, unde stă scris că primirea cărților la două biblioteci, cele mai mari din Odesa (Biblioteca Universitară și Bibl. Publică Municipală) s-a făcut **în baza principiului de schimb și că aceste cărți provin din stocul de dublete.** Anexez, în copie autentificată, acest important act, care poartă semnătura d-nei Alexandra Tûneeva, directoarea celor două biblioteci mai sus menționate. O altă dovadă incontestabilă, despre proveniența cărților de la Odesa din fondul de rezervă al dubletelor, o prezintă și faptul că, pe un mare număr din ele, figurează ștampila DUBLET. Îmi imaginez în sens invers, aceeași situație în care întîmplător am fost pus eu de împrejurări, în anul 1942: dacă la mine, director al unei biblioteci românești ar veni un străin în numele unei instituții din țara lui, să-mi solicite cărți în limba română din stocul de dublete, nu numai că nu l-aș refuza, dar aș fi încîntat să-i pun la dispoziție tot ce mi-ar sta în putință — chiar fără să-i pretind alte cărți în schimb — convins fiind că astfel fac un real serviciu culturii românești.

Prin urmare, în acest spirit de omenie și de demnitate românească, am înțeles eu să-mi îndeplinesc misiunea mea la Odesa, ca delegat al Universității din Iași. În concluzie, eu doresc, cu toată sinceritatea, ca trimișii URSS-ului în România să se poarte cu țara mea, ca aliați și prieteni, așa cum m-am purtat eu în țara lor ca dușman!

*
* *

V-am prezentat, Domnule Rector — într-o serie de etape cronologice — împrejurările sub auspiciile cărora s-a format și totodată sursele din care s-a alimentat Biblioteca de Limbi Slave de la Iași, ajungînd așa cum se înfățișa ea la începutul anului 1944, adică cea mai mare bibliotecă de specialitate din țară.

La refugiul din martie 1944, cărțile acestei biblioteci au fost salvate în marea lor majoritate. Acest fapt a putut avea loc numai datorită inițiativei și grijei mele personale. În momentul refugiului, pe cînd alte biblioteci ale Facultății de Litere au trimis 2—3 lăzi, eu am expediat 50. Pentru aceasta însă, mi-am neglijat total propria mea casă și familie. Apoi, în intervalul aprilie-iulie 1944, am mers fără să mă trimită nimeni de două ori la Iași, unde am împachetat cărțile sub bombardamente în dosul frontului și am expediat celelalte sute de lăzi. Eram fericit că am putut-o face !

Astăzi — conform condițiilor armistițiului — sînt obligat să restituiesc cărțile din Basarabia, Bucovina și de la Odesa. După o muncă surmenată de mai bine de o lună de zile — muncă pe care am executat-o cu o grabă febrilă și în cele mai grele condiții ce se pot imagina — am pregătit toate aceste cărți, cu inventare speciale, pentru a fi predate delegației Sovietice — în Comisia de Armistițiu.

Mi-am făcut totuși iluzia un timp că aceste cărți nu ne vor fi reclamate, dat fiind că însuși interesul cultural al URSS-ului, cere imperios ca Biblioteca de Limbi Slave de la Iași să aibă acea secție serioasă ruso-ukraineană, pe care o organizasem.

Am adresat și o intervenție în acest sens, rămasă însă fără rezultat. Faptul m-a mirat mult și m-a dezamăgit. Nu mi-l pot explica decît ca provenind dintr-o necruțătoare atitudine revanșardă. Așadar, m-am resemnat și am restituit tot ce se cerea restituit. Dacă totuși pentru cărțile din Odesa, de altfel puține la număr față de cele din Bucovina și Basarabia — în proporție de 1/10 — nu regret nimic, (fiindcă oricît de loial fusese achiziționate de mine, URSS era în drept să ni le ceară); pentru cele de pe pămîntul nostru, însă, dintre Prut și Nistru, regret profund. Acestea sînt, și de fapt și de drept, avuția Statului român. Numai cînd cineva, prin absurd, m-ar putea convinge că Basarabia și Bucovina sînt teritorii rusești, numai atunci m-ar putea convinge că trebuiesc restituite cărțile provenite din aceste provincii. De aceea, restituirea lor a fost pentru mine un act sfîșietor și demoralizant. L-am îndeplinit din ordin, împotriva voinței mele și a oricăror sentimente de echitate.

Domnule Rector, în baza celor de mai sus — expuse cinstit și sincer, cum se cuvine față de șeful înaltei institutii la care slujesc și ca spovedanie față de un compatriot luminat — cred a avea dreptul să afirm că nu-i este îngăduit nimănui, oricine ar fi el, să mă situeze în categoria celor ce au jefuit Rusia Sovietică! Este o prea mare nedreptate față de mine și în același timp este o îndrăzneală pe care n-aș putea-o ierta cu nici un preț, niciodată !

Vă asigur, Domnule Rector, de cea mai distinsă considerație :

P. CARAMAN

Zlatna, 7 decembrie 1944

D-Sale
D-lui RECTOR AL UNIVERSITĂȚII
IAȘI

Amînăm, amînăm, amînăm...

(urmare din pag. 2)

E un fel de păcăleală generală, a fiecăruia împotriva fiecăruia — și a tuturor împotriva tuturor — ca într-un labirint din care nu mai există nici o posibilitate de ieșire. Fie pentru că a fost uitat drumul spre liman, fie pentru că nimeni nu are interesul să iasă din acest labirint, bizar, ca o lume pe dos. E ceea ce ne-a învățat un nenorocit principiu — ca un „pact al diavolului" — din comunism : „ei se fac că ne plătesc, noi ne facem că muncim". Un „pact" îndrăgit de Diavol, dar care pînă la urmă s-a întors împotriva lui însuși, întrucît cauza fundamentală a prăbușirii comunismului a fost nu numai lipsa de libertate dar și ineficiența muncii în acest sistem. Și nu există sistem eficient decît bazat pe muncă eficientă.

Repet : e o lume „pe dos", dar în care ne complacem să fim noi înșine „pe dos", pentru că nu avem nici interesul să ieșim — păcălește cine poate pe cine poate și toată lumea e mulțumită — și nici chef să ieșim, căci vechiul „pact" cu „ne facem și ne prefacem" în privința muncii și a salariilor n-ar mai funcționa.

Totul e o chestiune de mentalitate. Nu vrem să ne schimbăm mentalitatea sau nu avem curajul să ne-o schimbăm. Și nu e nevoie de mare filosofie pentru a înțelege acest lucru. E un lucru simplu a cărui motivație o găsim consemnată și la nivel de folclor. Îmi aduc aminte cuvintele unui cîntec popular cît se poate de semnificativ în acest sens, în care un tînăr însurățel se jelește la toată lumea (citez din memorie) : „Cînd eram la tatăl meu / Bine-mi mai era flăcău. Dar de cînd m-am însurat / Grija casei mi-am luat". Deci asta-i problema : „grija casei". **Grijă** față de ceva, de propria soartă, ceea ce înseamnă asumare a răspunderii proprii — iată ce nu prea ne convine de fapt, ceva de care nu prea avem chef. Iar lipsa de chef explică și lipsa de interes în această privință.

De aici și modul nostru de a fi la toate nivelele : ezităm, ezităm, ezităm, amînăm, amînăm, amînăm... „Cale de întoarcere nu mai există", recunosc acum pînă și ultimii nostalgici, dar cînd e vorba de ceva concret în privința schimbărilor, atunci intervine mereu același impas : amînăm. Și astfel în Parlament se amînă mereu legile cele mai importante, la Guvern se amînă mereu hotărîrile cele mai importante, la Ministere se amînă mereu deciziile cele mai importante, la conducerile de întreprinderi se amînă mereu cele mai importante măsuri de reorganizare și rentabilizare, iar fiecare ins, la nivelul propriei voințe, amînă mereu gîndul că o schimbare generală trebuie să înceapă cu o schimbare de sine. Și astfel se face că după trei ani de amînări... încă ezităm !

Totuși, va trebui să ne hotărîm pînă la urmă — de voie, de nevoie — ce facem cu soarta noastră, cum zicea și însurățelul acela care n-a avut încotro decît să ajungă a fi el însuși : „Grija casei mi-am luat".

Mihai ZAIȚ — „Lumină de toamnă"

Nevoia de emulație în coregrafie

Apreciat de publicul coreofil (din ce în ce mai numeros și receptiv) drept evenimentul artistic al ultimului deceniu, **Festivalul internațional de creație coregrafică**, desfășurat la Iași la sfîrșitul acestei frumoase toamne, s-a născut din nevoia efervescenței la nivelul creației în **mișcarea coregrafica** autohtonă.

Cînd vorbim de mișcarea coregrafică, înțelegem totalitatea mijloacelor, a inițiativelor, a resorturilor capabile să contribuie activ la dezvoltarea artei dansului. Pentru a fi eficientă, ea trebuie să îmbine în mod realist principii universal valabile în mișcarea coregrafică mondială, cu situația obiectivă a teatrelor noastre de specialitate. Cele 11 trupe profesioniste de balet ființînd în schema teatrelor muzicale, sînt formate la școala tradițională, **clasică** și lor li se adaugă doar două companii (autonome) de dans contemporan. Experiența focșăneană (Panoramic românesc de balet **contemporan**) a demonstrat că o asemenea specializare impusă manifestării nu corespunde realității scenelor coregrafice românești. Pe de altă parte un festival care nu are o temă, o idee centrală, emblematic-dominatoare, riscă a deveni un mélange de orice natură, accesibil tuturor, după criterii valorice proprii, de multe ori diferite sau bazate pe sofisme. Iată de ce tema recent încheiatului Festival este **creația** coregrafică, un domeniu de mare actualitate în lumea dansului, de stringentă nevoie pentru țara noastră. Cu acest profil declarat, manifestarea, în premieră absolută pentru țara noastră, își deschide larg porțile fanteziei creatoare, a invențiunii nereținute de limite stilistice, dar purtînd însemnul originalității. Departe de a fi o simplă trecere în revistă a potențialului, o defilare festivistă a unor titluri, Festivalul internațional de creație coregrafică Iași, România 1992 a creat o superbă și necesară emulație între specialiștii genului, încercînd să configureze, încă de pe acum, data și tema viitoarei reuniuni. Să mai reținem că — la acest nivel — am operat o selecție riguroasă a participanților, după exigențe și norme care să pună de la început manifestarea sub semnul profesionalismului și a seriozității. Astfel am exclus posibilitatea participării baletelor tradiționale, care datorită coregrafiei lor prestabilite limitează — sau exclud — orice intervenție creatoare. Exemplul francez „La danse en voyage", ale cărui spectacole au cucerit prin curajul invențiunii, libertatea gîndirii, noutatea tematicii și a limbajului, a adus un suflu proaspăt, mobilizator în mișcarea coregrafică românească.

Din repertoriul „baletelor de operă" am selecționat totuși lucrări necunoscute publicului ieșean (**Recviem** de Iurghius Smorighinas și **Casa Bernardei Alba**) compuse într-o manieră non-conformistă, și (**Carmina Burana**) spre a crea o punte de legătură între dansul clasic și cel modern, reprezentat acum prin doar două companii. Se-nțelege, într-un festival de creație acestea din urmă au prima șansă: prin definiție, dansul contemporan inventează continuu. Deciziile juriului (președinte Eugen Gîrneț, coregraf al Baletului Național din Chișinău, absolvent al celebrei Academii de dans din Sankt Petersburg), Liana Tugearu, critic, și Sergiu Anghel coregraf, lector la Academia bucureșteană de Teatru și Film — au confirmat justețea selecției acordînd distincții fiecărui participant, în funcție de aportul creator la lucrările prezentate. Cu excepția francezului Angelin Preljocaj, invitat „hors-concurs" (cu superbele **Lacrimi Albe** și **Nunta**), a lui Leonid Iacobson, ale cărui lucrări **(Sculpturile lui Rodin)** au constituit un omagiu adus memoriei valorosului creator rus, un maestru al miniaturii.

„Casa Bernardei Alba"
Coregrafia : Iurghius Smorighinas

S-a distanțat ca valoare globală spectacolul **Viața, o călătorie** (compusă pe un colaj muzical din 4 compozitori români contemporani) prin problematica densă ilustrînd trăirile omului contemporan, de la erosul decent la introspecția în religie sau filozofie. Liliana Iorgulescu, creatoare a părții I-a a lucrării, devine laureată a Festivalului pentru subtilitatea dialogului dintre muzică și mișcare, ca și pentru înscrierea coerentă într-o estetică contemporană. Adina Cezar, creatoare a părții a doua a piesei, este premiată pentru consistența și spontaneitatea fiecărui tablou luat în sine, în cadrul unui demers coregrafic interdisciplinar. Lucrările coregrafului lituanian Iurghius Smorighinas au primit distincția pentru o scriitură coregrafică rafinată, într-o dramaturgie de factură impresionistă, iar Adrian Mureșan devine laureat datorită vivacității și valorii plastice a dansurilor de ansamblu în **Carmina Burana** prezentată de baletul Operei Române din Cluj.

In acest context, Iașul a fost, timp de patru zile, un centru european coregrafic. Am trăit un regal de balet a căror imagini ne vor urmări multă vreme.

Dan BREZULEANU

Hei, voi, jurii, jurii!...

Pitorească, pînă la exces, e lumea aceasta a teatrului! Fermecătoare și nebună... Își are, într-o gamă colorată, paradoxurile, ciudățeniile, năstrușniciile ei. Unele, intrate de mult în obișnuință, nu mai surprind. Altele, însă, citeodată te cam uimesc. N-am de gînd să arunc acum, cum s-ar putea crede, o privire în viața de culise. Nu de indiscreții îmi arde. Și, de altfel, de cînd cu „scorul" deprimant, într-un anume sens, penibil, al ultimelor votări, nu-mi arde de nimic. Pe de altă parte, să atac oarecari „aspecte" care nu-mi plac defel are, oare, vreun rost? In păcătoasa noastră balcanitate, tare mi-e că, orice ai zice, toate rămîn așa precum au fost. Încît, tovarăși, n-avem decît să ridicăm, iar și iar, chestiuni delicate (delicatissime...). E tot degeaba.

In viața unui teatru din „provincie", descinderea unor critici veniți din Capitala atitor iluzii, produce, cum e și firesc, multă emoție. Că nu-i întotdeauna mărturisită, asta-i o altă poveste. Doar se cunoaște relația, fabulistică, aproape, dintre actori și cronicari. De data asta, lucrurile se mai schimbă. Dornici să arate ce pot, artiștii așteaptă cu inima bătînd ora spectacolului. Ora confruntării. Clipele dinaintea ridicării cortinei sînt trăite aproape ca la o premieră. Poate greșesc eu, dar nu atît pentru sala întunecată, împînzită de localnici, vor evolua ei, ci, stimulați de himerele ce prind să-i bîntuie, vor încerca să brieze, să joace în draci (sau vegheați de înger), pentru „instanța" nesurîzătoare, instalată confortabil în loja directorială.

Instalată, dar cum? Ei, aici e aici. O privire indiscretă ar putea surprinde „scene" de care poți să te minunezi — atunci cînd nu te apucă mîhnirea. Uneori (sau nu de puține ori), ilustrul grup e alcătuit din persoane absolut respectabile, care nu înțeleg să abdice, indiferent de circumstanțe, de la demnitatea menirii lor. Îi observi urmărind atent, nemișcați, cu o mască impenetrabilă, metamorfozele din dreptunghiul magic. Sînt, printre ei, și firi mai vioaie, mai comunicative, care se relaxează cătînd visător la splendoarea unică a sălii, care se amuză, dar fără stridențe, care, în fine, se destind, mai mult sau mai puțin discret, ca să se mîntuie, pasămite, de senzația de corvoadă.

...Dar ce e asta? Mi s-a părut, sau am văzut pe cineva picotind? Persoana respiră liniștit, ținînd ochii închiși. Poate se concentrează... Ori, cine știe, o fi ajuns-o oboseala. După atîta drum și atîtea voioase osteneli, te mai fură și somnul. In orice caz, nu supără pe nimeni. S-o lăsăm... Un altul, iată-l, e treaz, însă nu prea are chef să se uite spre scenă. Își rotește, plictisit, privirile prin sală, trage, din cînd în cînd, cu ochiul să vadă cît e ceasul, se foiește în scaun făcîndu-l să scîrțîie ușor. Într-adevăr diversă e și această lume a criticilor! Nu toți sînt la fel de interiorizați. Și nici la fel de acri. Unii se manifestă jovial, mai șușotesc, mai chicotesc. Or fi schimbînd impresii, te pomenești. Oricum, îți devin simpatici numaidecît.

Doamnele, în genere, nu participă la aceste mici agitațiuni. Sau își disimulează cu mai multă dibăcie lipsa de interes, sau, de ce nu, respectă exigențele profesiei. În fond, au sosit într-o misiune care, cum-necum, trebuie dusă pînă la capăt. Sînt prezențe agreabile, atașante și totul ar fi O.K. dacă printre ele n-ar trona **cocoana**. Adică, o jupînească îngîmfată, pretioasă, cu aere de savantă, răspunzînd în silă, monosilabic, dacă o invredniceşti cu vreo întrebare, tratînd gazdele — care și-or fi avînd păcatele lor — cu un inconfundabil plictis ciocoiesc. Poți să o compătimești, căci e doldora de complexe. Dar reacția normală este să-i spui vreo cîteva, să-i piară țîfna. Am oroare de criticul-ciocoi. Boieria — e altceva!

Încaltea, aceștia sînt colo, în lojă, urmărind, fiecare în felul său, spectacolul. S-au așezat, cum se cuvine, pe locurile lor înainte de a bate gongul. Dar ceilalți, doi sau trei, care lipsesc, unde or fi? Păi, nici ei nu știu întotdeauna. Se întîmplă ca, trudit peste poate din veselitoare pricini, buimacul să nici nu aibă habar că a ajuns la destinație. „Cînd ajungem la Iași?".. Mde! Cînd se trezește, cînd se (mai) limpezește, actul întîi s-o fi și încheiat.

Bine, zic încă o dată, bine că s-a îndurat să vină. Altfel, mai știi, la decizia finală acorda premiul pe nevăzute. Chiar așa? S-au mai văzut cazuri? Ba bine că nu. Dar nimeni nu se indignează, nimeni nu se miră. Merge și-așa...

Dacă merge — merge! Totuși, parcă, nu-i just să nici nu-ți pese de spectacolul pentru care, în definitiv și la urma urmei, te-ai deranjat de cine știe unde. Sînt, negreșit, îmbietoare localurile urbei dintre șapte coline, mai ales dacă poartă și un nume faimos, intrat în anecdotica istoriei literare. Însă ce te faci că valoarea mănunchiului de interpreți așteaptă ca acești critici, anume, s-o măsoare. Sau, cumva, niște jocuri sînt făcute dinainte? Am aflat de întîmplări incredibile, care te-ar face să (su)rîzi, dacă n-ar fi întristătoare. Există, că vreți să o credeți sau nu, condeieri excentrici (și imaginativi!), care posedă virtuozitatea de a-și așterne impresiile pe hîrtie fără să prea calce prin sală. Cel mult, se interesează la cineva din teatru cam cum stă treaba și, ageri fiind din fire, nu le trebuie mai mult ca să se lămurească. Sau, „vizionează" o scenă, două, după care brusc, apucîndu-i amokul, se duc să-și potolească anxietățile undeva, pe aproape, în plăcute locuri. Unde spiritele se încing, într-un spectacol care poate fi și de idei.

Iar în timpul acesta, actorul, bietul, dă, sub luminile rampei, tot ce are el mai bun, se agită, se zbuciumă, nădăjduiește. Sînt, oricînd, dar mai ales în aceste clipe, alături de el și îmi pare rău s-o spun, nu gust deloc suficiența, indiferența, morga unora dintre cei care se întîmplă să fie aleși să dea verdicte. Verdicte de care, fără să patetizăm, poate să atîrne un destin. Un destin actoricesc. Exagerez? Mă tem că nu prea mult.

Am schițat, într-o șarjă în care (cu o excepție) malicia se împletește cu o anume cordialitate, o seamă de profiluri, dacă vreți, pitorești. Mai speciale, la o adică. Cine se supără se acuză. Nu am vrut să supăr pe nimeni. Ci, doar, să pun în fața cîtorva o oglindă.

Florin FAIFER

Teatrul „Bacovia"

„Noi, Carol al XII-lea"

Aș numi **experiment** actul teatral petrecut recent la Bacău; dar nu experiment în sens spectacologic, ci în sens organizatoric, al colaborării trupei băcăoane cu creatori de teatru din Franța și cu instituții extrateatrale care au sprijinit acțiunea de realizare a spectacolului: La Delegation Générale de l'Aliance Française en Roumanie, Centre Culturel Français din Iași, La Compagne „Casus Belli", Inspectoratul pentru Cultură Bacău, Compania „Selena", Camera de Comerț și Industrie Bacău ș.a. Această implicare de sprijin a unor organizații și societăți în actul de cultură teatrală e încurajatoare pentru viața și activitatea instituțiilor noastre de spectacole aflate, cum se știe, în dificultate financiară.

Tendința — tot mai evidentă în ultimul timp — de colaborare a teatrelor românești cu forțe artistice din alte țări e de natură să îmbogățească experiența scenică de la noi și să opereze noi deschideri spre orizonturi culturale europene. Din această perspectivă, demersul băcăoan trebuie aplaudat și socotit ca foarte util.

Piesa aleasă în acest scop aparține unui fecund dramaturg francez contemporan, Bernard Da Costa, în traducerea exactă și elegantă a profesorului ieșean Const. Pavel, iar creatorii spectacolului sînt regizorul Franck Bauchard, scenografa Maria Cosatto și asistenta de regie (și autoare a măștilor) Nathalie Cohen. Cum arată și titlul, piesa îl are ca personaj central pe celebrul rege al Suediei, Carol al XII-lea, dramaturgul încercînd un sondaj în psihologia cuceritorului, a conducătorului de oști pentru care puterea nu are limite, iar setea de mărire îi controlează toate acțiunile. Vrînd să fie un Alexandru cel Mare al Nordului, Carol, în viziunea lui Da Costa, acționează dincolo de limitele realului, tinzînd spre condiția „ideală" a învingătorului și a stăpînului de oameni și de spații. În conformitate cu textul, regizorul Bauchard a urmărit realizarea unui arhetip, concentrînd în imaginea regelui suedez (personaj real din secolul al XVIII-lea) trăsăturile generale ale conducătorului stăpînit de patima grandorii și a puterii nelimitate. Personajul e tragic în esența lui tocmai pentru că nu-și poate controla această patimă, fiind robul și victima ei. Din interpretarea actorului Florin Cătălinescu (sobră, conținută, străbătută de inflexiuni și neliniști existențiale) care, presupun, urmează linia impusă de regie, am dedus însă și o undă de dramatism individual: personajul trăiește o spaimă a insingurării și a stagnării, o spaimă a limitei, de care fuge mereu; el e un insingurat care caută fără încetare nemărginirea, care luptă cu orizontul închis din propria-i ființă, și cu spațiul care îl încătușează. Refugiul în expansiune e o continuă fugă de sine, e un blestem pe care trebuie să-l împlinească. M-a interesat mai puțin imaginea — uzată deja — a cuceritorului însetat de măreție și mai mult această dramă existențială pe care teatrul modern o explorează cu interes susținut. Privit astfel, efortul scenic al interpretului principal capătă sens superior. Nu știu dacă a fost sau nu în intenția regizorului ca în jurul acestui personaj să se țesă un context de parodie, dar din interpretările restului distribuției cam asta se înțelege. Poate faptul că unii interpreți sînt mai ales actori de comedie (Florin Zăncescu, Florin Gheuca, Mihai Drăgoi, Viorel Baltag), să fi condus la o asemenea impresie, care însă nu cade rău, deși o tratare „în serios" a condiției tragice a eroului principal ar fi fost mai eficientă.

Spectacolul în sine e modest și oscilant ca ton, fiind aproape imposibil de încadrat într-un gen. O anume sărăcie a mijloacelor scenice (deși sugestiile scenografice sînt, uneori, de calitate), un ritm obosit — mai ales în prima parte a reprezentației — i-a determinat pe unii spectatori să plece la pauză, deși cei care au plecat au pierdut secvențele de bună profesionalitate realizate în maniera teatrului de umbre Karogöz, prin care paleta de sugestii e substanțial amplificată.

Amintindu-i și pe ceilalți interpreți — Dinu Apetrei, Stelian Preda, Gh. Doroftei, Dinu Cezar, Ioan Goranda, Radu-Bogdan Ghelu, Narcis Serghiev, Victor Călinescu și Florina Nițu — fără însă a putea remarca pe cineva —, vom încheia cu precizarea că experiența efectuată la Bacău e utilă, confruntările trupelor noastre teatrale cu realizatori străini ducînd la optimizarea vieții scenice, cu condiția ca oaspeții să aibă de împărtășit o experiență superioară. De data aceasta nu a fost cazul.

Ștefan OPREA

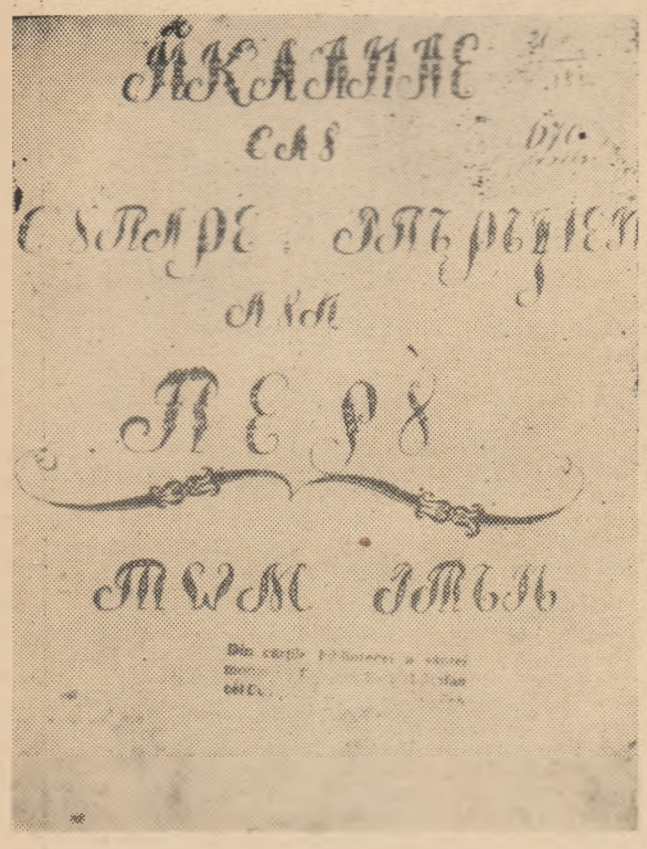

Fig. 1. Foaia de titlu a primului volum al manuscrisului de la Putna

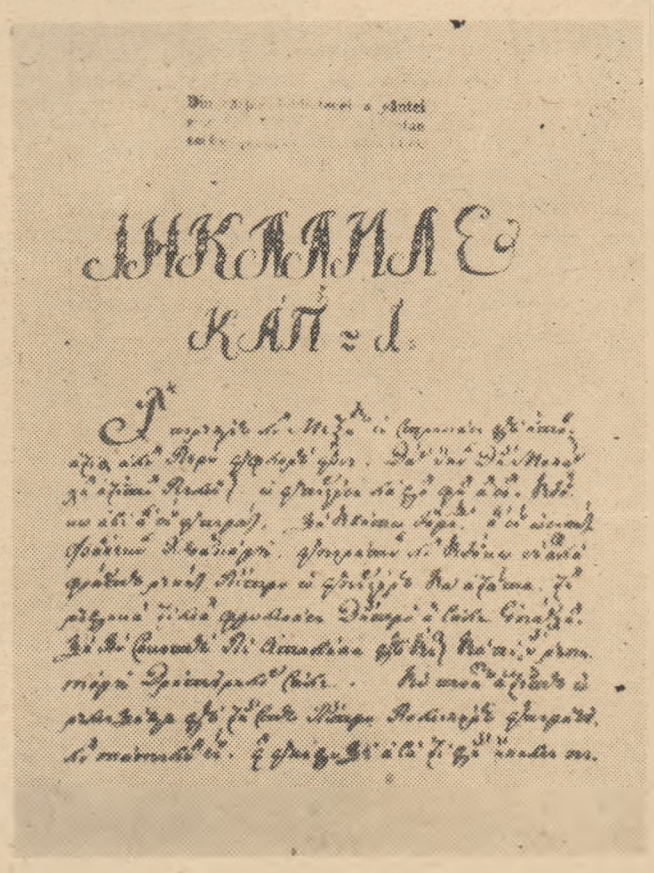

Fig. 2. Pagina 1 a primului volum al manuscrisului de la mănăstirea Putna

O traducere românească necunoscută din Marmontel, în biblioteca mănăstirii Putna

Cercetind, acum cîţiva ani, preţioasa colecţie de cărţi vechi şi manuscrise de la mănăstirea Putna, am descoperit cu plăcută surprindere, sub cotele 1880/21a şi 1881/21b, manuscrisul românesc în două volume, format caiet obişnuit, intitulat: **Incalile sau surpare impărăţiei lui Perû.** Textul ambelor volume este scris foarte îngrijit, de aceeaşi mînă, cu caractere chirilice, într-o grafie obişnuită prin jurul anului 1800. Primul volum are 352 de pagini, numerotate cu cifre arabe, şi cuprinde primele 29 de capitole ale cărţii, iar volumul al doilea are 298 de pagini, numerotate tot cu cifre arabe, şi cuprinde capitolele 30—53 ale cărţii. Fiecare volum are la sfîrşit cîte o **Scară** a cuprinsului volumului respectiv. Manuscrisul conţine deci o veche traducere integrală în limba română a celebrului roman, în două volume, al scriitorului preromantic francez Jean-François Marmontel (1723—1799), **Les Incas ou la destruction de l'empire du Pérou,** apărut la Paris, în anul 1777. Numele lui Marmontel este menţionat însă numai în prefaţa traducătorului, nu şi pe foile de titlu ale celor două volume ale manuscrisului. Datorită acestui fapt, probabil, în inventarul bibliotecii manuscrisul a fost înregistrat cu titlul trunchiat şi citit eronat: **Surparea impărăţiei lui Petru.** Mărturisesc că **acest titlu** m-a intrigat şi m-a făcut curios să aflu ce poate să conţină un text intitulat astfel.

Deşi operă de ficţiune, acest roman are în compoziţia sa, fie şi puţin idealizate, numeroase elemente reale de viaţă materială şi spirituală a populaţiei băştinaşe americane, pe care autorul le-a putut afla în bogata literatură geografică şi istorică privitoare la descoperirea şi colonizarea de către europeni a Lumii Noi. Cum indică şi titlul cărţii, Marmontel a încercat să reconstitue, în tablouri pline de dramatism, împrejurările distrugerii de către cuceritorii spanioli a puternicului imperiu al incaşilor, relevînd, cu sentimentalismul specific literaturii preromantice, valorile morale ale acelei enigmatice lumi abia descoperite, căreia colonizatorii i-au deturnat atunci, în mod brutal, cursul firesc al evoluţiei sale.

Din studiul Ariadnei Camariano-Cioran, **Operele lui Marmontel în sud-estul european,** publicat în „Studii de literatură universală", X, 1967, p. 143—154, şi din alte surse de informaţie privitoare la traducerile româneşti din opera lui Marmontel rezultă că această traducere a romanului **Les Incas** este necunoscută şi unică în literatura română, şi că romanul nu a mai fost tradus nici în alte limbi din sud-estul european pe care le-a avut în vedere Ariadna Camariano-Cioran (greaca, turca, rusa, sîrba, bulgara şi maghiara).

Manuscrisul nu este datat. Din următoarea prefaţă a traducătorului, intitulată **Cuvînt înainte către cetitori** şi semnată cu iniţialele **C. A.**, rezultă însă că traducerea a fost făcută la începutul secolului trecut:

„Nici un lucru altul nu să face mai poftţios şi dorit inimii cei inzăstrate de fire cu podoabile faptii bune, decît atunce cînd, nevoindu-să spre a cîştiga tot aceea ce vede fugind din miinile sale, îl vede în sfîrşit înainte ochilor săi, după trecire de vreme, adus ca o jărtfă asupra oltariurilor, ca să afle limanul cel nepătruns a clevetirii voitorilor de rău.

Zăbava aceasta a **Incalelor,** ca un lucru rar şi nedat la lumină încă, spre a puté îndestula periérghie obştiei, de să şi vestiia de demult în limba franţuzască, izvorul ştiinţilor şi lauda scriitorilor vechimii, dar ca un lucru neadus în limba moldovenească pănă acum, pănă şi titlul acel slăvit lui Marmontel, făcătoriul aceştii zăbăvi, era aproape ca să să ştargă de istov dintru pomenire vecului acestuia, cu toată osîrdie şi dorinţa rîvnitorilor săi.

Dar iată în sfîrşit şi această rîvnă a lor împlinindu-să, să aduce şi această istorie în limba moldovenească, ca ce mai intăi jărtvă a chinurilor mele, rugindu-mă ca să fii priimită supt adăpostul cel încredinţat a domniilor voastri şi ca să vă zăboviţi cu ea ca cu un tovarăş a sîngurătăţii, fără a învinovăţi greşalile scriitorjului ei, avînd în ştiinţă că numai un Dumnezău este negreşit. Şi nădăjduiesc că prin această facire de bini vă veţi îndemna cu îndrăznire a scoate şi altile la ivală, care vor adaoge lauda şi faptile cele bune a domniilor voastri, cînd să vor prici ele cu oglinda bărbaţilor celor vechi. Şi trăjnd, pitreceţi întru fericire! **C. A.**".

După cum se vede, traducătorul este un moldovean, iar manuscrisul un **autograf.** Cu toate că iniţialele **C. A.** cu care este semnată prefaţa, constituie un reper preţios pentru aflarea traducătorului, identificarea lui este destul de dificilă. Consultînd indicii numelor de traducători şi copişti ai cataloagelor de manuscrise şi pe cei ai colecţiilor şi cataloagelor de documente moldoveneşti din jurul anului 1800, m-am oprit asupra lui **Constandin Andrieş,** care copiază, în anul 1806, romanul **Numa Pompilius** al lui Florian, tradus de Alecu Beldiman prin anii 1793—1794. Comparaţia grafiei acestui manuscris copiat de **Constandin Andrieş** (ms. rom. 3621 de la Biblioteca Academiei Române) cu grafia manuscrisului de la Putna, a cărui prefaţă este semnată cu iniţialele **C. A.**, demonstrează faptul că cele două texte sînt scrise de aceeaşi persoană (vezi fotocopiile alăturate, fig. 1-2 şi 3-4). Aşadar, traducătorul romanului lui Marmontel aflat în manuscrisul de la mănăstirea Putna se numea **Constandin Andrieş.** Alte informaţii sigure privitoare la viaţa şi activitatea sa nu am putut, deocamdată, afla. În semnătura lui din anul 1806 (vezi fotocopia alăturată, fig. 3) nu-şi menţionează vreun titlu de boierie, nici instituţia la care, eventual, funcţiona.

În pomelnicul schitului Doljeşti, alcătuit de ctitorul acestui schit, ieromonahul Dionisie Hudici, în anul 1759 (ms. V-23 de la Biblioteca Centrală Universitară din Iaşi), este menţionat (p. 83) un „Constantin Andreieş ot. Vist." (fiul vel căpitanului Andreieş şi al Anei), care fusese crescut de Aristarh Hrisocoleo, vel vistier, şi de soţia sa Bălaşa. Nu ştiu dacă acest Constantin Andreieş este aceeaşi persoană cu „logofătul Constandin Andrieş", căruia cuscrul său N. Gherghel îi trimite, la 9 februarie 1773, o scrisoare în pricina unor moşii (vezi Gh. Ghibănescu, **Surete şi izvoade,** vol. XXV, Iaşi, 1932, p. 65). Să fie oare acest logofăt traducătorul romanului lui Marmontel?! În **Arhondologia Moldovei,** Constantin Sion afirmă următoarele despre familia **Andrieş:** „Moldoveni, vechi răzăşi rădicaţi la boierie de vro sută de ani, dar în Moldova s-au stins acest neam în spatarul Vasile Andrieş de la Putna, ce era ginere banului Toma Stamatin şi cumnat cu mine; nu ştiu dacă în Basarabia vor mai fi rămas, că era şi acolo Andrieşăşti" (ediţia de la Iaşi, 1892, p. 12).

Este posibil ca acest necunoscut Constandin Andrieş să fi făcut şi alte traduceri. Numai studjul adecvat al numeroaselor texte literare anonime traduse din limba franceză în primele decenii ale secolului trecut ar putea dovedi acest lucru. Oricum, identificarea lui ca traducător al romanului **Incaşii** al lui Marmontel îi înscrie numele între primii traducători români de literatură franceză, alături de Alecu Beldiman, arhimandritul Gherasim de la Mitropolia din Iaşi, Ioan Cantacuzino, Costache Conachi şi alţii, încă neidentificaţi.

N. A. URSU

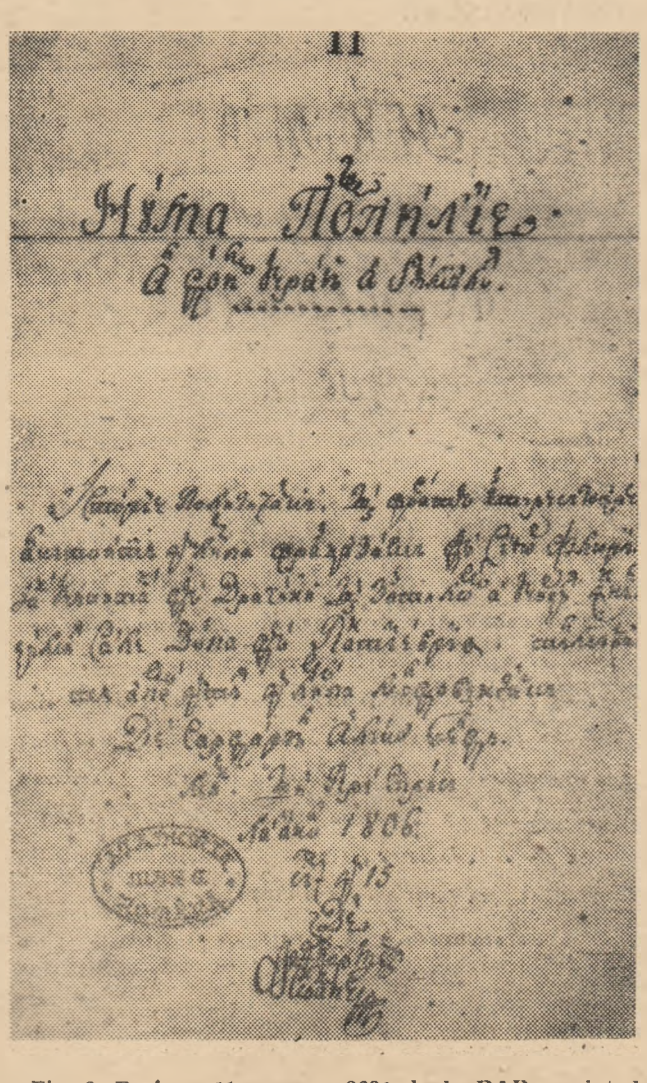

Fig. 3. Foaia a 11 r a ms. 3621 de la BAR, copiat de Constandin Andrieş, cu semnătura sa.

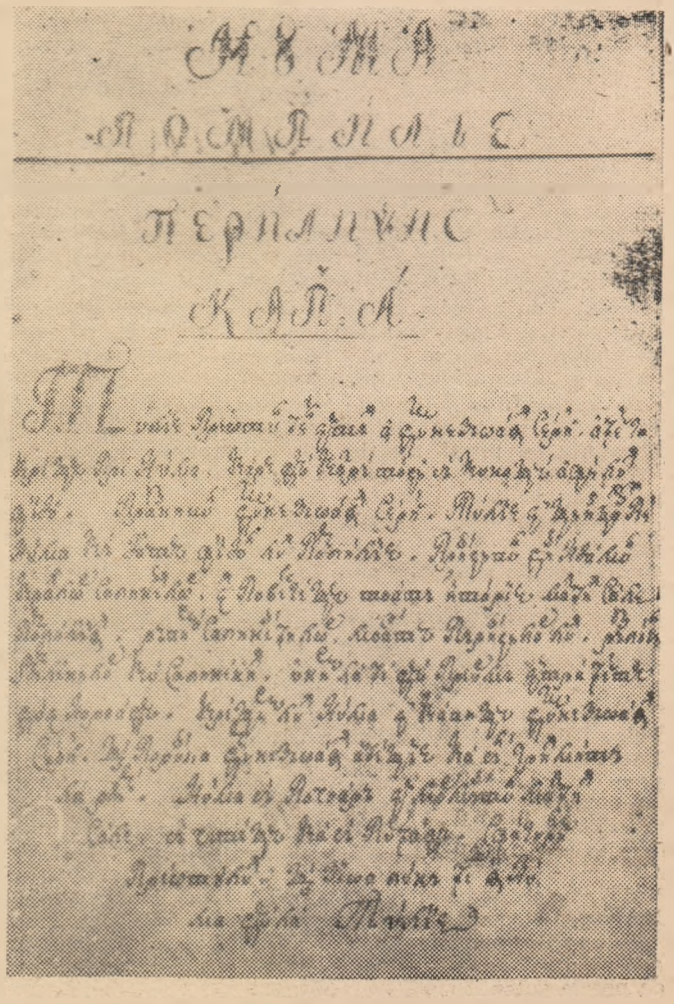

Fig. 4. Foaia a 11 v a ms. 3621 de la BAR, copiat de Constandin Andrieş.

Scribul, scrisul, poemul

Una dintre cele mai frumoase cărți de poezie apărute în ultima vreme este **Amintirile verbului** (Ed. Moldova, 1992) a lui Aurel Ștefanachi, un volum emblematic atît pentru autorul său, cît și pentru nivelul calitativ pe care și l-a impus casa de editură condusă de poetul ieșean. Caracteristica esențială a liricii lui Aurel Ștefanachi rămîne aici, ca și în cărțile precedente, ceea ce el însuși numește **centrii livrești** — un **complex cultural** dublat de un **scenariu mitic**, structurînd un experiment poetic interesant, foarte apropiat programului cu care a intrat în cîmpul literar generația '80 ; fidel acelei paradigme prin care poezia noastră își descoperea noi resurse într-o vreme potrivnică ideii înseși de înnoire, Aurel Ștefanachi este poate unul din ultimii „mohicani" ai acelei grupări literare și ai acelui program : „DEOS : (teama de un lucru îndepărtat) / — nimeni nu scrie ; nimeni nu scrie ; (cartoanele ceruite ale / morții pe apele sufletului predestinate înghețului și inecului ; / dealtfel în dimineața în care îmi răzluiesc manuscrisele... să-mi fie mîinile mele îmbrățișîndu-mă... / dar tu nu exiști ! / dar tu nu exiști ! / Colind prin centrii livrești / te asemeni cu intensitatea vieții mele / lin pipăind cosițele morții...) / nimeni nu scrie ; nimeni nu scrie ; / (cuirasele prin care se pierd și se întorc aezii se / petrec într-o întemeiere alchimică, pe rînd înlocuiesc cîntecul / și întunericul... / cu aripile tremurînd în văzduh / mie să-mi afle plinul și deșertăciunea...) / — nimeni nu scrie ; nimeni nu scrie ;" **(Hibris) : nimeni nu scrie** — acesta este laitmotivul unde se adună și poezia, dar și drama existențială din care izvorăște ea.

Nimeni nu scrie pentru că „nimeni" **este scris** de poem ; verbul — amintirea sa mereu prezentificată într-un voluptuos-tragic dicteu — este la diateza pasivă, cartea își înghite autorul, îl devorează pentru că singurul element al realului care interesează aici rămîne **ființa interioară**, corpul și „eul" celui care se lasă scris, crucificat de în text. Această concepție asupra valorii poeziei în ordinea existenței deosebește, în fond, lirica lui Aurel Ștefanachi de aceea a colegilor săi de generație : el își „textuează" propria-i ființă, o „zidește" după ce o va fi descompus meticulos, cu sînge rece, fără sentimentalisme și fără poze romantice. Tot ce e influență literară în această poezie (și se pot recunoaște accente expresioniste lîngă elemente aparținînd poeticii lui Nichita Stănescu, de exemplu, sau motivul christic lîngă tonalități specifice Avangardei) se topește în aliajul unei **ființe-text** care pendulează între centrii livrești (cititorului acestei cărți îi trebuie un minim bagaj cultural) și sentiment pentru că, iată, ciudata „vedenie" a acestei ființe-text **trăiește**, supra-viețuiește între straturile succesive ale unui imens palimpsest : „...în timp ce eu te iubesc / tu începi să împletești pieptar de cenușă / te lași acoperită de zile imperiale / ale deșertăciunii — / compari viața cu o trăsură de zăpadă / cu o zahana ; / în timp ce eu te iubesc / tu începi să mori... / ah, Marie-Magdalenă carcasele singurătății / deasupră-mi s-au înroșit..." **(Zi plină cu pești).**

Ioan HOLBAN

Mențiuni critice

ANDREI CIURUNGA :

„Memorii optimiste"

Spuneam despre Andrei Ciurunga, într-o recenzie a volumului **Echivalențe**, în 1969 : „Structural stenic, poetul rămîne un sentimental lucid, cîntînd bucuriile vieții, meditînd asupra durerilor și tristeților acesteia, mai mult resemnat decît obsedat. (...) Dar necesitatea intercomunicării umane, ca lege a existenței, rămîne dominantă, fiind exprimată cu candoare de copil, în fel și fel de ipostaze"...

Astăzi, în față cu volumul **Memorii optimiste**, acea caracterizare rămîne perfectă. Fiind unul dintre cei care am salutat revenirea în actualitate a poetului care face cinste Basarabiei natale, este firesc să am emoții mai ales că poetul a fost inițial condamnat pentru tipărirea clandestină, în 1947, a plachetei **Poeme de dincoace**. Un delator ticălos l-a denunțat, fiind arestat, dar fără a se găsi corpul delict. Însă, la o nouă anchetă i se pune în față **Cîntece de dor și de război**, volum apărut în 1944 la Chișinău, cuprinzînd versuri antistaliniste. În septembrie 1950, se află la Văcărești împreună cu scriitorul Iosif Peltz, generalul David Popescu, prozatorul D. Atanasiu, colonelul (scriitor) Octav Vorobchievici. A urmat Jilava, unde s-a întîlnit cu poetul Sergiu Matei Nica și ziaristul Sergiu Roșca, foști în redacțiile ziarelor **„Basarabia"** și **„Raza"**, cei doi devenind martori la procesul care urma. În 1961, ajunge la Gherla, unde regimul era și mai dur. Impresionantă cunoștința cu N. Steinhardt și doctorul Sergiu Al. George, „un om fermecător, de-o modestie cuceritoare". Partea a doua o cărții cuprinde : **Poemele cumplitului Canal** (1950—1954) și **Poeme din închisoare** (1958—1964), mărturii nemuritoare pentru veacuri : „Istoria, ce curge-acum întoarsă, / va ține minte și-ntre foi va strînge / acest cumplit Danubiu care varsă / pe trei guri apă și pe-a patra sînge". Pînă și coloana deținuților își are ca amprentă specifică, acel „po piat", cu care mi-am inaugurat prizonieratul sovietic : „Cei care-au trecut pe-aici / duc și-n vis, pe sub pleoape, / ordinul cu șfichi de bici „ia pe cinci și ține-aproape !". Și totuși cei martirizați își găsesc refugiul în oaze de speranță eroică : „Țara mea de dincolo de țară / cu privirea umedă de jind...".

Dacă memoriile atestă un real talent de portretist, poemele s-au vădit a avea un efect binefăcător asupra confraților de suferință, care le memorează cu ușurință, datorită versurilor muzicale ritmate și rimate perfect. Din nefericire, poemele de la Canal au fost găsite la un vechi cunoscut, devenind probă perfectă pentru o nouă condamnare, de această dată de 18 ani. În noua detenție se află cu : Al. Ivasiuc, Ion Omescu, Florin Pavlovici, Al. Zub, Doru Novacovici și Ionel Diaconu. Bolnav de febră tifoidă, mărturisește : „Doamna doctor Bacalbașa, șefa secției de contagioase, spital Constanța, ne-a primit ca o mamă. Această femeie tînără încă, dar cu părul aproape albit a făcut tot ce i-a stat în putință ca săptămînile petrecute aici să ne fie cît mai folositoare. (...) De o reală simpatie ne-am bucurat și din partea surorilor". (Acestea le dădeau deținuților țigări și ciocolate cumpărate din banii lor). Recunoștință lor, din partea sufletului neamului românesc !

Memorii optimiste va rămîne în literatura noastră atît ca o mărturie pentru posteritate, cît și ca un volum de poezie autentică.

Haralambie ȚUGUI

Fascinația lecturii

Înțelepciunea anticului

Ultimele cuvinte ale lui Socrate „În fiecare om sălășluiește un soare — totul e să-l lăsăm să ardă..." sînt de o profunzime tulburătoare. Pe toți demonii !, frumoase și triste mai sînt. Triste, pentru că posibilul soare adesea nu-i lăsat să răsară și să lumineze.

Nu știu de ce, dar mi-l închipui pe Socrate înțeleptul, înainte cu cîteva clipe de a sorbi din cupa fatală, repede întinsă de detractori, rostind un ultim adevăr de care lumea avea să se împiedice mereu fără a-l lua în seamă. Cînd dîra învăpăiată a amurgului se îngusta văzînd cu ochii, sclipiri de nestemate au apărut pe cerul Atenei, iar **Adevărul** putea fi văzut într-o aură de mag pe fundalul nopții întunecoase. Și a rămas acolo ca o stea călăuzitoare.

Nu știu de ce, dar cînd pronunț numele filozofului am senzația că asist la o pură lecție de meditație. Firele gîndirii lui sînt ca un balsam pentru ființa copleșită de amețeala îndoielii, iar ideile lui, încolțite într-un sol al înțelepciunii din care s-au hrănit Platon, Criton, Apolodor, Alcibiade, cresc viguroase și rodesc încă pentru toți cei înfometați de idealul socratic.

Nu știu de ce, dar ori de cîte ori îmi aduc aminte de uriașul epocii lui Pericle, imaginea lui mi se pare impunătoare ca o catedrală, din care aștept să iasă în ținută de zeițe virtutea și înțelepciunea. Apoi, o ariergardă necesară, binele și adevărul. Într-un tîrziu, gîndurile șoptite ale lui Spinoza abia de se aud : „Cu cît ideile exprimă mai mult din perfecțiunea unui obiect, cu atît sînt și ele mai perfecte. Căci pe un constructor care a conceput o bisericuță oarecare nu-l admirăm tot atît de mult ca pe acela care a conceput un templu măreț".

„Știu că nu știu nimic", dar, pe toți demonii !, știu că de apărarea lui Socrate mulți ar avea nevoie și azi. Și de înțelepciunea lui, fără de care sofiștii încă mai neagă rostul cunoașterii. Cînd vom ajunge „să ne cunoaștem pe noi înșine", atunci vom ști că ne aflăm în fața acestui antic divin. Și tot atunci vom observa că dîra învăpăiată a răsăritului din noi se va lărgi văzînd cu ochii.

Nicolae BUSUIOC

EMILIAN MARCU

Manuscrisul — stavilă marilor inundații

În ghiocul acesta ca-ntr-o criptă de înger
Sarmatica mare strălucește în amorțire.

Valuri se sparg, se rostogolesc amenințînd infinitul.
Vietăți miliarde scufundate corăbii, corali și meduze,
malformate meandre așteptă-n adîncuri
luna-nzăuată în lacrima pruncului.
În ghiocul acesta, în acest labyrint inefabil
Sarmatica mare desfoliază inconfundabile ere.
Un manuscris pune stavilă marilor inundații
Literele se zidesc zămislind miracolul :
un manuscris este templul la care te-nchini.
un manuscris, poarta care zăgăzuiește
ieșirea în lume a Mării Sarmatice.
In ghiocul acesta valurile dorm ca o armată-n retragere
ca o sinusoidă pe graficul din caietul de școală.
Numai vuietul, în memorie, sălășluiește.
numai vuietul, numai vuietul, numai vuietul

A treia înfățișare a magului...

De trei ori la mine-ai venit, de trei ori
în cîte-o blană străvezie de lup
să contemplu această catedrală îmi ceri
să zidesc bolțile cerului ;
însăși umbra ta rătăcind în deșert

Și iar de mine te-apropii și iar
ca și cum totul ar fi să fie-n zadar

De trei ori între aripi de fluture
o biserică universală-ai zidit,
o biserică de aer nu de granit

Umbra-n pămînt îți intrase,-n nisip :
A treia oară te-ai înfățișat cu alt chip

Zbatere, zbatere între maluri solare
îngerul, în deșert, intră în așteptare

Fișiit de gheață-n memorie, fișiit ;
o biserică din nisip s-a zidit

Iluzie optică între spații, iluzie optică !

Vulturul orb va fi umbra ta în deșert.
De trei ori te-ai înfățișat și încă te mai aștept

Melancolie pentru Marea Trecere

Ca pe o poartă treceam, ca pe o poartă
prin aburul subțiat din oglinzi.
Așteptam, în izvorul cu apă curată
umbrele noastre să le aprinzi.

Fum subțire, fum de tămîie
din oglinzi se ridica pe pereți.
Toți innebuniseră de bucurie
Ca otrăvurile din vîrf de săgeți

Ca pe o poartă umbra pînă la cer
se ridica și iar cădea, Ce ciudat
Numai tu priveai din ungher
prin ochiu-ți înlăcrimat

Ca de rășină, în jur, se făcuseră toate
un uriaș morman de lumină
și atît de greu îi mai distingeam :
chipul lor în oglinzi era un strat de țărînă.

Răzuiam cu unghia stratul subțire
și de iarbă erau mîinile mele ușoare.
Valul de abur se legăna pe privire
distanța dintre umbră și corp cît mai doare.

Ca pe o poartă treceam, ca pe o poartă
prin aburul subțiat din oglinzi.
Așteptam, cu teamă, de-o fi să se poată
umbrele noastre să le aprinzi.

STR. ALECU RUSSO 12
COD 5600 PIATRA NEAMȚ
TEL 093/11528
CONT 30 11 10 201 B.C.R.
PIATRA NEAMȚ
TELEX 025302.
COD SIRUES 1231084
FAX 12176

FILIALA DE REȚELE ELECTRICE PIATRA NEAMȚ are ca preocupare majoră întreținerea la parametri tehnici ridicați a instalațiilor electrice din gestiune.

Alte direcții de activitate ;

— studii și proiecte de execuție pentru consumatori particulari, societăți comerciale și alți beneficiari cu capital de stat și privat ;

— executarea de lucrări topografice ;

— lucrări de reparații transformatori mici și echipamente electrice primare prin atelierul propriu ;

— repararea și reglarea automată a contoarelor electrice ;

— producerea de energie electrică prin cele 7 Centrale Hidroelectrice de mică putere în funcțiune.

23 de ani de experiență în domeniul transportului și distribuției energiei electrice.

Unitatea are în exploatare ;

— 4994 km linii electrice aeriene de medie și joasă tensiune ;

— 920 km linii electrice în cablu subteran ;

— 1280 buc. posturi de transformatoare.

Un colectiv de aproximativ 600 salariați deservesc peste 178 000 consumatori de energie electrică (agenți economici și casnici) din două municipii, două orașe și 340 localități rurale.

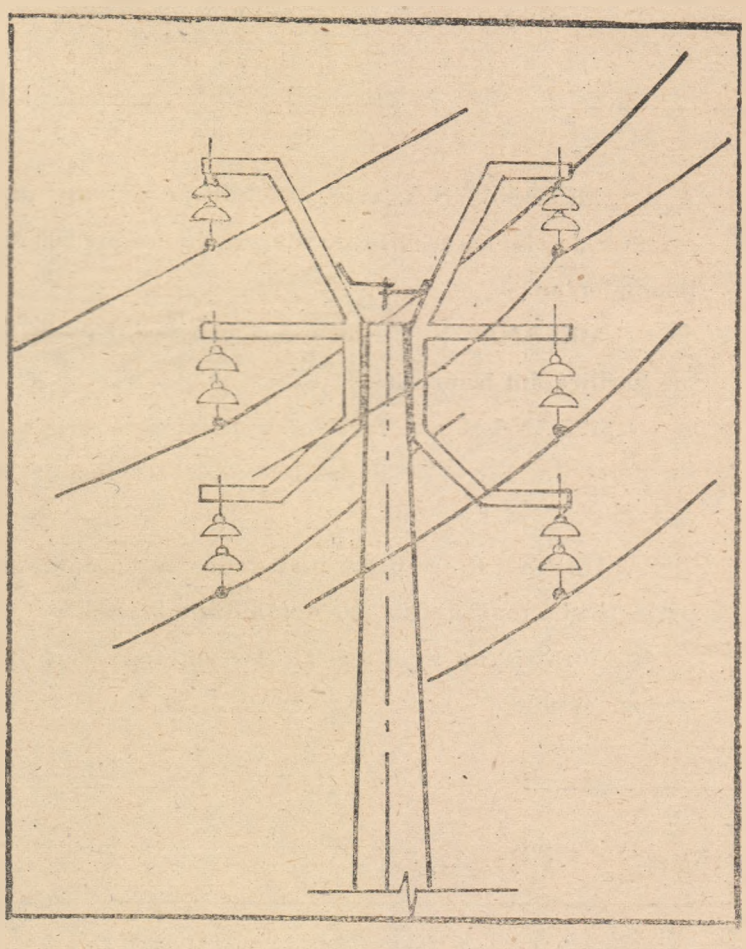

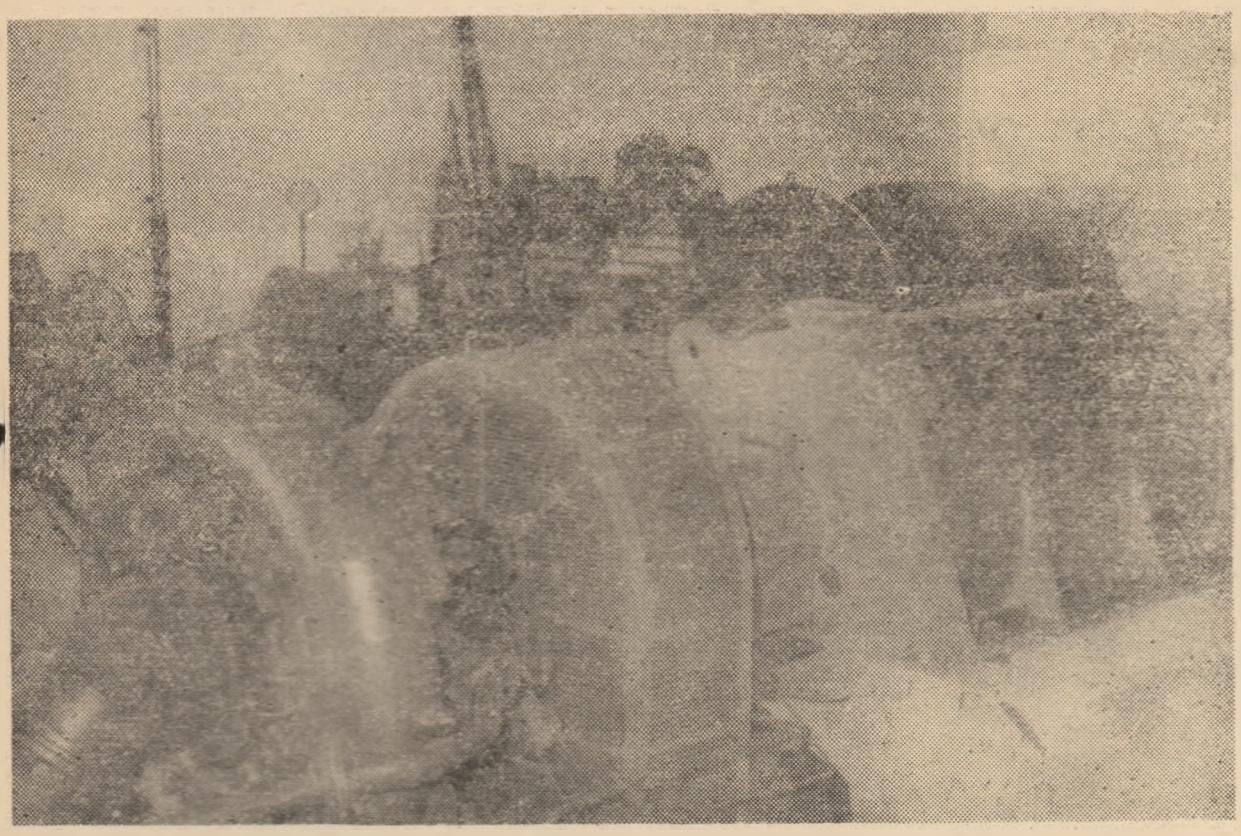

Centrală hidroelectrică de mică putere

Pentru realizarea acestor activități, filiala dispune de :

— utilaje și dispozitive de mare productivitate ;

— bază materială adecvată ;

— radiotelefonie în banda de 148 și 300 MHz ;

— tehnică de calcul ;

— un sistem modern de teleurmărire a consumatorilor ;

— personal calificat.

ORIENTĂRI DE VIITOR :

— dezvoltarea și modernizarea rețelelor electrice de distribuție din teritoriu ;

— lărgirea gamei de prestări servicii ;

— asistența tehnică și consultanță la un înalt nivel calitativ ;

— dezvoltarea sistemului de informatizare a procesului de producție :

— realizarea unei rețele de microcalculatoare ;

— continua perfecționare a personalului.

F.R.E. Piatra-Neamț își bazează relațiile cu toți consumatorii pe dorința de a le livra energie electrică de calitate și cu un grad înalt de continuitate.

Pentru a răspunde într-o și mai mare măsură solicitărilor partenerilor, filiala noastră este preocupată de diversificarea gamei de servicii oferite consumatorilor de energie electrică în special celor din categoria micilor consumatori.

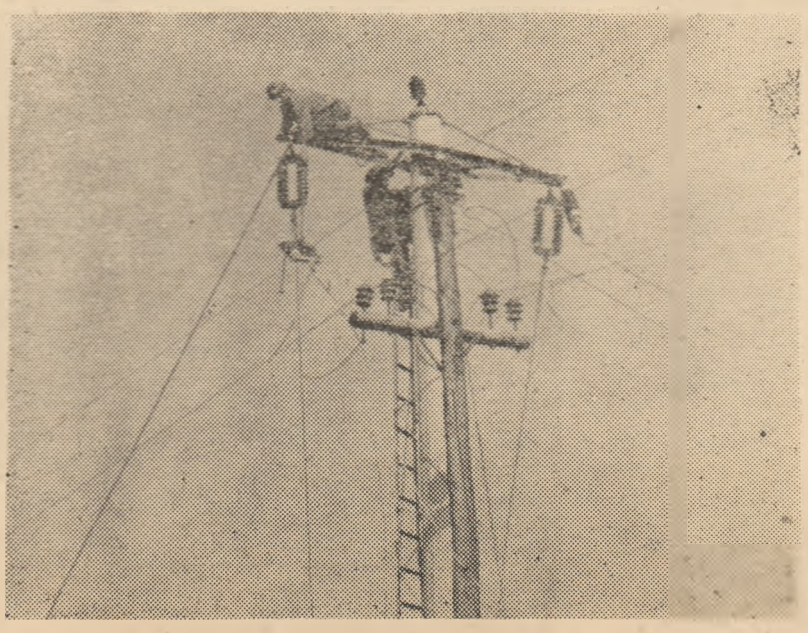

Construcții rețele electrice noi

Conducerea filialei, întregul ei colectiv de salariați doresc dezvoltarea relațiilor de colaborare cu partenerii lor de afaceri în spiritul respectului reciproc, al grijii față de această vitală avuție națională — energia. În felul acesta avem convingerea că, împreună, vom păși spre un nivel de viață cît mai civilizat, spre prosperitate.

SOCIETATEA COMERCIALĂ „MELANA" S.A.

ADRESA: STR. UZINEI NR. 1, SĂVINEȘTI,
COD 5612, JUD. NEAMȚ
TELEFON: 093/681328, 613402, 618317
TELEX: 25337
FAX: 01/3124127
CONT: B.R.C.E. PIATRA NEAMȚ
NR. 3001000150008.

„MELANA" S.A. este societate pe acțiuni, proprietate de stat cu o cifră de afaceri de cca. 30 000 milioane lei/an.

„MELANA" S.A. este unică producătoare de fibre acrilice din România.

MELANA R are la bază o tehnologie originală rezultată din cercetări în laboratoarele și instalațiile proprii.

MELANA R are proprietăți fizice și mecanice superioare și o foarte bună prelucrabilitate textilă.

● Fibra are un aspect plăcut, se vopsește ușor prin metode simple.

● Sortimentele produse acoperă întreg domeniul de finețe solicitat de consumator (1,5—15 den), contractibilitate, semicontractibile sau necontractibile, lungimi de tăiere (30—150 mm), matisate sau lucioase, vopsite sau albe.

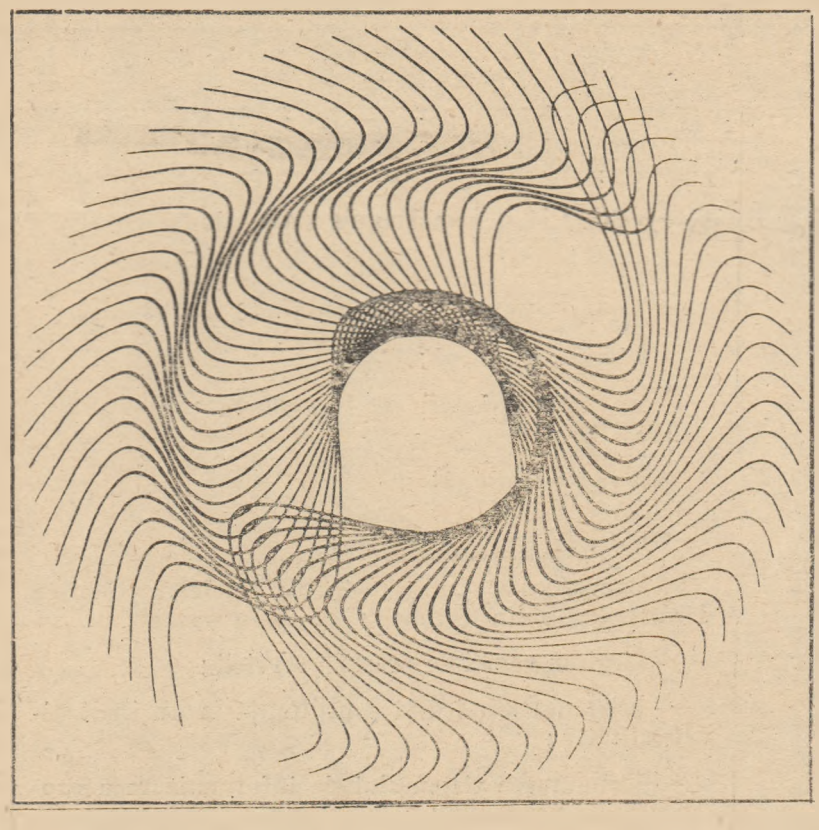

Sortimente de fibre acrilice:

1. Fibre acrilice tip bumbac: (1,5—1,8 den);
   tip lină: (3—4,5 den);
   tip blănuri: (4,5—8 den);
   tip covor: (15 den).
2. Pale acrilice: — voluminoase;
   — fixate;
   — tip mohair.
3. Cablu acrilic (2,5 — 6 den).

● Proprietăți excepționale și sortimentația variată recomandă MELANA R pentru cele mai diverse domenii de utilizare prin prelucrarea 100% Melană sau în amestec cu fibre naturale sau sintetice: tricotaje, țesături, articole decorative.

● Articolele obținute din MELANA R sînt rezistente la purtare, ușor de spălat și întreținut.

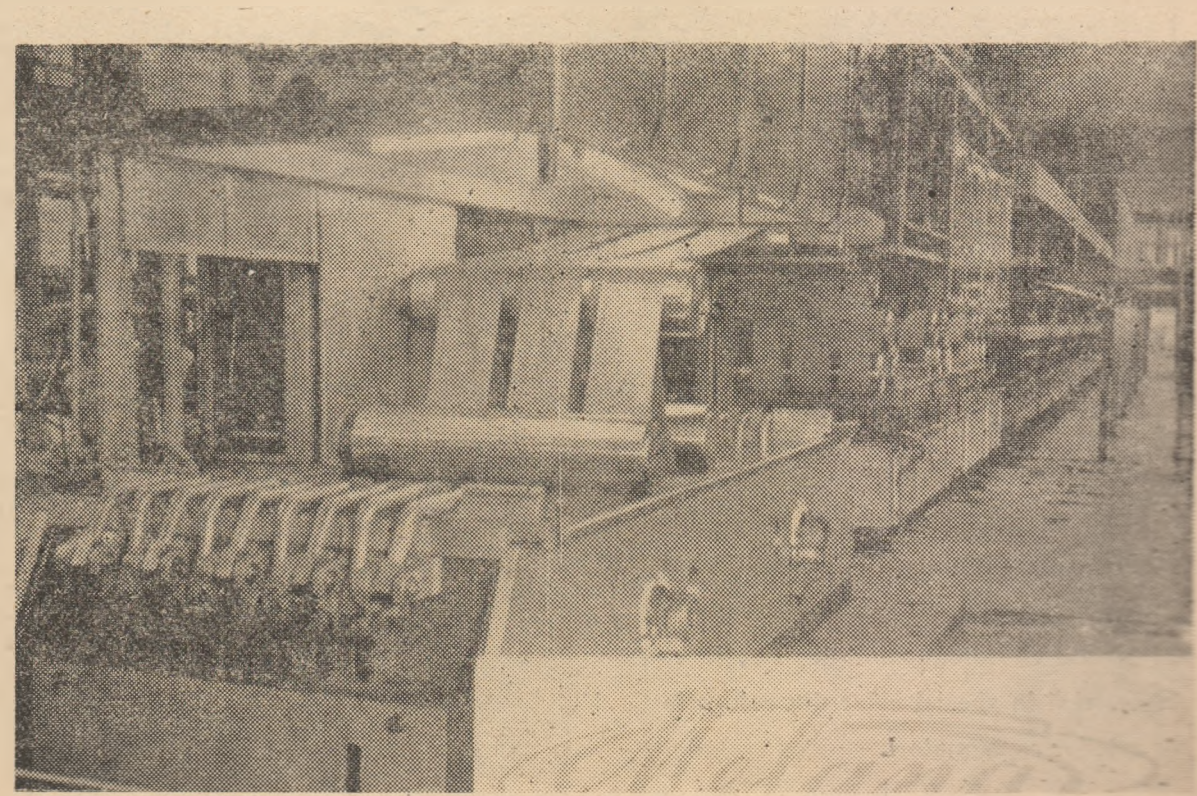

Melana,
marcă de renume!

S.C. AGROTRANSPORT S.A.

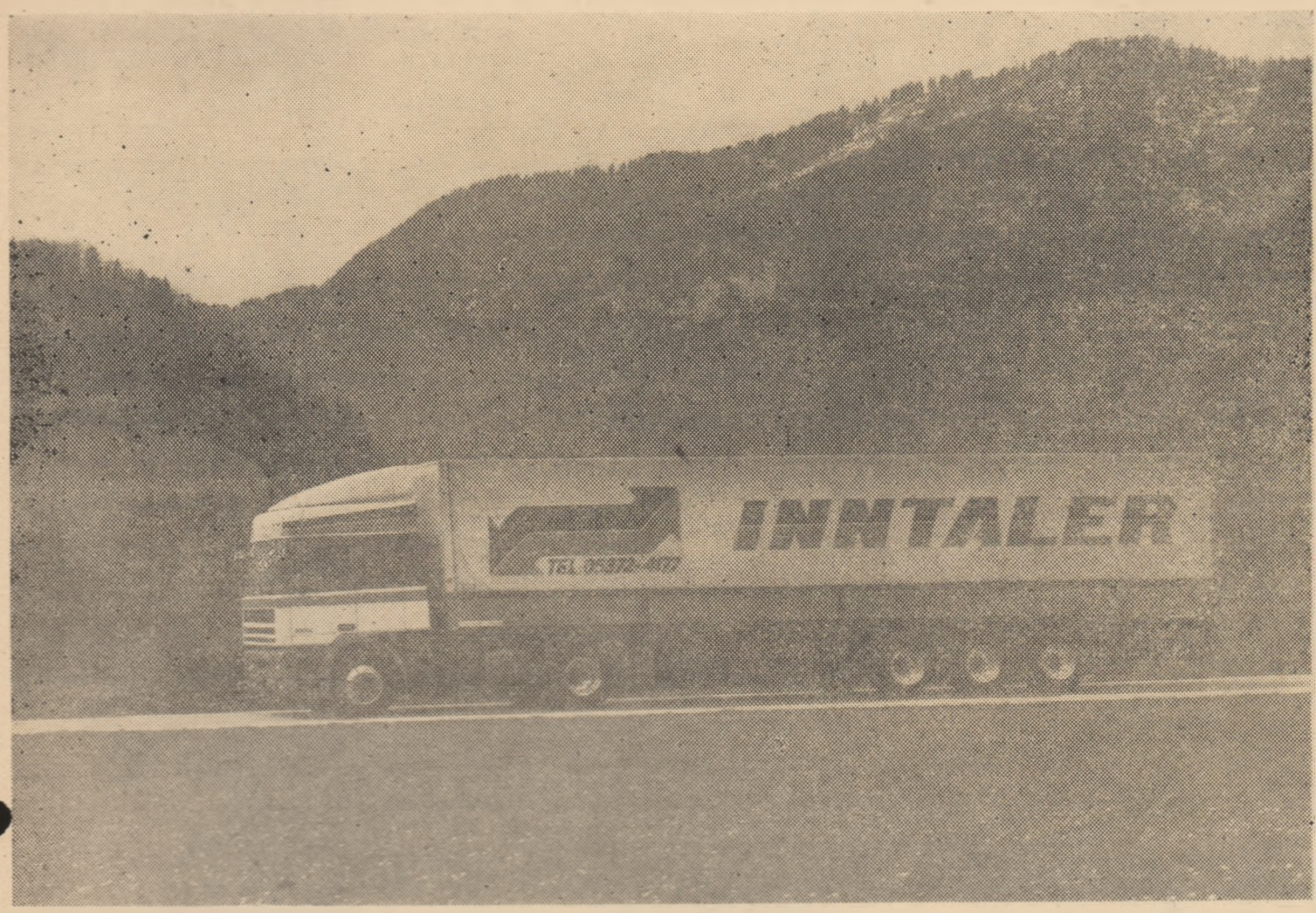

S.C. AGROTRANSPORT S.A
PIATRA NEAMȚ
STR. OLTENIEI NR. 22
TELEFOANE : 093/631700 ; 632701 ; 631855 ; 632700 (pentru Piatra Neamț)
093/663525 (pentru T Neamț)
REGISTRUL COMERȚULUI
I 27/83 — 1991
FAX : 631555

S.C. AGROTRANSPORT S.A. este înzestrată cu mijloace de transport de la 1 tonă la 20 de tone capacitate, în 23 de tipuri : autocamionete și autocamioane, autofurgonete, autobene (pentru transport cereale și furaje), autospeciale pentru transport animale, ori autodube pentru transport mixt.

● Singura întreprindere din județ înzestrată cu mijloace de transport dotate cu agregate frigorifice, pentru transportul de carne, preparate din carne, ouă, lapte ș.a.

● 80 la sută din parcul întreprinderii este modern și funcțional, dotat și împrospătat în ultimii ani, fapt ce permite garanția executării unor servicii operative și sigure și **în sezonul rece.**

● Societatea organizează licitație publică în fiecare zi de luni, ora 9, pentru vînzarea de mijloace de transport din categoriile : multicare, autocamioane, autoizoterme, autobene, autobasculante, autotrenuri și remorci auto. Unitatea mai oferă spre vînzare, la licitație, mijloace fixe casate altele decît mijloacele auto (utilaje de atelier). Documentația poate fi consultată la **compartimentul tehnic** al societății, la telefoanele : 631700 ; 632701 ; fax : 631555.

● Societatea efectuează orice fel de **TRANSPORTURI INTERNAȚIONALE** cu autovehicule de 12,5 ; 16 și 20 de tone izoterme și frigorifice, cît și transporturi în județ și interurbane, atît pentru beneficiarii de stat, firmele particulare cît și pentru populație.

În Piatra Neamț, societatea are FLUX DE INSPECȚIE TEHNICĂ AUTORIZAT și dispune de PERSONAL AUTORIZAT pentru efectuarea inspecțiior tehnice la orice tip de autovehicule și remorci și execută în atelierele specializate din Piatra Neamț și Tîrgu Neamț **întreținere tehnice și reparații curente pentru orice mijloace auto.**

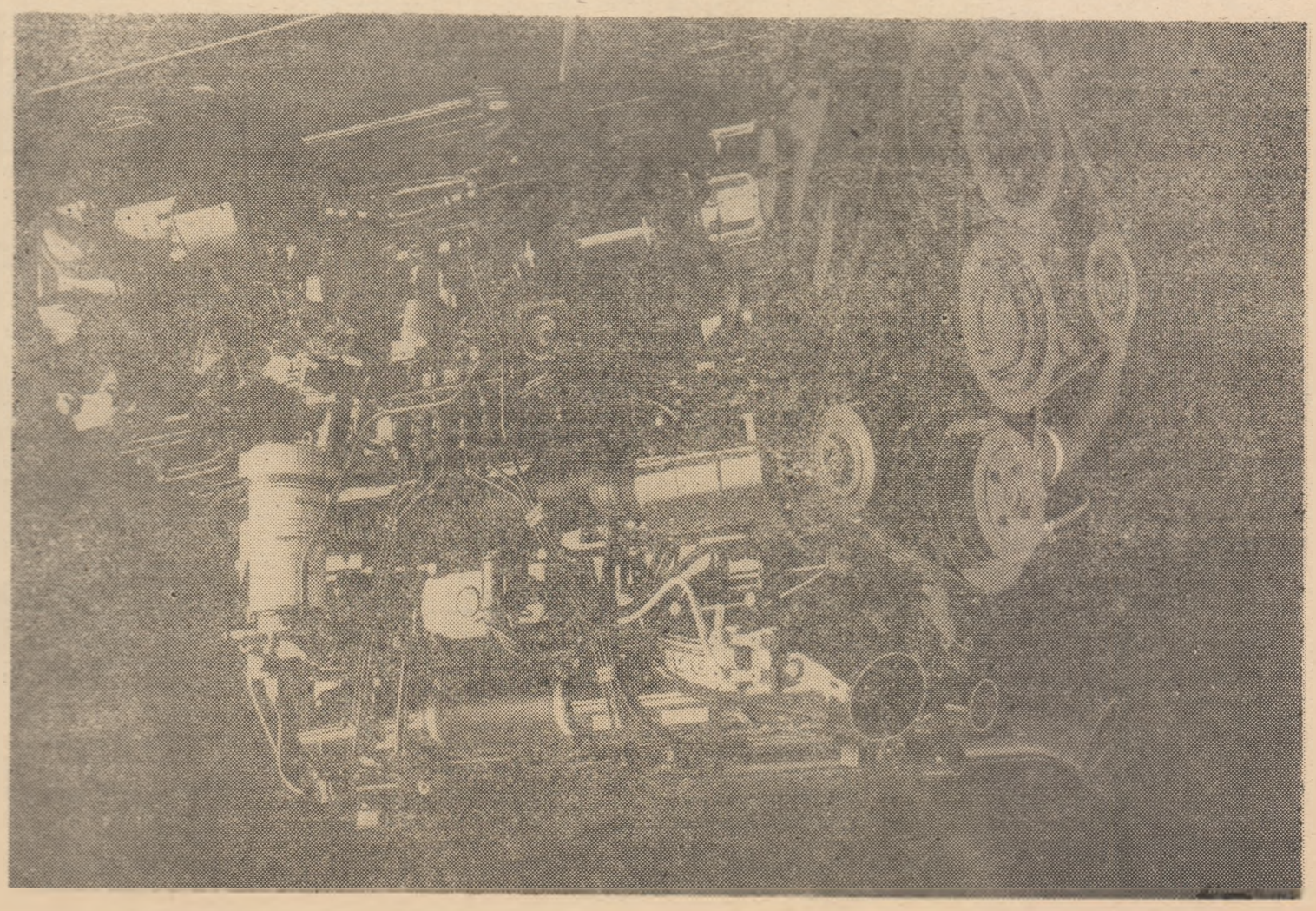

SOCIETATEA COMERCIALĂ „STOFE BUHUȘI" SA

STR. LIBERTĂȚII NR. 36, BUHUȘI, 5536
TELEFON : 093 261309 / FAX : 093 262763
TELEX : 21241

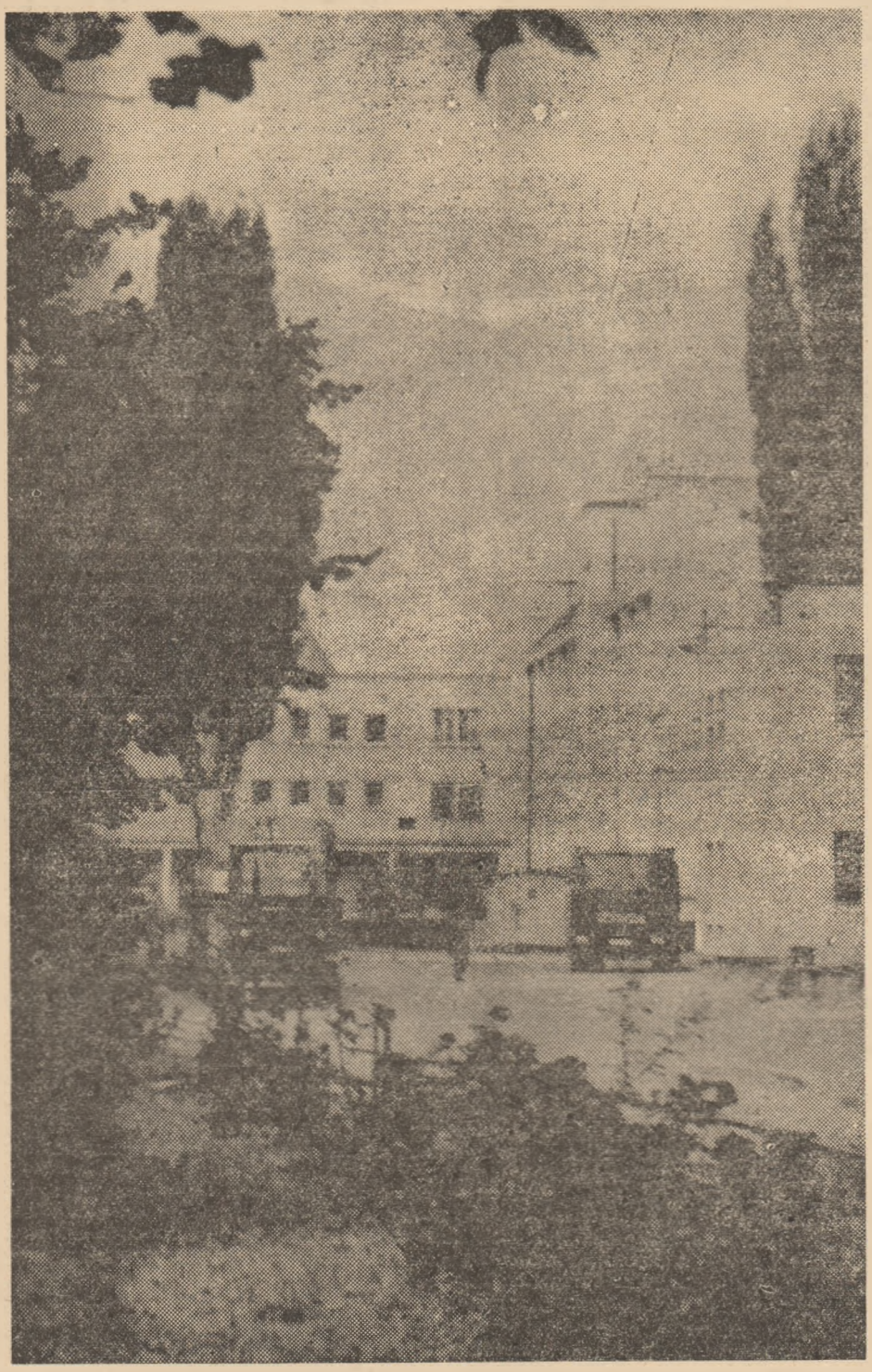

Secția Filatură pieptănată

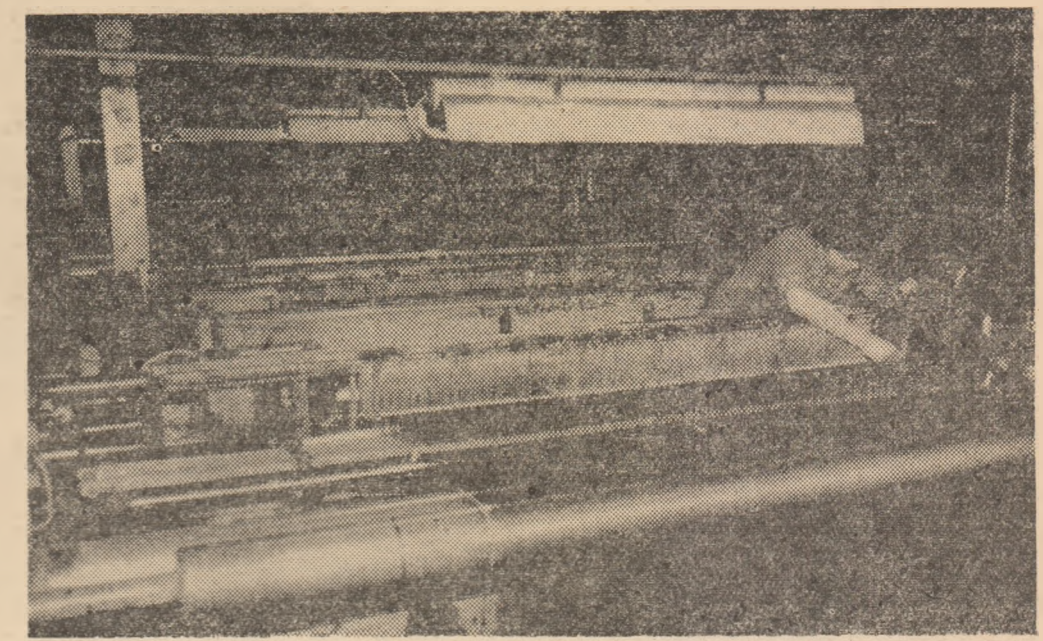

Secția Țesătorie. Mașină de țesut

produce un sortiment bogat de țesături de lînă și tip lînă pentru :
— rochii femei
— fanteziuri femei
— costume bărbați
— pardesie și paltoane pentru femei și bărbați
— pături, într-o gamă variată de culori și desene.

Partenerii noștri tradiționali sînt firme din : Italia, Franța, Suedia, Germania, S.U.A., Canada, Iordania, Liban, Japonia.

Manufactures a rich assortment of all-wool and wool type fabrics for :
— women's dresses
— women's fancywear
— men's suits
— men's and women's coats and winter-coats
— blankets — in a wide range of colours and styles.

Our traditional partners are companies from — Italy, France, Sweden, Germany, U.S.A., Canada, Jordan, Lebanon, Japan.

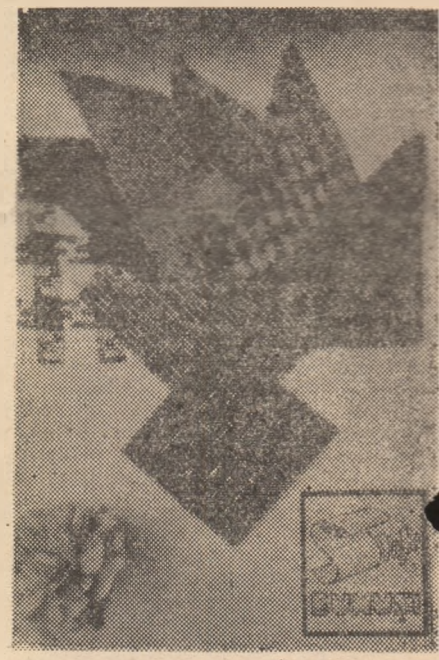

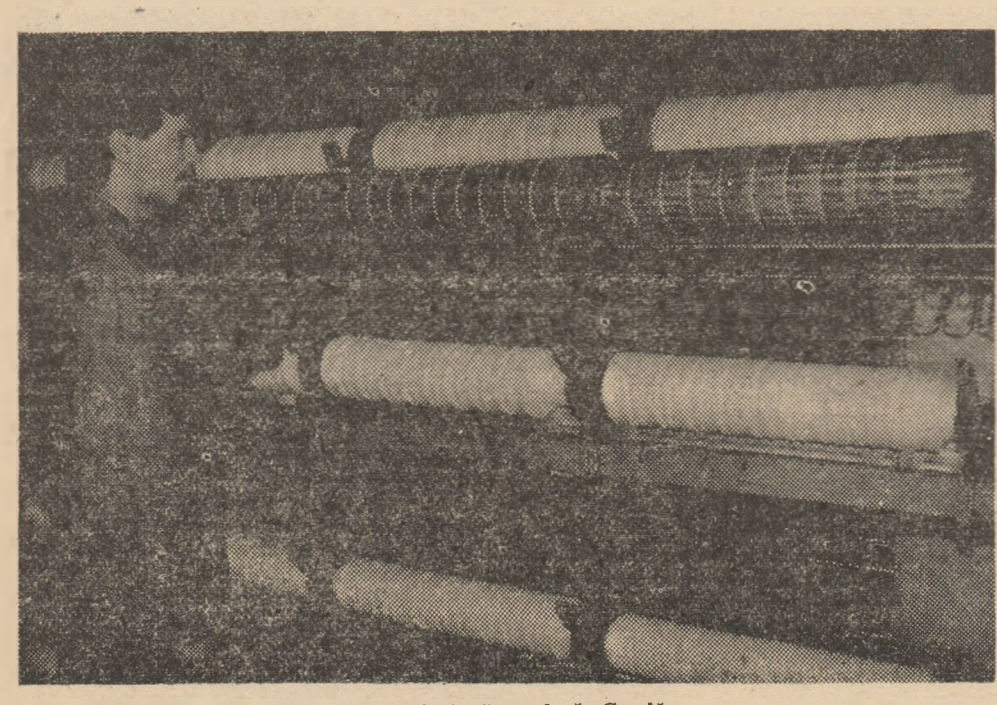

Secția Filatură cardată. Cardă

Vedere de ansamblu

O firmă de prestigiu pe plan național și internațional

salonul literar „Cronica"

CORNELIU ȘTEFANACHE

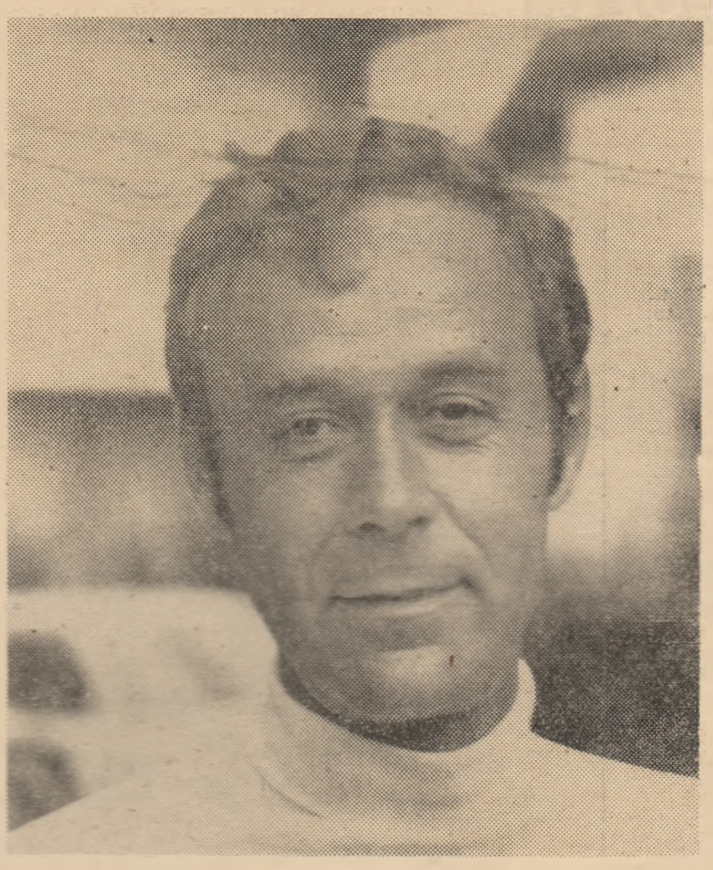

În loc de obișnuita fișă bio-bibliografică, doar aceste cuvinte : m-am născut într-o familie de învățători și, cînd am început să mă țin binișor pe picioare și să-mi dau cît de cît seama că ei adunaseră în jurul lor cărți cît să încapă într-un sac și proiecte să umple mai multe care, moartea îi despărțise deja. Am acum aproape de două ori vîrsta tatălui meu, cînd el a fost secerat de schijele unui brand, în fața Odesei și într-o inserare cu care s-a intrat în toamna lui '41. Pentru „neinspirata" lui moarte de acolo și nu, de exemplu, în Ungaria sau Cehoslovacia, învingătorii i-au sancționat urmașii, lăsîndu-i fără nici un ajutor material. Cred că dispariția tatălui meu și umilințele care au urmat, datorate ei — cele ce mi-au întunecat cerul copilăriei și al adolescenței — m-au „împins" spre literatură. Toate cărțile mi le-am scris cu neghioaba speranță că m-aș putea elibera de amintiri. Acum continui să scriu doar ca să pot convieţui cu ele. Această încercare, a clipei de față, se numește Spovedania valetului — **valetul unui dictator care poate fi și Ceaușescu. La solicitarea redacției revistei CRONICA, am desprins un fragment din cartea respectivă, singurul care s-a lăsat desprins — adică începutul ei...**

Cum şi unde am ajuns la spovedanie

Nu bănuiesc în ce mîini vor ajunge caietele astea, pe care am să le umplu cu spovedania mea, și dacă ele vor folosi cuiva. Nu am în mine nici urmă din plăcerea aceea, despre care tot trăncănesc cei ce se îndeletnicesc cu astfel de lucruri, și nici nu mă încearcă vreun gînd din cele ale atîtor ticăloși care, scriindu-și memoriile, s-au umplut de bani și de glorie. Eu pur și simplu, fac ceea ce fac fiindcă sînt forțat de propriul meu frate, în mîinile căruia am ajuns captiv numai datorită imbecilității mele. Așadar, depun mărturie ca în fața celui mai necruțător tribunal, căruia fratele meu îi zice Dumnezeu.

Dacă o încep cu bețiile însingurate ale Mîntuitorului patriei și Ctitor al traiului ei fericit este pentru că, dintre toate amintirile așezate în mine ca straturile pămîntului, ele se află acum la suprafață. Un necunoscător sau un prea grăbit să dea verdicte ar zice că ele i-au grăbit pierzania. Dar cîți dintre stăpînii lumii, rămași în cărțile de istorie, nu s-au îmbătat zilnic ca niște porci și au stat neclintiți în jilțurile puterii pînă la naturala lor moarte, venită cu bătrînețea ?... Eu sînt printre puținii slujitori ai răposatului Mîntuitor al patriei și Ctitor al traiului ei fericit, dacă nu singurul, care ar putea vorbi despre acele beții în cunoștință de cauză. Ele erau pentru el, cel puțin la început, momentele în care se clarifica absolut, cu mintea limpede asupra stării țării, a dușmanilor săi și a decretelor ce trebuiau emanate. Însă este tot atît de adevărat că, în ultimii ani și pe măsură ce serviciile secrete înălțau pe biroul său munți de dosare doldora de vești urîte, însinguratele sale beții se înmulțeau nepermis de mult și își pierdeau rosturile inițiale, devenind tot mai mult stări de demență. În zadar Mama țării, căreia, în cele mai mai porcoase bancuri ajunse pînă la palat, i se zicea Muma pădurii, bătea cu pumnii în ușa vastului cabinet ori făcea să zbîrnîie toate telefoanele de pe birou. Stăpînul rămînea surd. De obicei el trecea prin astfel de beții într-o tăcere absolută, punctată doar de cîteva oftaturi, rîgîieli și pîrțuri. În asemenea clipe, cînd eu îi turnam vinul preferat exact în momentul în care paharul său trebuia să fie umplut, cred că își dădea seama că ajunsesem să-i împlinesc dorințele pînă și după felul cum începea să-și miște buzele sau să clipească. De aceea mă prețuia mai presus de toți slujitorii săi, măturători sau miniștri. Uneori se întîmpla ca, după înfulecarea a cîtorva linguri de caviar și golirea a două-trei pahare de tărie, să aibă chef de vorbă, semn că veștile din dosarele de pe birou nu erau chiar atît de urîte sau le găsise deja rezolvarea. Atunci bătea ușor din palme spre haita sa de cîini-lupi, perfect dresați să stea pe lîngă pereți ore în șir, ca niște statui de abanos, sau să sară asupra oricărei ființe ce s-ar fi apropiat de stăpînul lor fără îngăduința acestuia. Îi mîngîia pe rînd, pe toți șapte, le vorbea ca unor copii, apoi îi respingea, împungîndu-le burțile cu vîrful papucilor și numindu-i javre ordinare, ca să pornească repede la mărturisirea că numai dresajul oamenilor conta, că numai prin lucrarea asta se putea schimba omenirea, pentru care, din cînd în cînd, se năștea inși ca el. Fiindcă toate celelalte ființe omenești naufragiau încă de la naștere, se îndepărtau mereu bezmetice de adevărata fericire și de aceea trebuiau ținute strașnic în frîu sau distruse, strivite ca niște păduchi, dacă se opuneau. Cam cu asemenea vorbe începea de obicei tocarea miniștrilor și generalilor săi, niște idioți fără fantezie, sau a intelectualilor, scîrboasele ploșnițe care la lumina zilei îi lingeau mîna, iar noaptea, pe ascuns, urzeau comploturi și mîncau căcat cu lingura despre drepturile omului... Toată povestea asta era de fapt un monolog, nu vorbeam decît atunci cînd eram întrebat și, rareori, tolănit pe canapeaua lui, îmi făcea semn să stau pe vreun scaun în asemenea momente îmi spunea să beau și eu și mă așeza deasupra ciinilor săi, numindu-mă pantera iubită — adică tot un animal dresat, căruia stăpînul i-ar fi putut îndeplini multe dorințe. Nu-i ceream nimic, mă mulțumeam doar să-i strecor în ureche cîteva vorbulițe, care, după astfel de chiolhanuri de unul singur, făceau să dispară personaje din anturajul său sau să apară altele, dorite de mine. Așa îmi netezeam calea spre scopurile mele și atunci, în nebunia mea, nu mă mai îndoiam de venirea clipei în care eu aș fi avut în mînă toate sforile, iar el nu ar fi fost decît o marionetă...

Ce-a mai rămas din acea felină ? Oricine ar putea începe încă de pe acum răspunsul, dacă i-ar vedea cușca în care a intrat de bună voie, crezînd că în ea se afla salvarea. Spre răsărit, două lucarne țin locul ferestrelor și sînt în așa fel alungite pe orizontal încît asemănarea cu ochii vine de la sine. Globii lor se măresc, se micșorează, se umplu de lumină sau se cufundă în întuneric, după cum se mișcă orele zilelor și ale nopților. Acum, în soarele dimineții, sînt dilatați la maximum și cuprind în ei mulțimi de brazi împovărați de zăpadă și uriașe stînci cu nimburi de cețuri. Dacă aș avea un binoclu, cred că aș vedea și cerbi, și căprioare, mistreți și lupi, iepuri, veverițe sau chiar cocoși de munte. Bănuind acolo fauna asta mișcătoare în naturala ei libertate, încep să-mi pierd capul și sînt gata să urlu ca o fiară. De aceea stau mai mult întins pe canapea sau, ca acum, așezat la masă, de unde văd prin lucarne doar cerul. Asupra mesei se adună o lumină tăioasă ce apasă parcă lucrurile din jur și le sporește încremenirea. La fel ca ele, cea mai mare parte din zi sînt și eu încremenit. Mă mișc cît mai puțin posibil, fiindcă fiecare pas îmi este însoțit de scîrțîitul dușumelei și de teama că nenorocitele ei scînduri ar putea astfel semnala undeva prezența mea aici. Nu știu de ce, dar dintre toate lucrurile din încăpere numai masa îmi dă oarecare senzație de siguranță. Este lată și lungă încît să încapă în jurul ei pe puțin zece oameni. Culorile lemnului arată cu prisosință vechimea, iar alcătuirea ei, că meșterul care a lucrat stejarul s-a gîndit numai la trăinicie. Mîna lui, cu dalta ori cu briceagul, și-a permis s-o împodobească doar cu atît, săpînd de-a lungul tăbliei, lustruită apoi de cine știe cîte generații de palme și de coate, următoarele cuvinte : **Afară cîinii și vrăjitorii și curvarii și ucigașii și închinătorii de idoli și toți cei ce lucrează și iubesc minciuna.** În primele zile ele mi-au sporit frica, apoi, tot recitindu-le, mi le-am însușit ca pe un fel de rugăciune a așezărilor la această masă și uneori m-am trezit întrebîndu-mă care dintre cei numiți prin respectivele cuvinte ar putea să mă revendice cel mai tare. Oricum, după cele înfăptuite de mine, — care vor fi dezvăluite pe rînd și la vremea potrivită — fiecare dintre ei ar avea destule motive să mă socotească unul de-al lor. Aici spun doar că spre toate scopurile mele am pornit însoțit de ură și răzbunare, amîndouă, poate, încolțite în mine încă de cînd am început să învăț a merge. Cred că de aceea acum, oricît aș vrea, nu pot să văd în ochii gălbui-uleioși ai lui Hristos răstignit pe peretele din fața mea, într-o mare icoană afumată și ciuruită pe la margini de cari, decît amenințări apocaliptice și nu iubirea creștină, proslăvită în biserici. Sub icoană, un dreptunghi de oglindă, lung aproape cît masa și prins într-o subțire ramă de metal pătat de rugină, cuprinde în apele lui verzui teracota stacojie a unei sobe, un dulap cu furnirul scorojit, o nișă cu trei rafturi pe care zac prăfuite niște cărți de cult, canapeaua ce ține loc de pat, două uși cu ferecătură grosolană, ducînd la closet și spre scara coborîtoare la parter, și o parte din restul pereților, pe albul cărora se decupează fotografii sub sticlă, înfățișînd înalți prelați sau călugări de rînd. În prim-planul oglinzii un bărbat ține în mîna stîngă o pipă stinsă, iar în dreapta, așezată peste un caiet deschis, un toc pentru scris. Omul poartă o rasă jigărită, este înfundat în negrul ei spălăcit pînă la gît, de unde părul sur, în smocuri zburlite, stă parcă gata să-i năpădească și ceea ce a mai rămas la vedere din figura lui — nasul ușor cîrn, ochii pleoștiți ca de o boală și o frunte însemnată de cîteva cute. Totuși bătrînețea încă nu prea i-a atins fața, însă frica pare să se fi lipit temeinic de ea, îl văd de aproape trei luni așa, înfricoșat și neputincios și, uneori, numai fiindcă îl simt imitîndu-mi mișcările, încep să vorbesc cu el. Nu-l mai înjur ca la început, s-a mai potolit în mine revolta pentru idioția care l-a adus aici, iar imaginea unor țări, unde și-ar fi putut acum purta la voie pașii, a devenit fără rost. Însă nu cred să ajung vreodată să-mi fie milă de el.

Ce-ar mai fi de adăugat ? Pînă aici, cum m-am priceput, am descris chilia unei mînăstiri, de fapt o mansardă din casa starețului. Ultimii ei locatari au fost, pe rînd, un călugăr sinucigaș și un scriitor mai țicnit decît restul tagmei sale. Pe călugăr l-a lovit un fel de amoc al umblatului, pe scriitor cel al înjurăturilor îndreptate spre stăpînire. Omul în rasă, după ce a colindat mai toate mînăstirile din țară și a încheiat un pelerinaj la Ierusalim și la Sfîntul Munte, și-a găsit, prin mila starețului de la cea vreme, adăpost între acești pereți, însă boala de ducă nu i s-a potolit, într-o noapte și-a făcut din cingătoare lat pentru gît și a pornit-o așa pe drumul fără de întoarcere. Celălalt, slujitor al condeiului, a scuipat, spre mirarea întregii stăpîniri de atunci, pe onoruri și pe bani cu o greață care se ridică numai în gîtlejurile unor ființe ca el, apoi a început să împrăștie cele mai teribile înjurături. Nu putea fi iertat și, silit să-și aleagă un loc de tăcere cît mai departe de capitală, și-a adus aminte de vechiul său prieten, răposatul stareț care l-a precedat în post pe fratele meu. Dar indivizi ca el, odată puși pe gîlceavă, nu se mai opresc. Gura lui spurcată nu l-a mai scos din dobitoc pe Mîntuitorul patriei și Ctitor al fericirii ei, pe miniștrii și consilierii săi, i-a înfățișat ca pe o hoardă de handicapați, amenințîndu-i pe toți cu niște cărți nescrise, cum le numea el, cărți născute pur și simplu din faptul că un om cu harul său era surghiunit, aruncat după gratii sau ucis — și care, fără obișnuitul lor trup de hîrtie, ar pluti peste lume ca o ceață ori s-ar transforma în vijelii și uragane răscolitoare de omenire, pentru că puterea cuvintelor cuprinse în ele ar fi incomparabil mai mare decît a acelora încremenite în pagini. Cu aiureli de astea și cu înjurături, omul a devenit un caz, poate cel mai dăunător pentru tihna Mîntuitorului patriei și Ctitor al fericirii ei, și trebuia, nu-i așa, să i se închidă gura definitiv. A locuit aici nu mai mult de un an și probabil că, în zilele cînd se îmbăta, avea lungi discuții cu fostul locatar al chiliei. Doar este știut, în mintea lor, a scriitorilor, se petrec cele mai ciudate lucruri și numai Dumnezeu le mai poate ține seama. Bolnăvicioasele lor închipuiri nu mai au margini și de aceea îmi vine să cred că el, stînd și bînd la această masă, îl vedea uneori pe călugăr și-i punea la brîu, drept cingătoare, o lungă funie, cu care acesta se spînzura de fiecare dată, după ce interlocutorul său își termina țuica sau vinul din sticlă. Fiindcă altfel n-ar fi bombănit atîta prin curtea mînăstirii și în auzul vizitatorilor ei despre o anume funie — invizibilă ca și cărțile acelea — pe care stăpînirea i-ar fi aruncat de gît ca pe un laț.

Cei doi își pot continua acum la nesfîrșit taifasurile, mormintele lor, dincolo de zidurile mînăstirii, sînt așezate unul lîngă altul, în vreme ce eu, silit de soartă să le iau locul, îmi încălzesc trupul în rasa călugărului, am picioarele băgate în papucii scriitorului, sug din pipa lui fără de tutun și mă folosesc de caietele sale pe care n-a lăsat nici un cuvînt. Într-un fel, s-ar putea spune că am intrat în pielea lor și, n-ar fi exclus, să mă aștepte aceeași soartă. Cînd aud amenințările starețului — singura rudă cunoscută la viața mea — nu pot să nu mă gîndesc și la asta, că lîngă mormintele lor este destul loc pentru alte îngropări.

Fratele meu îmi aduce de două ori pe zi un castron cu borș, o zeamă lungă, un calup de mămăligă, cîteva lemne pentru foc și o ploaie de amenințări ce încep invariabil cu aceleași cuvinte, ca și cum le-ar avea înregistrate undeva, în cap, ca pe o bandă de casetofon : Doamne, cum s-a despărțit ca un rîu sîngele nostru, o parte să curgă numai către Tine, iar cealaltă numai către diavol ?...

cultură · religie · filosofie

Realizatorii paginii CULTURĂ, RELIGIE, FILOSOFIE doresc cititorilor acestui mesaj spiritual un CRĂCIUN fericit, aducător de pace și binecuvîntare cerească !

Farmecul miraculos al Crăciunului

Liturgia creștină, pe tot parcursul anului bisericesc, celebrează „Memoria lucrărilor minunate ale lui Dumnezeu", a faptelor minunate din istoria mîntuirii.

Orice fapt miraculos depășește sfera normalului și generează respect și admirație.

Crăciunul sau Nașterea Domnului aparține într-un mod cu totul special seriei faptelor minunate ale lui Dumnezeu și se bucură pe drept de cea mai mare admirație și prețuire.

Crăciunul este intervenția directă a lui Dumnezeu în istoria omenirii pentru ca omul să se poată integra în istoria lui Dumnezeu și să fie vrednic de a se înălța pînă la demnitatea de fiu al lui Dumnezeu.

Crăciunul care ni-l aduce între noi pe **Emanuel** rupe monotonia apăsătoare a vieții și în mijlocul atîtor preocupări și dureri se aprinde o nouă rază de speranță, o nouă lumină însoțită de cîntecul mesagerilor cerești care poartă pe pămînt ecoul unei mari minuni.

Istoria omului se schimbă.

Dumnezeu se naște, preamăriți-l !

„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pace pe pămînt oamenilor de bunăvoință" (**LC** 2, 14).

La Crăciun două drumuri se întîlnesc : Drumul lui Dumnezeu și drumul Omului, două lumini se îngemănează și se înfrățesc în Pruncul din Betleem, o lumină din ceruri care luminează pămîntul și o rază de lumină pămînteană ce pătrunde în misterul Cerului.

Această nouă lumină se transmite fiecărui om care vine în lume și este menită să îndepărteze întunericul păcatului și al morții.

Evangheliile dau mărturie despre acest lucru extraordinar și notează marea admirație care i-a cuprins pe toți.

Drumurile spre Betleem străluceau de lumină cînd îngerii cîntau și toți care îi auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori, afirmă Evanghelistul Luca (cfr. **LC** 2, 9 și 18).

Maria, Mama lui, cuprinsă de emoție profundă, „medita toate acestea în inima ei" (**LC** 2, 19), iar atunci cînd l-au prezentat pe Isus la Templu, Iosif și Maria se mirau de ceea ce se vorbea despre Prunc (Cfr. **LC** 2, 33).

La vîrsta de 12 ani cînd se afla în mijlocul doctorilor și învățătorilor Legii în același Templu „toți care îl auzeau se mirau de priceperea și răspunsurile lui" (**LC** 2, 47).

Mai tîrziu nu numai ucenicii lui „erau mirați" (**Mt** 21, 20) dar însăși „mulțimea întreagă se bucura de faptele strălucite săvîrșite de El" (**LC** 13, 17).

La sfîrșitul vieții sale pămîntești cînd se afla pe Cruce, sutașul care era în fața Lui a putut să afirme plin de admirație și respect, „cu adevărat, acesta era Fiul lui Dumnezeu" (**Mc** 15, 39).

Toți se mirau și-l admirau pentru că Istoria lui Dumnezeu a intrat în istoria omului și omul a intrat în Istoria lui Dumnezeu.

Lumea trăiește neîncetat istoria Crăciunului și admiră și cîntă gestul minunat al lui Dumnezeu.

Dacă n-ar fi fost Crăciunul, lumea ar fi rămas în monotonia ei, într-un întuneric apăsător și într-o confuzie totală ; pămîntul ar fi fost transformat într-o scenă inundată de păiațe, de măști, de egoism, de rîsete și cîntece bolnave și de oameni întunecați.

Oriunde și oricînd s-a încercat să se scoată sau să se schimbe Crăciunul, acolo și atunci, omenirea s-a zbătut într-un întuneric apăsător și deplorant, cea mai frumoasă lumină s-a întunecat, iar razele speranței s-au împrăștiat.

Lăsați oamenilor Crăciunul cu marea sa minune prezentă în cel mai fermecător Copil — Pruncul Isus.

Dați oamenilor din nou farmecul și bucuria luminii care a coborît din Cer peste umbrele pămîntului și se va reinstaura încrederea și curajul

Lăsați lumii darul cel mai frumos al Cerului — Surîsul fermecător și minunat al Pruncului divin — și va înceta egoismul, ura și monotonia, va răsuna din nou glasul mesagerilor cerești : „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pace pe pămînt oamenilor de Bunăvoință" (**LC** 2, 14).

Crăciun fericit !

Petru GHERGHEL
Episcop de Iași

Lumina luminează în întuneric

De-a lungul parcursului său istoric, poporul israelit a cunoscut momente întunecate și extrem de dificile (căderea Regatului de Nord în 721 î.C. distrugerea Ierusalimului și a Templului și deportarea poporului în Babilon, profanarea celui de-al doilea Templu de către greci, etc.). În dezolarea acestor încercări, speranța poporului se îndreaptă spre venirea lui Mesia, Salvatorul și Eliberatorul pe care l-a promis Domnul prin gura profeților. Și iată că în noaptea de la Betleem se petrece minunea : Însuși Fiul lui Dumnezeu *s-a făcut trup și a locuit între noi.* Cuvîntul care era la început, care era la Dumnezeu, care era Dumnezeu, prin care toate au luat ființă și în care era viața (vezi *Ioan* 1,1-4) a venit în lume pentru a-i fi lumină și mîntuire. Poporul care se afla

Pr. Alois BULAI

(Continuare în pag. 14)

Dumnezeu s-a făcut om

Sfinții Părinți din primele veacuri creștine au exprimat cu vigoare susținută un gînd teologic fundamental legat de sensul profund al Crăciunului : **Dumnezeu s-a făcut om, pentru ca omul să devină Dumnezeu !** Rod al unei meditări îndelungate asupra Sf. Scripturi, Părinții de atunci au văzut în nașterea lui Isus la Betleem o șansă pentru om, dar și posibilitatea ca el să recupereze ceea ce pierduse odinioară în paradisul pămîntesc. La acest lucru se referea de fapt Apostolul Paul, cînd scria : „la împlinirea timpurilor, Dumnezeu l-a trimis pe Fiul Său, născut din femeie... pentru ca noi să primim înfierea. Dovadă că voi sînteți fii, e faptul că Dumnezeu a trimis în inimile noastre duhul Fiului Său, duhul care (asemenea lui Isus) strigă : Abba, Tată ! (Gal 4,4—7).

În societatea de azi, secularizată și înstrăinată de Dumnezeu, în care actul credinței a devenit mai degrabă un ritual extern, de circumstanță și nu o preocupare de esență la nivelul profund și tainic al ființei umane, expresia **omul trebuie să devină Dumnezeu** este cel puțin improprie preocupărilor religioase ale omului modern. El este mai curînd aplecat să-și exteriorizeze simțămintele sale religioase prin gesturi și printr-o mentalitate care-l situează pe planul unei religii umaniste după principiul : **important în viață este să fii om, la ideea de a deveni Dumnezeu se poate renunța.** Enunțarea unui astfel de principiu de trăire religioasă, chiar dacă prezintă un fond antropologic seducător, trebuie însă raportat la faptul, de care erau și Sfinții Părinți convinși, conform căruia este absolut necesar ca mai întîi să devii Dumnezeu,pentru a deveni apoi cu adevărat om. Singur creștinismul are această forță interioară capabilă de schimbare lăuntrică a omului, de divinizare a sa, prin aceea că Fiul unic al lui Dumnezeu a devenit om asemenea nouă în persoana lui Isus din Nazaret. Logica creștină enunțată cu atîta îndrăzneală de Sfinții Părinți are motivația în faptul că ceea ce Isus este din însăși natura lui, noi oamenii devenim prin harul său. Este un adevăr dătător de speranță și mîngîiere pentru omul care se angajează cu toată ființa sa de a redeveni ceea ce a fost dintru început. „Cuvîntul s-a făcut trup și a locuit între noi" (Ioan 1, 14) — în această frază evanghelică se află motivul pentru care noi sărbătorim Crăciunul, nu ca o simplă aniversare a unui eveniment istoric de altădată, ci ca o amintire în prezent al unui moment concret din istoria credinței prin care se oferă omului o șansă unică de a se autodepăși. „Isus s-a golit pe sine, a luat chip de rob, făcîndu-se oamenilor asemenea iar la înfățișare dovedindu-se ca un om" (Filipeni 2, 7). Prin aceste cuvinte Apostolul Paul arată cît de mult s-a coborît Isus acceptînd condiția umană fără nici o rezervă. Isus- — noul Adam — pe care cerurile nu-l cuprind, egal cu Tatăl în glorie și atotputernicie, prin venirea sa în lume ca Fiu al Mariei, a împărtășit de bună voie aceeași istorie și aceiași soartă a omului, pentru ca prin aceasta omul să-și recapete demnitatea pierdută prin vechiul Adam. Nașterea lui Cristos la Betleem rămîne un moment de credință pierdut, atîta vreme cît nu duce la renașterea noastră spirituală, adică la îndumnezeirea noastră. Ținînd cont de toate acestea, putem afirma cu toată certitudinea că Sfinții Părinți au înțeles cu mult realism teologic sensul profund al Crăciunului raportat la aspirația firească a omului de a deveni asemenea lui Dumnezeu. Din nou Apostolul Paul, cu autoritatea sa necontestată, a exprimat acest gînd teologic în cuvintele care rezumă sensul profund al reflecțiilor noastre : „Isus, bogat fiind, s-a făcut pentru voi sărac pentru ca voi prin sărăcia lui să deveniți bogați" (2 Corintieni 8, 9).

Pr. Prof. Dr. Vladimir PETRUCA

În Cristos devine real orice ideal

Sfîntul Irineu ne spune că „Fiind imposibil omului să-l cunoască pe Dumnezeu fără Dumnezeu, Acesta a binevoit să-i învețe pe oameni să-l cunoască prin Cuvîntul său". Cunoașterea lui Dumnezeu a devenit reală prin Întruparea Cuvîntului numai din Fecioara Maria. În acest mister salvific, în timp ce Cuvîntul întrupat ne relevează chipul lui Dumnezeu, ne descoperă simultan și chipul adevărat al omului în El însuși. Crăciunul, așadar, ca moment celebrativ al misterului lui Cristos ne ajută să cunoaștem și să căutăm Fața lui Dumnezeu, s-o contemplăm cu venerație și cu iubire, și să ne cunoaștem și pe noi înșine.

A) CONȚINUTUL DIVIN ȘI SALVIFIC AL ÎNTRUPĂRII CUVÎNTULUI

În lumina Întrupării Logosului vedem că Creatorul omului devine om, Legislatorul se supune legilor, Pontiful devine victimă, iar Păstorul oaie. A fost făcut în sînul Fecioarei El, Creatorul a tot ceea ce se naște ; s-a întrupat Cel lipsit de carne ; s-a născut în timp El, care se naște din veșnicie. A trăit în sfințenie și a învățat cu autoritate ; a eliberat oamenii de orice maladie și de orice infirmitate ; în mijlocul poporului a săvîrșit semne și fapte minunate. A fugărit ignoranța, a învigorat pietatea, a împlinit „economia" pe care i-o încredințase Tatăl său. Cînd a terminat aceste geste salvifice, a fost trădat de cel torturat de răutate, a îndurat multe chinuri acceptînd cu suflet kenotic orice umilire : Judecătorul s-a lăsat judecat, Salvatorul condamnat. Răstignit pe cruce El, care nu putea suferi, iar Cel a cărui fire este imortală a murit. Autorul vieții a fost îngropat pentru a frînge cătușele diavolului și pentru a elibera pe oameni din sclavia lui. A înviat a treia zi din morți conform dinamicii economice a Scripturilor și stă la dreapta lui Dumnezeu.

Trăirea kenotică a acestor contrarii ne-a mîntuit. În Cristos, lumina a devenit viață, iar viața iubire mîntuitore. Astfel, în Cuvîntul întrupat pentru învățarea și mîntuirea noastră, mort și înviat pentru sfințirea noastră, orice ideal uman devine real. El este Universalul — concret — *in re* — care, dăruindu-ni-se ne-a transmis orice noutate : *„Omnem novitatem attulit semetipsum afferens"*, spune același Irineu. El este Figura Frumosului, Icoana Binelui și Imaginea Celui ce este. Cristos este Universalul — concret care, în timp ce ne-o revelează, ne și comunică iubirea lui Dumnezeu, realizînd astfel mîntuirea noastră.

Isus este „sinteza" reală a istoriei mîntuirii : în Persoana Cuvîntului, cele două naturi, divină și umană, se unesc ontologic, hipostatic, „fără amestec, fără schimbare, fără divizare, fără separare". Asemenea unui unghi drept în care se întîlnesc două linii drepte, în Persoana Cuvîntului se întîlnește pe verticală dumnezeirea, iar pe orizontală omenitatea. Persoana care le asumă este de aceea Persoană sintetică : în Cuvîntul întrupat viiază orice valoare creaturală. Numai în El omul poate recunoaște originalul său așa cum l-a conceput Creatorul.

B) MENIREA OMULUI ÎN LUMINA ÎNTRUPĂRII CUVÎNTULUI

Dar în întruparea Cuvîntului, în al doilea rînd, omul se cunoaște și pe sine. Din ea reiese că omul este atît subiectul cît și obiectul iubirii divine. El există pentru că este *cunoscut* și *iubit* de Dumnezeu. Cristologia înlocuiește astfel acel : *„Cogito ergo sum"* al lui Descartes cu *„cogitor et diligor a Christo, ergo sum"* : sînt cunoscut și iubit de Cristos, de aceea exist cu adevărat. Trăinicia existenței mele antropologice e condiționată, așadar, de deschiderea obediențială față de Cristos. Coborîrii sale kenotice spre mine trebuie să-i corespundă înălțarea mea creștină spre Dînsul.

Această înălțare prin credință și caritate este de fapt un alt dar eminent al iubirii lui Dumnezeu față de om. Creatorul însuși preia — *potentia obedientialis* — pe care a sădit-o în firea umană și o transformă într-o colaborare activă și responsabilă a omului însuși prin harul lui Cristos.

Întruparea Cuvîntului ne interpelează permanent : provoacă răspunsul nostru la inițiativa iubirii divine, după cum surîsul mamei trezește iubirea în inima copilului. Altfel spus, ne comunică Iubirea pentru a-I putea răspunde cu iubire. Iubirii revelate, întrupate și răstignite pentru noi îi putem astfel răspunde cu aceeași iubire.

CONCLUZIE

La începutul acestui articol spuneam cu sfîntul Irineu că „omului i-a fost imposibil să-l cunoască pe Dumnezeu fără Dumnezeu". Aci conchidem că așa precum un copil nu se trezește la iubire dacă nu este cunoscut și iubit de mamă, la fel e și cu noi. Nu putem ajunge la înțelegerea lui Dumnezeu, nu putem deveni conștienți nici de conținutul credinței noastre nici de menirea noastră fără comunicarea harului divin în și prin Cristos. Întruparea sa nu este numai poarta prin care trece la noi orice har, dar este și împlinirea omului. În El devine real idealul nostru : participarea vieții divine prin ascultarea credinței. Cristos a devenit purtătorul omului pentru ca omul să devină purtătorul lui Dumnezeu. De fapt menirea noastră e să perseverăm în slujirea lui Dumnezeu, iar gloria lui Dumnezeu este omul viu.

Pr. Prof. Dr. Eduard FERENT,
INSTITUTUL TEOLOGIC
ROMANO—CATOLIC UNIVERSITAR
IAȘI

INVITAȚII CENTRULUI CULTURAL FRANCEZ DIN IAȘI

Luni, 7 decembrie, în prezența unor personalități ale vieții culturale, politice și diplomatice din România, Franța și Belgia și a unui numeros public a avut loc inaugurarea oficială a Centrului Cultural Francez din Iași. Au fost de față Excelența Sa Domnul RENAUD VIGNAL, Ambasadorul Franței la București, domnul JACK BATHO, director adjunct al Așezămintelor Culturale ale Ministerului de Externe din Franța, domnul ION UNGUREANU, Ministrul Culturii din Republica Moldova, domnul EMILE VAN BALBERGHE, consilier științific la Comunitatea franceză din Belgia, domnul EUGEN VASILIU ministru secretar de stat la Ministerul Culturii, domnii MARIUS GURAN, consilier prezidențial, DAN GALEA, prefectul județului, CONSTANTIN SIMIRAD, primarul municipiului Iași, doamna MARIA CARPOV, inspector șef la Inspectoratul de cultură Iași.

Cu prilejul inaugurării, am realizat o serie de scurte dialoguri referitoare la acest eveniment de profundă rezonanță în viața spirituală a Iașului. În pagina dedicată „Invitaților Centrului Cultural Francez" vom reproduce cîteva din dialogurile respective.

Ne aflăm în România pentru a stabili un dialog, nu pentru a ne impune limba

interviu cu domnul JACK BATHO, director adjunct al Așezămintelor Culturale din Ministerul Afacerilor Externe — Franța

VALERIU STANCU — Domnule Batho, cred că nu greșesc prea mult dacă îndrăznesc să afirm că tot ceea ce se întîmplă acum în această clădire, în care mai bine de patru sute de invitați cinstesc inaugurarea oficială a Centrului Cultural Francez, vi se datorează măcar în parte, căci, prin bunăvoința dumneavoastră, activitatea C.C.F.I. a devenit posibilă, e viabilă, se concretizează în acest moment la Iași. Cred că acesta este și unul din motivele sosirii dumneavoastră aici. Cum vedeți, ca specialist, activitatea Centrului din Iași?

JACK BATHO — Mai întîi vreau să precizez că nu datorită mie există și activează acest centru, ci datorită dumneavoastră, datorită tuturor oamenilor care, aici la Iași, sînt prietenii Centrului Cultural Francez, constituind totodată publicul său minunat, public din care o parte participă la inaugurarea lui oficială. Ceea ce am văzut aici e un centru nou, extraordinar dotat, foarte frumos, mult mai frumos în realitate decît cum îl imaginasem eu în urmă cu doi ani, cînd am venit să aleg, împreună cu municipalitatea și cu Ministerul Culturii, clădirea în care ne aflăm. Vă spun sincer că nu speram pe atunci că visul privitor la un centru modern, etalon dacă vreți, se va realiza atît de repede și atît de bine.

Trebuie să vă mărturisesc faptul că rezultatul acestei munci de doi ani depășește în întregime speranțele mele.

— Trăiți, deci, un sentiment de împlinire, aveți convingerea că ați depășit deja o etapă?

— Este într-adevăr un eveniment ce ne marchează foarte puternic pe noi francezii, deoarece este semnificativ pentru relațiile Franței cu România. În același timp îmi închipui că e un moment important și pentru locuitorii Iașului, întrucît acum au la dispoziția lor încă o instituție culturală care să le propună noi activități, să le deschidă orizonturi noi, să le ofere ceva în plus în organizarea vieții culturale a Iașului, ceea ce, trebuie să recunoașteți, este foarte bine pentru spiritualitatea orașului.

Așa cum îl concepem noi, va fi un centru deschis, fapt subliniat și de domnul ambasador Renaud Vignal în alocuțiunea sa, un centru pentru absolut toți cei interesați de activitatea lui, un loc public pentru dialog, pentru întîlniri, un loc de elaborare permanentă a relației franco-române, căci relația între cele două țări e un subiect mereu deschis, ea e ceva foarte viu care poate evolua continuu.

Deci, nu cred că trebuie să considerăm această relație doar ca pe un motiv istoric, un motiv oarecare, de discuție, ea nu poate fi ceva la care să te referi pentru a te felicita și a-ți spune „iată, de o sută de ani Franța și România întrețin relații prietenești etc. etc.". Nu, e vorba de o evoluție dinamică, repet, ceva foarte viu, care s-a constituit zi de zi, proiect după proiect, întîlnire după întîlnire. Faptul că astăzi acest dialog româno-francez poate dispune, prin înființarea centrului, de un loc foarte concret de desfășurare, probează evoluția pozitivă a relației de care vorbeam. În altă ordine de idei, vreau să subliniez manjera primitoare, îmbietoare, modernă și prietenoasă în același timp, în care am încercat să concepem acest centru. El trebuie să fie un loc în care oamenii să-și dorească să vină, să revină și, mai ales, să rămînă cît mai mult timp. Biblioteca, de exemplu, vrem să fie un loc în care oamenilor să le facă plăcere să zăboveasca, un loc care să-i îndemne pe cititori să-l frecventeze, să le deschidă pofta de a împrumuta cărți, de a se informa, de a împrumuta casete audio și video pe care să le privească sau să le asculte cu plăcere, plini de interes. Ea trebuie să fie o ilustrare a manierei în care sînt concepute bibliotecile în prezent în Franța. Pentru că, aș vrea să știți, în ultimii zece ani ele au suferit mari schimbări la noi. În urmă cu un deceniu, bibliotecile din Franța erau locuri mai degrabă triste, austere, rebarbative, unde publicul nu mergea cu prea multă plăcere. Au intervenit însă foarte multe investiții de stat, s-a produs un fel de revoluție care a modificat total atitudinea publicului față de lectura în biblioteci. Astăzi ele sînt concepute ca un organism viu, ca un loc al dialogului, al vieții, un loc frumos, agreabil, primitor, care îți creează dorința de a citi și care permite mai ales publicului tînăr să deprindă plăcerea lecturii.

— După cum v-am mai spus, realizînd pagina dedicată invitaților Centrului Cultural Francez, am avut ocazia să discut cu toate personalitățile prezente la Iași. Dialoghez însă pentru prima dată cu „patronul" domnului Georges Diener. Sînteți sever, dur, în această calitate? Și cum vedeți rolul pe care trebuie să-l joace directorul unui astfel de așezămînt cultural înființat în străinătate?

— Vă atrag atenția că nu-i sînt patron, sînt doar un coordonator și mă ocup de un sector, în cadrul ministerului nostru, care regrupează 150 de centre culturale din întreaga lume, centre situate în țări foarte diferite, cum ar fi, să zicem, Brazilia și România, Anglia și Algeria, Rusia și Argentina. Aceste țări se diferențiază prin mărimea lor, prin contextul geografic, politic, cultural, religios, lingvistic, urmarea firească a acestei diferențieri constituind-o faptul că nici unul din cele 150 de așezăminte nu seamănă unul cu altul, așa cum nici un director de centru cultural nu seamănă unul cu altul. Fiecare are preocupări foarte diferite, cal tăți și competențe deosebite, în diverse domenii, în materie de limbă etc. Dorința noastră este ca directorii să vorbească limba țării în care sînt numiți, să o învețe foarte repede în caz că nu o vorbesc deja în momentul numirii în funcție. Consider că domnul Georges Diener, directorul centrului de aici, a învățat destul de repede limba română, ceea ce e foarte bine, foarte important, întrucît noi ne aflăm în România pentru a susține un dialog, nu pentru a impune o cultură, o limbă. Odinioară exista o astfel de viziune în Franța, o tendință care s-ar putea numi cumva „imperialism cultural", dar astăzi s-a depășit deja etapa respectivă. Această aroganță, care ni s-a reproșat adeseori, nu mai există deloc astăzi la noi. Franceza este un instrument de dialog care trebuie să respecte integritatea, demnitatea celorlalte limbi.

— Domnul Diener mi-a mărturisit cîndva că pentru el este foarte dificil să învețe limba română, întrucît toți românii cu care intră în contact vorbesc franceza. Care e părerea dumneavoastră despre această deschidere a românilor spre limba franceză, spre francofonie?

INAUGURATION

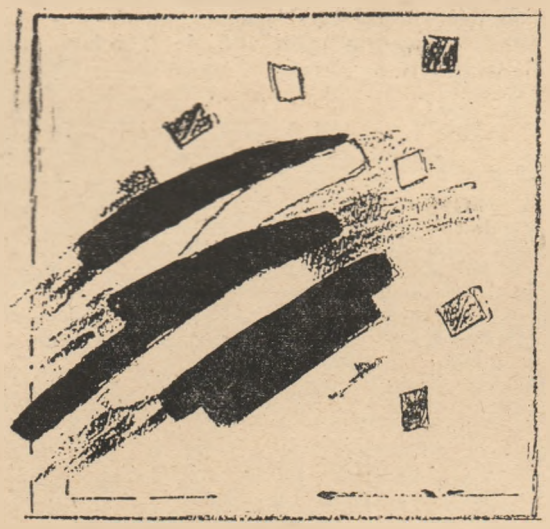

— Îmi imaginez dificultățile de care s-a lovit, deoarece, se știe, e mai ușor să înveți limba unei țări unde nimeni nu vorbește limba ta. Iar maniera în care mulți români vorbesc limba franceză poate fi socotită ca o invitație la comoditate, dacă nu chiar la lene pentru francezi. Deci, ei trebuie să facă un efort ca să învețe română. Această caracteristică foarte-foarte originală a României, în care o mare parte a populației vorbește limba franceză, face din ea o țară extraordinar de interesantă pentru noi, o țară de care ne mirăm, întrucît cei mai mulți francezi care sosesc aici pentru întîia oară nu reușesc să înțeleagă de ce România a ales, de manieră foarte liberă și voluntaristă, franceza, preferînd-o altor limbi. Știți, astăzi trăim într-o lume în care începem să ne obișnuim cu faptul că oamenii își îndreaptă atenția mai mult spre limba engleză, iar deschiderea României spre limba franceză creează între noi o legătură afectivă, sentimentală, foarte strînsă. E normal să fie așa, căci a împărți o limbă înseamnă mult mai mult decît a folosi o sintaxă comună sau aceleași cuvinte, înseamnă să împarți viziunea asupra lumii.

— Această deschidere spre francofonie aparține, de asemenea, activității Centrului Cultural Francez, o mărturie în acest sens constituind-o secția de literatură belgiană de limba franceză care s-a deschis în cadrul Centrului, ca și prezența domnului Emile Van Balberghe, consilier științific la Comunitatea Franceză din Belgia, la inaugurarea oficială a centrului. Care este opinia dumneavoastră privitoare la acest aspect al activității C.C.F.I.?

Valeriu STANCU

(Continuare în pag. 14)

Românii trebuie să se simtă proprietarii Centrului Cultural Francez

interviu cu Excelența Sa domnul RENAUD VIGNAL, ambasador al Franței la București

— Excelență, care este opinia dumneavoastră privitoare la rolul pe care-l poate avea Centrul Cultural Francez din Iași, la a cărui inaugurare tocmai ați participat?

— Am mai spus și cu altă ocazie că eu văd acest așezămînt ca pe un centru român-francofon; de aceea sînt foarte mulțumit de faptul că la inaugurare este prezent și colegul nostru belgian, domnul Emile Van Balberghe, reprezentantul Comunității Franceze din Belgia. Această prezență e o dovadă în plus că într-adevăr nu e vorba doar de un centru al francezilor, ci de unul al francofonilor, din care și voi, românii, faceți parte, nu pentru că franceza e limba voastră — voi aveți o limbă proprie, foarte frumoasă, și aceasta este româna —, ci pentru că ați aderat la comunitatea țărilor care au în comun limba franceză ca instrument de comunicare exterioară.

E adevărat că, după cum afirmam și în alocuțiunea mea, între toate popoarele Europei de Est și Centrale românii sînt cei mai dotați în stăpînirea limbii franceze. Cred că și această calitate a lor i-a apropiat de spiritualitatea franceză. Deci, ca răspuns la întrebarea dumneavoastră, vă pot mărturisi credința noastră că în România există un interes extraordinar pentru francofonie, interes pe care noi trebuie să-l răsplătim, la rîndu-ne, printr-un efort extraordinar.

— Într-o discuție anterioară, purtată cu ocazia celei de a doua ediții a „Sărbătorii Muzicii", îmi spuneați că vă doriți foarte mult să participați la inaugurarea Centrului. Acum, cînd ați trăit deja acest eveniment, ce sentimente vă încearcă?

— Sînt foarte fericit că mă aflu aici, pentru că la Iași se concretizează în bună măsură efortul de care tocmai pomeneam, efort care nu e dependent de numărul populației, ci de afinitățile spirituale existente între noi. Să mă explic: în România există 4 centre culturale — la București, Cluj, Timișoara și Iași —, în timp ce în toate celelalte state din Europa de Est și Centrală nu avem decît cîte un singur centru pentru fiecare țară, excepție făcînd Ceho-Slovacia, Polonia și Rusia, unde există cîte două centre. Deci, excepția excepțiilor, ca să zic așa, o constituie România, cu cele 4 centre existente la numai 23 de milioane de locuitori, în timp ce în Rusia, la 200 de milioane, am deschis doar două centre. De aceea afirmam puțin mai înainte că prezența noastră aici nu e în funcție de numărul populației, ci de strînsele relații pe care românii și francezii le au în prezent.

— A propos de aceste relații, ce credeți despre activitatea atît de complexă a Centrului, despre vădita sa intenție de a colabora cu toate țările francofoniei?

— Aceasta e singura cale pe care trebuie s-o urmeze un astfel de centru. De aceea, vreau să vă spun că toți prietenii noștri francofoni — fie că sînt belgieni (reprezentați astăzi la inaugurare prin domnul Emile Van Balberghe), fie că sînt elvețieni, din Quebec sau din alte părți — care doresc să utilizeze un centru cultural francez pentru a-și plasa în bibliotecile lui literatura, pentru a-și face cunoscute cultura, creația lor economică, spirituală, vor fi bineveniți. Dați-mi voie să le adresez această urare și în limba română: „fiți bineveniți prieteni francofoni de pretutindeni!".

Deci, ei sînt cei care trebuie să ne contacteze, cunosc drumul, eu sînt încîntat că astăzi, inaugurarea oficială a Centrului n-a fost doar o operație franceză, ci una franco-belgiană, în multe din aspectele ei. Vom fi foarte fericiți ca o situație similară să existe și în privința implicării părții române.

— Ce sens acordați acestei implicări?

— Trebuie ca românii să se simtă proprietarii centrului, în sensul propriu al termenului. Iar cînd lansez un astfel de apel, care, de altfel, a fost precedat de cel asemănător al domnului Georges Diener, înseamnă că e sincer și că societatea civilă din Iași trebuie să se simtă cu adevărat proprietara centrului.

— Căruia îi puteți face o urare în încheierea dialogului nostru?

— În primul rînd îi urez să fie oglinda acestei părți a teritoriului românesc în care activează. Și îi mai urez să apară din ce în ce mai mult ca un centru româno-francez și nu doar ca unul francez. Știți, fiul meu Gaspard, care are 3 ani și jumătate, cînd este întrebat dacă-i român sau francez, răspunde cu o vorbă românească: „juma-juma". Și centrul, deci, să fie „juma-juma".

— Vă mulțumesc, excelență, pentru amabilitatea de a ne acorda acest interviu și pentru caldele cuvinte pe care le-ați rostit despre români.

ADRIAN FILIP

Ceva, undeva, trebuie să crape

(fragment)

Încă o zi fierbinte. Lumina zilei ajunge în cameră sugrumată dar căldura trece prin perdelele groase; geamurile sînt încinse, aerul din cameră este înăbușitor, un parfum dulceag îl face să strănute. Cinci ore ascultase muzică fără să audă.

Gîndul îi zbura aiurea și hotărî să se dreagă cu o vodcă.

Un pahar plin îl mai liniști.

Deschide larg ferestrele ca să pătrundă aerul mai răcoros al serii. Nu aprinde lumina de teamă să nu îi obosească ochii. Intunericul umple treptat încăperea. Pătrunde miros de vegetație umedă și fum de țigară. Scoate capul pe fereastră și observă un om care fumează cu un aer plictisit. Îl privește îndelung iar acesta înțelege, în cele din urmă și pleacă.

Mirosul de vegetație umedă, vodca, oboseala de peste zi îl îmbată.

Se lungește în pat, se acoperă cu un cearșaf alb.

Țînțarii încep să intre în cameră și e nevoit să închidă geamurile. Cineva sună la ușă. „Tu ești? În sfîrșit!". O sacoșă cu sticle de vin și casete-video noi.

„Cum a fost?" „Bine!"

O muzică veselă și vin.

Orele serii sînt mai plăcute.

Senzația că nu mai este singur nu îl mai întărește. Musafirul se simte bine și asta nu îl mai bucură. Ziua de astăzi a trecut ca și celelalte.

Căldură înăbușitoare peste zi. Seara aducînd un miros de vegetație umedă și musafirul care devenise si „de-al casei".

De o lună stătea în apartamentul său. Spre prînz pleca și se întorcea seara. Lipsea cam șase ore. Cînd se întorcea beau, ascultau muzică sau puneau un film.

Trecuse o lună de zile, timp în care musafirul se simțise minunat, mai puțin gazda.

Pentru că simțise ceva fals, uneori o duritate exagerată sau poate că dădea sfaturi prea multe. Alteori juca rolul prietenului devotat sau al omului a cărui bună-credință a fost înșelată. Avea pretenția că știe să joace teatru și că nu se pierde, însă purta stîngaci toate aceste măști. Era încordat, se temea să nu-i cadă măștile. Ce s-ar fi putut vedea? Ce era în spatele acestor măști?

Poate o pasăre gata să filfîie din aripi. Poate un clovn bătrîn și răutăcios. Era însă singurul care stătea alături de el.

Și atunci cînd noaptea privea pe geam lumea cufundată în întuneric simțea că e singur, doar cu omul acesta prefăcut. Mereu în căutare de roluri. Despre un om poți ști multe lucruri doar privindu-l în ochi. Cîteodată poți afla mai multe decît dacă l-ai urmări o lună de zile.

Într-o noapte se trezi plin de transpirație și ieși din casă lăsînd ușa deschisă larg.

Aerul rece al nopții îi spălă fața. Se plimbă ore în șir apoi se întoarse. Ușa era deschisă dar aerul din casă rămăsese tot sufocant.

O clipă avu senzația că în casă trăiește o reptilă, că îi aude șuieratul. I se făcu frică apoi adormi gîndindu-se la un cîmp plin cu flori. Visă că e copil și că se joacă cu pietricele. Din ele înălța o casă mare care se transforma în palat. Visă că e fericit.

— „Nu mai stau mult la tine mărturisi a doua zi musafirul. Diseară îmi strîng lucrurile și plec. Te-am deranjat destul. Mai trec eu pe la tine! Îți mulțumesc pentru tot!". Spuse mai multe vorbe — din acelea care nu pot fi ținute minte. Seara își strînse lucrurile și plecă lăsînd gazda cît se poate de scîrbită.

Și zilele începuseră să treacă una după alta. Se simțea mai bine singur deși ar fi dorit o societate veselă. Intuiția, instinctul, sensibilitatea nu îl înșelaseră, musafirul nu fusese decît o reptilă.

Îl înșelase cu o mulțime de bani, deși pozase în domn.

Se așteptase la înșelătorii și escrocherii de tot felul, însă musafirul întrecuse toate așteptările. Rănile sufletului se vindecă, iar singurătatea îi aduce liniștea.

Trăia acum cu visele sale. Viața sa era un vis. El trăia singur și nimeni nu avea ce să caute în visele sale.

Rămase învăluit de aburi, vise și căldură. Singurătatea sa nu putea fi înlocuită de nimic.

Așa avea să trăiască mereu, nici nu se putea gîndi la altceva.

Viața lui însemna singurătate și nimic altceva.

Fiind foarte bogat era ferit de intimități, apropieri. Așa și era bine pentru el.

Alte apropieri se încheiaseră și mai prost decît ultima. Ajunsese la concluzia că nu te poți apropia de oameni — că trebuie să îi eviți și să îți construiești o lume a ta.

Singurătatea zilelor: de azi, de mîine, de ieri.

Luni de zile trecură fără ca să aibă alte preocupări decît să vadă un film, să citească, să asculte muzică. Schimbă mobila din apartament cu una foarte luxoasă, deși nu primea pe nimeni.

Sigur că la început fusese o dezamăgire. Apoi încă una. Încetul cu încetul se îndepărtase de oameni.

Uită că ar putea duce o altă viață. Oamenii îl ignorau și el îi ignora. Într-o dimineață se trezi cu o puternică senzație de frig la picioare. Cînd se dădu jos din pat, picioarele îi tremurau. Se gîndi că e obosit nu doar trupește ci și sufletește.

Îmbătrînit înainte de vreme, singur. Singur în sensul că nu avea oameni prin preajmă. Dar gîndurile sale erau multe, avea imaginație, visa. Citea mult și contempla. Atunci cînd se plimba pe stradă își închipuia că nu sînt oameni.

Alese din dulap un pardesiu elegant de stofă și porni la plimbare ca să-și mai dezmorțească oasele. Aerul răcoros, cerul închis, caldarîmul umed. Castani mulți Era într-adevăr singur.

— Nu aveți cumva o țigară? îi spuse un tînăr răsărit de cine știe unde.

Clipi prietenos din pleoape, zîmbi arătîndu-și dinții regulați.

Nu, n-avea țigări.

— De fapt am eu, am uitat, se scuză tînărul la fel de vesel. Întinse ceremonios un pachet de țigări Marlboro.

El îl privi uimit. Întinse totuși mîna și scoase o țigară, pachetul era plin. Tînărul îi întinse bricheta. Aprinse țigara și trase un fum, apoi începu să pășească încet alături de tînărul zîmbăreț.

— „Vremea se răcește" spuse acesta și ridică o mînă în sus.

Trecu pe sub un copac și tînărul rupse un mănunchi de frunze. Le aruncă pe jos una cîte una.

— Viața sobră... Demnitatea... sînt desigur bune. Însă nu trebuie să vedeți totul în negru. Sînteți tînăr și trebuie să căutați. Aveți bani. Asta e bine. Viața are multe delicii, un om tînăr cu bani trebuie să știe să trăiască. Să știe să rîdă. Să glumească. Să vorbească. Chiar o prostie. Deși e mult mai bine să vorbești și mult și bine.

Dădea din mîini. Se oprea, apoi pornea cu pieptul înainte, cîțiva pași, întorcea capul în toate părțile. Era îmbrăcat într-un fel de pardesiu larg care semăna cu o mantie. În picioare purta pantofi mari și scîlciați.

Un student sărac. La conservator își zise d. Cojan. Părea mai degrabă naiv și sincer decît obraznic și răutăcios. Părul mare și cîrlionțat era pieptănat pe spate. O frunte înaltă și netedă, un nas în vînt, buze fine. Ochii erau obosiți, bătrîni, își spuse Radu Cojan, ochi de intelectual. „Băiatul e tînăr" se gîndi. Cît o fi avînd. Douăzeci? Douzeci și cinci? Treizeci?

Spusese că e profesor de filosofie. Trebuie să aibă vreo douăzeci și cinci. Poate că nu era profesor, poate că era încă student, la filosofie sau Conservator, opina Cojan. Oricum intelectual.

Tînăr. Romantic și-ar fi spus Cojan dacă nu ar fi observat privirea aceea de om bătrîn. O fi din cauza studiului. Își aduse aminte că se prezentase dar nu își spusese numele. Curios lucru! Uitase sau cine știe! Îi va cere cartea de vizită și tînărul va înțelege.

— Îmbrăcați-vă ca un tînăr, amintiți-vă că aveți doar treizeci de ani. La festivități, ocazii deosebite sînteți nevoit să purtați haine sobre. Acolo da!

— Nu particip la serbări sau ceremonii. Aș avea un smoching nou-nouț adus de la Paris. Ba chiar și... Se opri văzînd dezamăgirea din ochii tînărului.

Privi jocul acesta și îl întrebă:

— Stai pe aici?

Tînărul arătă cu mîna într-o parte.

— Nu, în cealaltă parte a orașului.

Păru să se bucure foarte că i se pusese întrebarea aceasta și se recomandă:

— Sînt profesor de filosofie, necăsătorit și îmi place foarte mult să mă plimb.

— Eu sînt Radu Cojan, întinse mîna și așteptă.

Tînărul rupsese din nou un mănunchi de frunze și le arunca una cîte una pe jos. Nu observase că Radu îi întinse mîna. Acesta și-o retrase.

Pășiră alături pe strada aceea, mult timp.

Tînărul vorbi primul.

— Îmi scuzați îndrăzneala, dar deși ziua este rece și înnourată sînt bine dispus și aș vrea să vă însoțesc. Cred că aș putea să fiu un însoțitor agreabil.

Nu i se răspunse, dar tînărul profesor continuă:

— Nu e bine să stai singur. Chiar și pe o vreme ca asta trebuie să rîzi, să fii optimist. Dacă-mi dați voie să vă însoțesc cred că nu veți regreta.

Radu Cojan dădu ușor din cap și profesorul de filosofie se entuziasmă.

Era un prim succes. Profită de el și dădu primul atac.

—Hainele de pe dumneavoastră arată că aveți o situație materială de invidiat dar, scuzați-mă, vă dau un aer atît de scrobit... Plecă jenat capul. Îmi pare rău că trebuie să vă spun: semănați cu bunicul meu. Pardesiu de stofă neagră, fular subțire de mătase, pantaloni bej și pantofi negri. La vîrsta dumneavoastră cu o pereche de blugi și o geacă de piele largă, ați fi cît se poate de elegant. O astfel de vestimentație vă îmbătrînește și aș pune pariu că nu aveți mai mult de treizeci și cinci de ani.

— Treizeci bătuți pe muche, spuse domnul Radu Cojan.

— Eram sigur.

— Mi-a făcut plăcere să te ascult, însă eu m-am obișnuit cu o viață mai sobră. De la haine, la programul zilnic. Nu primesc pe oricine în casă. Se feri să spună că de multă vreme nu-i mai intrase nimeni în casă și că orice apropiere omenească îi făcea repulsie.

Tînărul rîse cu poftă.

— Să vă spun drept, nu mă refeream la smoching La altfel de haine sobre.

O sobrietate medievală... ca să-i spun așa.

Continuă să-i explice tovarășului său ce înseamnă sobrietate.

Adevăratele festivități aveau loc cu sute de ani în urmă. Nobilii erau îmbrăcați cu pelerine largi, cizme cu pinteni de argint, aveau pantaloni mulați pe picioare, pălării mari împodobite cu pene de păun sau cocoș.

Gîndiți-vă ce înseamnă să ai o spadă la șold. Cîtă prestanță îți dă! Asta e sobrietate, spuse tînărul profesor și își privi prietenul.

Domnul Radu Cojan rămăsese contrariat.

— Pelerină și spadă la șold? Și... dumneavoastră ați purtat astfel de veșminte?

— Oh, vă rog să mă credeți că la serbări eram nevoit să mă îmbrac astfel. Dacă nu mi-aș fi prins spada la șold lumea ar fi rîs de mine!

— Ah, înțelese domnul Cojan sînteți artist. Un actor! Să știți că m-am gîndit la asta. V-am privit: aveți un chip expresiv! Și gesturile dumneavoastră sînt ample, vorbiți mult... sînteți teatral...

Își aduse aminte că tînărul se prezentase drept profesor de filosofie. Ați studiat desigur teatrul și apoi filosofia, la fără frecvență...

— Oh, am studiat într-adevăr mult!

— Filosofia și teatrul. E minunat!

Am fost tentat să cred că ați studiat și Conservatorul. Iertați-mă, crezusem că sînteți un student sărac la Conservator...

— La Conservator? rîse tînărul. De ce nu? Student? Sînt un veșnic student... Dar sărac să știți că nu sînt!

Își desfăcu mantia și-i arătă prietenului său ului o centură din piele cu pafta de aur bătută cu pietre scumpe.

— E moștenire de familie? spuse interesat Radu Cojan. Spuneți-mi de la cine o aveți? De cînd sînt eu nu am mai văzut așa ceva. La muzeu doar. Sovăi. Nici măcar acolo! Nici voievozii nu aveau asemenea cingători. De unde o aveți?

Tînărul roși, nu răspunse.

Domnul Cojan înțelese că a făcut o gafă și se grăbi să o îndrepte.

— Eu am foarte mulți bani, dar cu cingătoarea dum-

Un prozator din generația '90

Există ideea că generația literară '90 se „încheagă" mai greu decît precedentele ('60, '70, '80), care, trăind în plin totalitarism, s-au solidarizat rapid, aceasta fiind (și) una din condițiile supraviețuirii. Fiecare dintre aceste generații s-a constituit în primul rînd ca un nucleu de rezistență la presiunile sistemului, demersul artistic fiind doar vîrful aisbergului. Pentru moment, în condițiile unei libertăți de exprimare nețărmurite, lipsește motivația solidarizării, tinerii scriitori luîndu-și destinul pe cont propriu. E greu de făcut supoziții în ceea ce privește tipul de discurs pe care îl va practica noua generație, precum și terenul în care ea își va arunca sondele, mai ales că, deocamdată — în condițiile „cenzurii economice" — aparițiile editoriale ale tinerilor scriitori sînt aleatorii. Totuși, un singur caz — este vorba de tînărul prozator Adrian Filip — oferă limitele unui posibil orizont de așteptare.

Debutînd editorial la începutul acestui an, cu Preoteasa zeiței Kali, Adrian Filip reiterează un tip de proză care nu s-a mai scris la noi de la Mircea Eliade, cel din povestirile fantastice. Dar acesta nu este decît punctul de plecare, portul îndepărtat. Adrian Filip are superbia orgolioasă de a retopi miturile și credințele într-un discurs îndrăgostit de real, trecerea de pe un tărîm pe celălalt făcîndu-se cu firescul traversării unei străzi. Îl deosebește de predecesor(i), distanțarea pe care, din cînd în cînd, prozatorul și-o permite față de evenimente și personaje, comentariul auctorial care are parcă menirea de a rupe vraja și de a te readuce în contingent. Această implicare a autorului denotă o vocație de magician, care știe pînă unde să întindă coarda cititorului, pînă unde să-l „ducă".

La sfîrșitul lecturii, autorul scrie o notă, un P.S., o morală, sau chiar un mic dicționar de personaje, concepte și precepte, a căror menire este de a te recupera din „lumea de hîrtie", în lumea noastră cea de toate zilele. După pactul cu diavolul inspirației, autorul nu uită să facă pactul cu cititorul, singurul care, în ultimă instanță, contează.

Un astfel de pact există și-n textul pe care îl găzduim în aceste pagini. Din ce-am citit pînă acum de același autor, este textul său cel mai ambițios, un tur de forță prin lumi posibile și imposibile. Ne divulg mai mult. Adrian Filip trebuie citit.

Nicolae TURTUREANU

mărturisă cred că aș putea cumpăra un palat. E uluitor!

Tînărul îi făcu un semn cu ochiul. Apropiați-vă, își dezveli brațul și îi arătă la încheietura mîinii o brățară din aur reprezentînd un șarpe care purta pe cap o diademă. În loc de solzi pietre prețioase, ametiste, topaze și safire. Șarpele își încolăcea grațios coada, de trei ori în jurul brațului. Gura șarpelui era deschisă și din ea ieșea afară un ac subțire din aur. Acul nu trebuie atins, spuse tînărul. Se spune că are puteri magice!

— Sînteți superstițios? Credeți în magie? Bijuteria este minunat lucrată într-adevăr, și de obicei se țes legende în jurul unor astfel de lucruri.

Însă oricît de frumoase ar fi legendele nu pot să le cred. Magie, așa ceva nu există...

— Cred că aveți dreptate, rosti tînărul. De atîta vreme o țin la braț și nu am apelat la proprietățile ei magice. De fapt nu am avut nevoie. Nici **de baghetă magică sau de globul de cristal...** Mă bizui pe puterile mele...

— Ha, ha, ha rîse Cojan. Încep să mă simt bine în compania dumneavoastră. Un tînăr fermecător, inteligent, bogat și cu simțul umorului.

— Un pahar de vin? Un coniac? Sînt singur. Nu mă refuzați. Mi-ar face într-adevăr, plăcere să primiți invitația. Posed un apartament modern, cu televizor color, videocasetofon, pian, draperii de mătase și mobilă din lemn de trandafir. Căută un semn de aprobare pe fața tînărului.

Acesta zîmbea:

— Sigur că accept. Astfel de invitații nu se refuză. Lumea pe aici e săracă, nu se bucură de musafiri.

— Să-ți spun drept, eu mă feresc de oameni. De mult nu mai primesc pe nimeni, pentru ca să nu mai sufăr vreo dezamăgire. Ooamenii sînt răi, vicleni!

— Greșiți, oamenii sînt proști, săraci. Dar nu au timp să fie răi cu adevărat. Viața e atît de scurtă!

Iar dumneavoastră ați renunțat atît de ușor la ea! Ați renunțat să căutați, se corectă el.

— Sînteți un om cu multă imaginație spuse domnul Radu Cojan prietenului său. Spuneți că hainele sobre se poartă la festivități doar. Și atunci optați pentru sobrietate medievală. Dar cingătoarea și brățara?

— La ele nu pot renunța.

— Vă dau într-adevăr o alură romantică. Sînteți un om original.

— Sînt însemnele mele, într-adevăr originale. Nu cred să mai existe altele asemănătoare.

— Însemne? Sînteți cumva un principe venit să-și viziteze țara? Un principe intors din exil?

— Sînt un principe, rosi tînărul.

— Un prinț adevărat, aici! Alteță, apartamentul meu modest vă stă la dispoziție.

Intrară pe aleea din fața vilei în care locuia, la parter. La etaj locuia o familie cu care nu avea nici un fel de relații. Descuie ușa, intrară în casă. Interiorul luxos îl impresionă pe musafir. Un musafir ca acesta era desigur foarte rar și trebuia tratat cu multă atenția.

Îi întinse un fotoliu comod și umplu imediat două pahare cu cel mai bun coniac.

— Sînt un însingurat, spuse cu amărăciune. Însingurat de nevoie. Un dezamăgit de fapt. Aș fi preferat o societate veselă. Dar... nu se poate. Oamenii sînt hoți, prefăcuți. Nu toți... dar aproape toți.

— Hoți ieftini, trebuie să vă spun că nu au timp să devină răi cu adevărat. Viața este foarte scurtă. Oamenii rămîn copii, sînt plini de vise, speră, cred în bine. Chiar și cel mai rău om are ceva bun în el.

— Se poate, dar oamenii nu se respectă. Cred că aveți dreptate viața este scurtă și nu ai timp să înțelegi ce înseamnă respect, demnitate. La început cînd ești foarte tînăr pui persoana ta în centrul universului. Te simți tare, speri, crezi. Apoi spinarea începe să ți se încovoaie. Ești speriat și nu știi de ce. Timpul trece și idealurile pe care le-ai avut se prăbușesc unul cîte unul. Nimeni pe lumea asta nu are atîția bani încît să se simtă fericit cu adevărat.

— Într-adevăr, ca să fii fericit îți trebuie mult prea mulți bani!

— Nu ne-am exprimat bine, se scuză domnul Cojan. Cu bani foarte mulți nu găsești fericirea, dar poți găsi cele mai bune înlocuitoare ale lucrurilor care te fac fericit. Fericirea adevărată e cu neputință de găsit. Cred că ea există doar în imaginație. Atunci cînd îți dorești un lucru și-l obții crezi că ești fericit. Apoi simți că îți lipsește altceva și ești încolțit de îndoieli. Îl obții și pe acela și apoi îți dorești altceva. Sau... începi să te simți obosit. Cine simte gustul banului, al vieții luxoase acela nu se multumește cu o viață modestă. Caută, stringe, suferă. Și prietenii se cumpără cu bani mulți. Căutări și lupte. Pentru ce? Pentru bani? Atunci cînd ai bani cumperi casă, mașină, prieteni, titluri. Sînt lucruri despre care noi spunem că au valoare. Dar nu este așa. Valoarea lor nu e stabilită, pentru că omul nu e stabil.

— Sînteți un om deștept, îl aprecia tînărul. Însă nu e cum vedeți dumneavoastră. Vă voi explica imediat. Domnule, cred că aveți stofă de om adevărat. Vă trebuie însă un muritor. Eu cred că v-ați însingurat pentru că ați simțit că omul nu trăiește. Ați așteptat ceva. Viața adevărată. Dar nu o puteți cunoaște pentru că nu ați trăit-o. Puteți bănui doar cum e.

— Și dumneavoastră?

— Eu v-aș putea explica mai multe. Cred că mă veți înțelege dacă mă veți urmări. Nici dumneavoastră nu aveți destui bani. Nimeni nu are atîția bani încît să obțină țelul. Mă înțelegeți? Nimeni din lumea asta! De fapt, niciodată, nimeni nu a avut atîta bogăție încît să fie fericit.

— Dar oare bogăția aceea ar aduce o fericire adevărată?

— Da, sigur. Însă nimeni pe pămînt nu o are. Nici un om!

— Îngăduiți-mi să vă întreb. Cine o are. Satana poate?

— Un om cu adevărat deștept. Într-adevăr Satana.

— Și cum poate întîlni un om Satana? Diavolii, scuzați-mă, nu există. Cel puțin nu pe lumea asta.

— Diavolii există cu siguranță. Pot să jur. Și sînt invidiați de oameni. Pentru că diavolii coboară cîteodată între ei. Sînt oameni destinați să devină diavoli. Și credeți-mă nici unui om nu i-a părut rău după ce a ajuns diavol.

— Aveți mult umor, spuse domnul Cojan, cam cu jumătate de gură. Desigur, ați citit Faust al lui Goethe ,sau „Omul fără umbră". Am citit despre oameni care și-au vînduit sufletul Satanei și vă rog să mă credeți că ne-am amuzat.

— Sînt lucruri într-adevăr amuzante, recunoscu tînărul. Dar adevărate.

Privi figura contrariată a domnului Cojan și izbucni în rîs.

—E foarte închis aerul aici în cameră. Își scoase mantia și rămase numai în cămașă. O cămașă neagră de mătase, băgată în pantaloni. Pantalonii erau strînși cu superba cingătoare pe care Cojan o admirase pe strada cu castani. Pantaloni largi, negri. Pantofii erau tot negri, foarte scîlciați.

— Din cauză că merg foarte mult, spuse tînărul observînd privirea domnului Cojan. Ar trebui să-mi cumpăr alții noi.

— Sînteți îmbrăcat frumos, îl complimentă Cojan. Romantic, tineresc. Aș vrea să vă văd la o serbare îmbrăcat cu pelerină, pălărie și sabie la șold, cizme cu pinteni de argint. Cred că v-ar prinde foarte bine! Un artist adevărat! Ați jucat, cred, în piesele lui Shakespeare, Schiller. Sînt sigur că sînteți cel mai impresionant Romeo! La serbări, cu siguranță, ceilalți artiști vă invidiază.

— Vă cred spuse tînărul măgulit. Vă pot invita la următoarea serbare. Veți cunoaște persoane foarte interesante.

— Oameni sau diavoli? glumi Cojan.

— Și zicem diavoli, spuse tînărul profesor.

— Diavoli petrecăreți cu situație materială deosebită, presupun...

— Nu vă faceți probleme. Noi nu ne gîndim niciodată la bani, averi. Sîntem mai avuți decît oricare om.

— Dumneavoastră fiind diavol! rîse domnul Radu Cojan.

— Desigur.

— Dacă diavolii ceilalți sînt ca și dumneavoastră, ceea ce mi doresc este să ajung în iad cît mai repede cu putință. Dumneavoastră sînteți foarte agreabil. O persoană încîntătoare, rafinată.

— Mulțumesc. Așa spun toți, tînărul rîdea cu poftă.

— Aerul e închis, sufocant se plînse domnul Cojan.

— Dacă-mi permiteți, spuse tînărul și se ridică din fotoliu. Scutură mantia sa de cîteva ori și aerul din cameră se răci. Un parfum de crin se împrăștie prin cameră. Radu Cojan inspiră adînc, nu îi vine să creadă.

— Cred că sînteți un fachir, un iluzionist. Sau m-ați hipnotizat!

— Ah nu! făcu jignit tînărul. Puteți privi termometrul. Nu am folosit niciodată bagheta magică sau globul de cristal. nu sînt fachir sau iluzionist. Cunosc destui vrăjitori prin bilciuri, folosesc trucuri ieftine.

— Asta e magie neagră. Cea mai pură magie neagră.

— Adică tot un fel de vrăjitorie spuse gînditor Cojan.

— Nu e simplă vrăjitorie, e o artă adevărată. Trucurile sînt pentru începători. Pentru vrăjitorașii de prin bilciuri sau de la circ. Noi sîntem diavoli adevărați!

Mihai ZAIȚ **„Turnul bisericii Bărboi"**

— Sînteți principe, spuneți, se ridică înspăimîntat Radu Cojan.

— Sîntem prieteni și asta înseamnă mult.

— Alteță, biiguia încurcat Cojan, iertați-mă.

— Dar nu am motive să te iert. Nu ai făcut nimic. Pentru ce să te iert? Ești chiar foarte simpatic și îmi face plăcere să stau în casă la tine. Paharele s-au golit. Îmi îngădui să le umplu..

Radu Cojan dădu din cap.

Băură, apoi profesorul umplu iarăși paharele. Coniacul îl înveseli pe domnul Cojan. Dădu drumul la muzică. Se urcă pe masă și începu să danseze o sarabandă îndrăcită. Profesorul îl admira:

— Așa, așa... Fii vesel!

— Tu ești Satana? Radu Cojan se întoarse cu ochii umezi spre tînărul profesor, actor sau diavol.

— Unii mă numesc astfel, deși trebuie să recunosc că nu îmi place deloc. Nu te mai gîndi la nume. Nu are importanță.

Cojan începu să rîdă în hohote.

— Cîți ani spui că ai? Ești cel mai nostim diavol! Spuneai că ești profesor de filosofie?

— Specialitatea diavolului este într-adevăr filosofia. Diavolii studiază îndeobște artele, filosofia, călătoresc. Este într-adevăr o plăcere să discuți cu diavolii. Sînt atît de instruiți, rafinați, cu ei nu te plictisești niciodată.

— Dar răutatea lor, spuse cu limba împleticită domnul Cojan. Diavolii îi chinuie în Iad pe oameni.

— Total eronat! În Iad nu ajung decît visătorii. Oamenii adevărați se tranformă în diavoli și conduc lumea. În Iad visătorii învață ce este viața. Sînt trimiși înapoi pe pămînt unde au mari șanse să se transforme în diavoli.

— Mai devreme sau mai tîrziu lumea va fi plină de diavoli, cugetă Radu Cojan. Ochii tînărului străluciră:

— Dar cum? Ce puteri aveți? Cum și unde trăiți?

— Ochiul Satanei este atotvăzător. Bogățiile care au existat și există pe pămînt sînt toate ale diavolului. Frumusețea, puterea, măreția, fericirea. Viața noastră e sublimă. Un diavol poate zbura acolo unde gîndește, își poate împlini orice dorință. Diavolii nu au suflet, au dorință și putere, tinerețea veșnică. Vino cu mine să-ți arăt Iadul și Răul, spuse tînărul și îi întinse mîna.

— Raiul? Raiul lui Iehova?

Nu, raiul e pe pămînt.

— Și Dumnezeu, sfinții, arhanghelii?

— Dumnezeu înseamnă respect, demnitate, muncă. El e în fiecare om. Diavolii se dedică plăcerii. Sfinții se tem de diavoli.

— Dar Dumnezeu?

— El e mare și puternic. În pieptul lui arde focul creației. Dumnezeu e viață și moarte.

— Dar Satana?

— Satana e fratele lui. E viață și moarte.

Focul din șemineu aruncă pîlpîiri, gălbui. În cameră e foarte frig.

Parchetul a dispărut. Din pămîntul moale crește un trandafir roșu care atinge tavanul.

Radu Cojan vede silueta zveltă a Satanei îmbrăcată de ceremonie. Pelerina flutură bătută parcă de vînt. Satan se îndreaptă spre Radu Cojan și pintenii de argint fac un zgomot greu.

— Mi-e frică de tine, spuse Radu și îi ocoli privirea.

— Tu ești tînăr și inteligent. Vino cu mine, să plutim deasupra lumii, să privim lumina rece a stelelor. Dacă nu vrei să vii, ai să te stingi ca o candelă căreia nu i se mai pune ulei. Vei muri cu totul. Nu-ți cer sufletul, îți cer prietenia, încrederea. Vino!

Îl cuprinse de mijloc și îi apropie fața de a sa. Ochii Satanei erau negri și adînci. Radu se pierdu în întuneric. Se simți dintr-odată mic și înspăimîntat; tremura scuturat de friguri. Deodată se făcu cald și bine. Se afla în altă parte. Într-o sală înaltă luminată de sute de luminări. Satan îl ținea de braț.

— Unde sîntem? șopti Radu.

— La tine acasă. În curînd vor veni oaspeții. I-am invitat aici. Te bucuri?

— Nu-mi place aici, spuse Radu.

— Cum vrei. Apartamentul vechi apăru din nou. Astăzi trebuie să petrecem. Vrei să mergem noi la ei? Se vor simți încîntați.

— Aș vrea să știu cum a început lumea. Să văd alți oameni. Oamenii începutului.

Prin fața ochilor începură să alunece automobile, tramvaie, oameni grăbiți.

Imaginea se șterse și în locul ei apăru un oraș mare. Clădiri din piatră cenușie. Oameni îmbrăcați în piei tăbăcite. Un oraș foarte vechi. Nu semăna nici cu Troia și nici cu Babilonul. Era mult mai vechi. Orașul dispăru și se făcut întuneric. Satana povestea:

— La început lumea era mare, sălbatică și rece. Viața a început deodată să pulseze. Lumea s-a încălzit mîngîiată de soare și dragoste. Înainte de început, înainte ca timpul să se nască, un foc rece se rostogolea prin întuneric. Apoi s-a născut timpul și lumina.

Radu se trezi rezemat de un copac cu trunchiul gros. Puțin mai departe, Satana ștergea lama sabiei de sînge. O capră cu gîtul străpuns, încă se mai zbătea lîngă el.

— Ai dormit bine? Vrei să vinezi și tu cu sabia? Ai retezat vreodată capul unui cocos de munte? îl îmbie Satan. Pe locul unde cursese sîngele caprei se aprinse un foc.

Satan atinse cu sabia un copac care se prefăcu într-o masă. Înfipse sabia într-o halcă de carne și o ținu deasupra focului. Mirosul de carne prăjită gîdilă nările tînărului Radu. Îmbrăcat acum cu pantaloni și tunică de atlaz. Pe cap purta o pălărie cu pene de cocoș.

— Mulțumit? Ce zici? întrebă Satan vesel.

Mîncă repede și apoi cercetă împrejurimile.

— Unde sîntem?

— Cu vreo două sute de ani înainte de a te naște.

În drum spre Delfi unde îți voi arăta mormîntul lui Dionysos, care a coborît în lumea morților ca să stea alături de zeița Infernului, Persephona. Vreau să rostesc cîteva cuvinte lîngă mormîntul său. Să îl implor să se întoarcă din infern.

— Dionysos, marele zeu? A coborît în infern?

— Zeii s-au născut din căldură și dragoste. Eu m-am născut odată cu timpul ca și Savaot. Înaintea zeilor, spiritelor. Înaintea lui Osiris, Ormuzd și Zeus. Mă voi afunda în neant atunci cînd timpul se va opri. Lumile se vor prăbuși. Focul Infernului cu cele 70 de iaduri se va stinge. Ființa mea se va contopi cu aceea a lui Savaot. Din neant s-or naște alte lumi. Va apărea binele și răul. Din nou, timpul va pune în mișcare universul. Apoi s-or naște zei noi.

Zburînd peste lumi întunecate diavolul și omul simțiră că timpul se prăbușește. Poposiră pe o colină dulce plină de tufe de mirt.

— Acolo în vale, îi arătă Satan, este mormîntul marelui zeu.

Priveau în jur îmbătați de aerul parfumat. Pășeau încet, încet, vrăjiți de armonia naturii. Satan îngenunchease lîngă un loc lipsit de vegetație. Cojan se opri alături de el.

(continuare în pag. 14)

CEZAR PETRESCU — o sută de ani de la naștere

Printre scriitorii care s-au afirmat imediat după primul război mondial și s-au bucurat de un mare succes de public, un loc de frunte ocupă Cezar Petrescu, de la a cărui moarte s-au împlinit, la 9 martie, 30 de ani, iar la 1 decembrie o sută de la naștere. Face parte din gruparea de tineri care au pus, la Cluj, în 1921, bazele revistei „Gîndirea", în paginile căreia s-a militat pentru anihilarea noțiunilor, cu caracter regional, de **muntean, moldovean, ardelean,** în vederea impunerii celei de **român.**

Începutul scrisului său este tributar lui Sadoveanu, fapt ce rezultă clar din cărțile **Scrisorile unui răzeș** (1922) și **Drumul cu plopi** (1924), întrunite, în anul 1985, într-un volum de **Opere,** din ediția critică datorată lui Mihai Dascăl, cu un studiu introductiv semnat de Al. Piru. Volumul respectiv conține numeroase note, comentarii și variante, care, socotite după numărul de pagini (591), depășește textul propriu-zis (de numai 452). Influența lui Sadoveanu asupra scrisului său este subliniată de însuși Cezar Petrescu, în **Scrisoarea** de solidarizare cu autorul **Baltagului,** publicată în „Adevărul" din 1 aprilie 1937, unde citim: „sensibilitatea mea literară s-a zămislit tributară lui Mihail Sadoveanu"... „prin cărțile lui Mihail Sadoveanu mi s-au deschis ochii la peisajul moldovenesc, la «durerile înăbușite» ale norodului de la țară, la trecutul epic îngropat în file de cronici...".

Cezar Petrescu a scris extrem de mult; este, dintre toți contemporanii, cel care aproape îl egalează, din acest punct de vedere, pe Sadoveanu. Dar opera sa este inegală ca valoare. Aprecierile critice, care s-au făcut asupra ei, sînt contradictorii. Trei dintre criticii noștri cunoscuți (Lovinescu, George Călinescu și Pompiliu Constantinescu) i-au fost oarecum defavorabili. Călinescu, spre exemplu, îi reproșa „debitul verbal", „risipa de cuvinte" (p. 682); „limbajul jurnalistic" (684); „o pură verbalitate" (685); „stilul prea oratoric" (685); „abundența lirico-frazeologică" (685), pe care o observăm pînă și în autograful acordat de scriitor lui George Călinescu, pe un exemplar din **Oraș patriarhal**: „Domnului G. Călinescu, cu întreit omagiu: pentru critic, pentru romancier și pentru om — ceea ce e ceva mai rar în breasla noastră scriitoricească — Cezar Petrescu".

Cartea care l-a impus este **Întunecare** (1928). Eram, în perioada respectivă, elev în cursul inferior de liceu. Îmi amintesc cum la ora de limba română, unul dintre profesorii mei de la Năsăud a făcut afirmația, care nu s-a adeverit, că „de acum înainte, datorită acestei cărți, s-ar putea ca Liviu Rebreanu să nu mai fie considerat cel mai mare romancier român; să-i ia locul Cezar Petrescu". Cred că profesorul respectiv era impresionat, în primul rînd, de atmosfera de entuziasm, de la începutul cărții, din capitolul al III-lea **(Vrem România Mare),** de graba cu care tineretul se pregătea pentru războiul al cărui obiectiv principal era, pentru toată lumea, dezrobirea Transilvaniei. Cartea aceasta s-a bucurat de un succes puțin obișnuit, pînă atunci. În 1930 se tipărea a treia ediție a ei.

Cîțiva ani, scriitorul nostru a fost, alături de Ionel Teodoreanu, autorul cel mai citit. Mulți copii născuți în perioada respectivă, aveau să poarte numele eroilor săi, Luminița și Radu, așa cum alții se vor numi, după romanul **La Medeleni,** al lui Ionel Teodoreau, Dănuț, Olguța, Monica. Prin popularitatea de care s-a bucurat, opera lui Cezar Petrescu a jucat un rol important în orientarea publicului nostru către literatura națională, într-o vreme cînd anume categorii de cititori se rezumau doar la cărți scrise ori traduse din limba franceză.

Inegală, cum a fost, opera lui Cezar Petrescu a exercitat, totuși, o influență pozitivă asupra publicului nostru de acum 50—60 de ani și reeditarea ei nu poate fi decît binevenită. Realizarea unei ediții critice, însă, presupune nu numai o muncă îndelungată ci și o serie de dificultăți care privesc, deopotrivă, selectarea lucrărilor ce urmează să fie publicate și metoda după care urmează să se conducă editorul; nu-i va fi ușor să se descurce în meandrele numeroaselor variante pe care va trebui să le compare și să le clasifice în vederea celei mai bune opțiuni.

Gavril ISTRATE

Ceva, undeva, trebuie să crape

(urmare din pag. 13)

— Ridică-te, mare zeu și vino printre oamenii care te așteaptă. Vor să cînte și să bea. Să rîdă și să danseze.

În semn de răspuns, la porunca zeului în acel loc prinse să crească viță de vie. Strugurii se înroșiră și apoi se înnegriră sub lumina soarelui.

Diavolul rupse cîțiva ciorchini și îl privi pe Radu.

— Să mergem. Întunericul îi înconjură într-o clipă, cîteva stele pîlpîiră undeva departe și se prăbușiră prin frig și beznă. În jur se făcu deodată lumină.

Se afla lîngă un bazin de marmură plin cu o apă roșie, într-o sală mare de marmoră neagră cu vinișoare aurii. Satan își umplea o cupă.

— Cel mai bun vin din lume. Îi întinse cupa. Bea! Fii sănătos și puternic! Satan să-ți călăuzească pașii întotdeauna. Surise și își potrivi pălăria. Un vînt rece începu să bată și Cojan simți un ghimpe în inimă.

— În curînd nu vei mai avea suflet. Vei fi doar trup și dorință. Dorința te va mistui ca o flacără. Vei trăi plăceri pe care oamenii nu le pot simți. Vei cunoaște universul.

— Dar Dumnezeu? Dumnezeu Savaot unde e? Lumea lui?

Diavolul își întinse mîinile care se prefăcură în aripi imense de liliac. Fîlfîi din ele și se ridică spre tavan. Liliieci mari și negri pătrundeau prin tavanul care se crăpase. Se roteau în jurul Satanei scoțînd țipete ascuțite. Apoi coborîră unul cîte unul lîngă bazin. Cînd atinse din nou pămîntul, Satan se transformă în tînăr chipeș cu pelerină, cizme cu pinteni și pălărie.

— Iată diavolii! rosti el și întinse mîna spre liliieci. În locul lor apărură tineri și tinere înveșmîntați în mătăsuri. Tinerii purtau spadă la șold iar fetele aveau evantaie din pene de păun. Un parfum greu, de flori de cîmp se răspîndi în sală.

— Alteță, îl salută pe Satan un tînăr impunător cu obrazul alb și delicat ca o fecioară. Sîntem fericiți!

Diavolul zîmbi, îi cuprinse capul în mîini și-l sărută.

— Camillo, iubit prieten, vreau să-ți prezint pe cineva, un tînăr simpatic, pe care l-am îndrăgit. Cultivat, rafinat. Cojan se apropie și se înclină în fața lui. Camillo îi răspunse cu o reverență grațioasă:

— Sînteți acum prietenul meu. Veniți să vă strîng în brațe. Satana zîmbea și dădea din cap.

Sălii de marmoră îi luă locul un salon princiar. Pereții erau pictați măiestrit. Mobila era numai din mahon și palisandru cu încrustații de aur și argint. În mijlocul salonului o masă din cristal străveziu.

Cojan se așeză între Camillo și Satana.

— Alteță, sînt fericit să mă număr printre prietenii dumneavoastră.

— Camillo este unul dintre prinții focului. Scînteietor de inteligent. Zbuciumat și aprins, dar fermecător. Ferește-te să-l stîrnești, altfel te va mistui.

— Nu mă tem de el, spuse Cojan și îl cuprinse de după umeri pe Camillo. Sîntem acum prieteni. Camillo rîdea.

Satan se ridică, ținînd în mînă un pahar de cristal umplut cu vin negru.

— Pentru măreția diavolului!

Paharele pe care le aveau în față se umplură și diavolii băură. Cojan simțea în el un foc, putere, energie.

Salonul princiar dispăru și în locul lui apăru un foc mare. Erau la marginea unei ape. Toți purtau mantii mari și negre și se roteau în jurul focului. Fu prins și el în joc. Se învîrteau din ce în ce mai repede pînă ce mantiile se aprinseră și atunci se avîntară spre cer.

Tînărul zbura spre stele simțind aproape de chip răsuflarea diavolului.

— Unde sînt prietenii noștri?

— S-au risipit printre stele, sau poate contemplă lumina începutului, stau de vorbă cu Leviatan sau Behemot. Ce-ți pasă acum? Privește!

Dintr-un loc țîșni spre ei o lumină orbitoare care în clipa următoare se stinse.

— Mi-a frig, gemu tînărul Radu Cojan apoi adormi.

Visă că zboară pe spinarea unui dragon cu șapte capete prin flăcări. Se trezi într-o poiană, întins pe mantia diavolului. Satan stătea aplecat deasupra lui și-l privea.

Ne aflăm în România pentru a stabili un dialog, nu pentru a ne impune limba

(urmare din pag. 11)

— E un aspect foarte important, întrucît consider că limba franceză nu este doar problema francezilor, a Franței, ci a tuturor celor care o vorbesc, indiferent de provenienta lor. Aceștia pot trăi în țări unde franceza, alături de alte limbi, este o limbă oficială (Belgia, Canada, Quebec-ul, Elveția constituie exemple elocvente în acest sens), în țări unde a devenit oficială prin raportare la limbile naționale — cum e cazul multor state din Africa — sau în țări în care franceza este o limbă de suflet, foarte iubită, cum este astăzi cazul României; o limbă aleasă deci din toată inima, fără constrîngeri sau impuneri, în condițiile în care, la urma urmei, nu există alte motive decît cele istorice, sentimentale pentru o astfel de opțiune. Alegerea românilor, independentă de orice fel de interese, m-a impresionat cu adevărat. Ca să conchid, vreau să reliefez faptul că franceza este într-un anume fel, limba întregii lumi și că e mult mai eficace, în vederea asigurării promovării sale, să o ilustrăm într-o manieră foarte largă, profundă, complexă, prin scriitori africani, prin cineaști din Quebec, prin televiziunea elvețiană sau belgiană, întrucît această ilustrare îi ajută pe tinerii elevi care se decid să învețe limba franceză (sau cărora, din diverse motive, părinții le impun să aleagă limba franceză) să înțeleagă faptul că au făcut o bună alegere, o bună afacere. Deci nu va fi o alegere oarecum bizară, întîmplătoare, nostalgică, ci conștientizarea faptului că se deschid profund spre o lume mai largă, foarte modernă, o lume a tehnicii, a modernității, dar și a culturii, o limbă a universalității.

— Doriți să transmiteți cîteva cuvinte cititorilor români prin intermediul revistei „Cronica" și cu ocazia inaugurării Centrului Cultural Francez, dar și pentru sărbătoarea Crăciunului și a Noului An?

—Pentru sărbători, cred că cel mai bun mesaj este „Crăciun Fericit și La Mulți Ani!". Iar cititorilor revistei, care sînt în cea mai mare parte din Iași, le doresc să vină cît mai des și în număr cît mai mare la acest centru cultural, pentru a se obișnui să se folosească de el. Și pentru că, după cum mi s-a spus, sînteți o revistă de interes național, același mesaj îl transmit cititorilor pe care-i aveți în toată țara, el constituind totodată și o invitație pentru toți românii, de a frecventa și centrele culturale de la București, Cluj, Timișoara, ca și Alianțele Franceze create deja sau care sînt în curs de realizare la Ploiești, Pitești, Constanța, Brașov, Craiova. Ele vor fi, de asemenea, locuri de înîlnire și de dialog, prin intermediul lor consolidîndu-se dialogul franco-român.

— Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a ne acorda interviul, pentru urările făcute românilor și pentru călduroasa invitație de a contribui la consolidarea dialogului dintre țările noastre, prin frecventarea așezămintelor culturale pe care le-ați înființat în România.

Lumina luminează în întuneric

(urmare din pag. 10)

în întuneric a văzut o lumină, peste cei care locuiau în țara umbrei morții a răsărit lumina (*Isaia* 9,2). Păstorii de pe dealurile din jurul Betleemului au văzut în plină noapte *gloria Domnului care i-a învăluit în lumină*, și-n întunericul vieții lor au înțeles mesajul mîntuirii: *Nu vă fie teamă! Vă aduc o veste bună care este pentru toi poporul. În orașul lui David vi s-a născut un Mîntuitor. El este Cristos Domnul!* (*Luca* 2,10-11). Magii de la răsărit, în întunericul păginismului lor, au văzut o stea pe care au urmărit-o pînă cînd l-au recunoscut și l-au adorat pe *Regele de curînd născut al iudeilor* (vezi *Matei* 2,1-12).

Lumea timpului în care se naște Isus este dominată de puterea romană care subjugă Israelul prin forță și îl controlează. În momentul în care speranțele și garanțiile umane s-au epuizat, intervine și salvează Dumnezeu. Intervenția lui nu se încadrează în schemele logicii sau ale puterii umane. Gratuitatea intervenției lui Dumnezeu îl surprinde pe om pentru că el se manifestă în slăbiciune: Salvatorul, Mesia, Domnul este un copil învelit în scutece. Dar el este Emmanuel — Dumnezeu cu noi.

Omenirea în care trăim nu este mai puțin derutată și subjugată. Întîlnim pretutindeni semne întunecate de decadență și de oboseală: impietate, nelegiuire, nedreptăți, patimi de tot felul. Sărbătoarea Crăciunului este, trebuie să fie *lumina care luminează* în întunericul societății noastre. Este steaua care ne conduce la adorarea *Regelui etern*, care dă tuturor celor care îl primesc putere de a deveni copii ai lui Dumnezeu (vezi *Ioan*, 1,12).

Violon d'Ingres

Sub mantaua...

Se dedică prietenului meu Colea Răutu

Cad umbrele nopții-n regatul lui Lear
Și-s singur Străin și-obosit îmi deșir,
Speranța și crezul și-ambiția-n lut,
Ca jertfă și daruri întinse pe scut.

Pleoapele-n sarea de griji îmi sînt grele
Și-mi țiuie duhuri în colb sub perdele,
Purtîndu-mă-n vise, pe flori de omăt,
Cu anii mei tineri — minz alb — prin omăt.

N-am friu de mătase, zăbală nu-i pun...
Cînd mușcă copita-i în varga de-alun
Și-n stele-i fuior pe-al nopții strînsură
Cometa de rouă pe urmă-i mă fură.

Îmi zvîrl pălăria pe osia lumii
Și-n harfă de-argint săgețile lunii
Pe umeri le port căutînd rătăcit
Himere și idoli pe-un cer spălăcit...

Cînd picură-n umbră lumina să cate
Gîndu-n cămașa de forță cum bate,
O pasăre rară cu „clonț de rubin"
Mă fură-n nădejdea de care mă țin.

Dionisie VIICU

ABD-RU-SHIN

În lumina adevărului — Mesajul Graalului

Secretele reîncarnării (3)

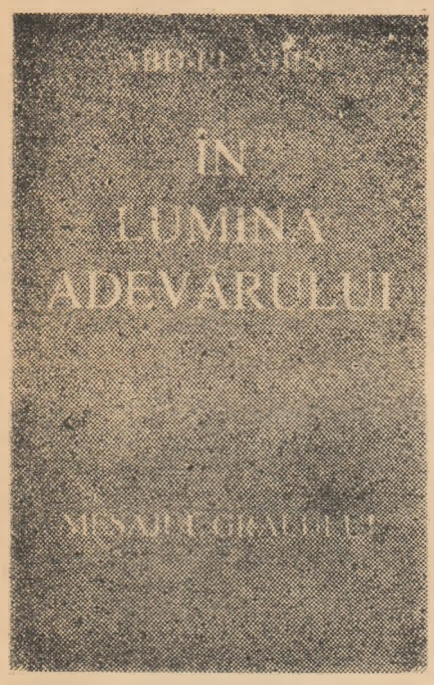

- **Adevăratul sens al existenței...**
- **Soarta și voința liberă...**
- **Importanța rolului spiritual al femeii...**
- **Era Vărsătorului și venirea Fiului Omului.**

O singură explicație :

Reîncarnarea (urmare)

De-a lungul secolelor, lista personalităților care au recunoscut realitatea reîncarnării, este lungă și impresionantă.

În prezent, paraspsihologia a inclus „renașterea" în cadrul cercetărilor sale. Verificînd cu atenție cazurile de reamintiri spontane din vieți anterioare, după ce a analizat toate soluțiile, aceasta a acumulat dovezi că reîncarnarea este singura soluție posibilă.

Ciclul complet al evoluției noastre

Realitatea încarnărilor repetate a fost cunoscută întotdeauna de cercetători. Acestora le lipsea însă o vedere globală a ansamblului ciclului din care șederile terestre nu sînt decît secvențe scurte. Niciodată nu au avut o cunoaștere precisă și completă care să înglobeze și să explice periplul strict necesar pe care trebuie să-l parcurgă fiecare germene de spirit ce a plecat la drum inconștient și iresponsabil, pentru a deveni o personalitate autoconștientă și total responsabilă.

Aceste lacune au permis pătrunderea anumitor erori ; dîndu-se o imagine falsă asupra simplității procesului întregului ansamblu, ele au făcut să decadă multe ființe atașate luminii și dreptății. Acesta este de exemplu și cazul metempsihozei, care învață obligația de a se încarna și în corpuri de animale. Există de asemenea și o doctrină care pretinde că pentru sufletul omenesc, răul provine din faptul că se află în materie, în care trebuie să îmbrace un corp fizic. Se preconizează astfel refuzul de a coopera la evoluția în materie : nu ar trebui deci nici să mai construim, nici să mai semănăm, nici să mai avem copii. Evident, un astfel de comportament care a fost pretins de Cathari (n.tr. : sectă din Evul Mediu răspîndită în special în sud-vestul Franței) ar fi condus rapid la dispariția oamenilor de pe Pămînt. De asemenea, resorbția sufletelor în divinitate — enunțată la brahmani — sau dizolvarea acestora în nirvâna — la budiști —, oferă și ele o imagine falsă a rolului și a importanței șederilor terestre.

Or, revelațiile date de Abd-ru-shin în Mesajul său pentru umanitate ne dezvăluie pentru prima dată parcursul complet al devenirii noastre. Autorul acestei prodigioase însumări de cunoașteri ne permite să avem în fine o vedere de ansamblu — clară și completă — a creației. El ne dă mijloacele de a ști de unde venim, pentru ce suntem obligați să evoluăm, cum se desfășoară peregrinarea noastră prin creație și care este scopul pe care trebuie să-l atingem, în caz contrar pierzînd totul și căzînd în descompunere. De fapt, tocmai în această viziune completă se inserează în mod logic șederile terestre.

Din această cunoaștere rezultă că avem un interes vital pentru a o lua în serios. Planul nostru de ședere și mediul în care ne regăsim după moarte sunt pregătite în fapt încă de aici-jos. Acestea decurg din comportamentul nostru pe Pămînt, întrucît gîndurile noastre ne preced și faptele noastre ne urmează.

Schițat în mare, parcursul nostru evolutiv este asemănător cu cel al tuturor semințelor : în materia densă care ne este familiară, știm că trebuie să introducem sămînța în sol pentru a o face să germineze ; acolo ea va găsi condițiile necesare pentru a încolți și a crește. Or, procesele naturale sunt conduse de legi uniforme ce se desfășoară peste tot în același fel, ținînd totuși cont de diferențele originii și de posibilitățile mai mult sau mai puțin extinse, ale substanței fiecărui plan.

Tot ceea ce există este ieșit din Iradierea lui Dumnezeu ; aceasta s-a divizat sub acțiunea Voinței divine, pentru a da naștere la o serie de sfere suprapuse.

Originea noastră se situează în una din subdiviziunile sferei spirituale eterne. Odată individualizate, viitoarele ființe umane sunt totuși prea slabe pentru a deveni conștiente în mod imediat. Acestea poartă totuși în ele dorința și posibilitatea de a deveni conștiente. Dezvoltarea lor nu se poate face însă decît în cursul unei evoluții care trezește și întărește capacitățile latente deținute de fiecare germen de spirit.

Cînd un astfel de germen aspiră cu o anumită intensitate să iasă din inconștiență, el este admis într-un ciclu de formare pregătit cu mare grijă în acest sens. Asemenea copiilor care părăsesc casa familială pentru a înfrunta în exterior toate felurile de greutăți și de probleme pentru a-și făuri o personalitate, germenii inconștienți sunt expulzați și își încep turneul de învățare. În planurile situate deasupra celui al originii lor, presiunea Forței este prea mare pentru ca ei să o poată suporta. Iată de ce periplul lor evolutiv nu se poate desfășura decît în planurile care se află sub baza lor de plecare. Aceste planuri din partea inferioară, numite de asemenea și „post-creație", cuprind zonele Esențialității, ale materiei subtile și ale materiei dense, ficeare comportînd numeroase subdiviziuni.

În exteriorul planului său de origine, germenele de spirit este un străin ; de aceea, el nu poate avea nici o influență și nici contacte directe cu noul său mediu ambiant. Pentru a putea fi activ aici și a avea experiențe stimulante și folositoare, el trebuie să se acopere sau să se îmbrace de fiecare dată cu un înveliș din aceeași substanță ca și cea a planului de ședere momentană. Deci, pentru el există de fiecare dată o naștere atunci cînd se află într-un plan diferit. Ființa în căutare de conștiință și de personalitate se dezvoltă și se fortifică astfel și în acele planuri invizibile pe care noi le numim foarte sumar „lumea de dincolo".

Cînd eul său a obținut o anumită consistență, simte dorința de a coborî în planurile materiei dense, pentru a trăi și experiențele specifice acestor nivele.

Materia în care ne aflăm acum este ultimul extract al Iradierii divine. În raport cu alte planuri, ea are posibilitățile cele mai restrînse dar oferă totuși anumite particularități care favorizează și ușurează dezvoltarea noastră.

Pe cînd în alte planuri și sub impactul mai direct al atracției afinităților sunt reunite numai spiritele umane care au o aceeași maturitate sau o aceeași lipsă de maturare, în materia densă este singurul loc în care pot coabita spiritele de toate gradele de evoluție — fie ele cele mai bune, sau cele mai rele —. Aici-jos, fiecare este înconjurat de persoane mai evoluate care îi pot servi ca model și ca încurajare, dar întîlnește de asemenea și persoane cărora el le poate servi — la rîndul său — ca exemplu și să le ofere chiar și un anumit ajutor. Tocmai prin acest schimb cu contemporanii noștri — dînd și primind —, avem ocazia de a ne întări eul nostru și de a cîștiga noi cunoașteri, pentru ca în final să plecăm din nou în lumea din dincolo mai maturați și mai îmbogățiți decît în momentul fiecărei nașteri terestre.

Prin densitatea sa, corpul fizic pe care îl purtăm întîrzie karma să se deznoade imediat. Șocurile karmice în revenire sunt etalate deci în timp, ceea ce permite să ne ridicăm în evoluție folosind acele intervale de răgaz care ne sunt acordate. Acest elan către înălțimi ne va conferi o lejeritate mai mare și va avea drept consecință o atenuare a revenirilor karmice. Dar karma va putea fi deznodată simbolic doar dacă a fost obținut un progres real în acest sens. **(Va urma).**

Ernest SCHMITT
(Château-Thierry — FRANCE)

NOTE : — Volumul I al operei „Mesajul Graalului" a fost tradus și în limba română, fiind disponibil (în lei) în librării.

— Persoanele care doresc primirea **gratuită** a broșurii „Conférences Choisies" (extrase din Mesajul Graalului) se pot adresa în scris la „Éditions Françaises du Graal" — 23, rue Colbert — 93100 Montreuil/Boise — FRANCE. Se pot adresa de asemenea și la București, la căsuța poștală C.P. 34—50.

S.C. **PETROTRANS** S.A.

PIATRA NEAMȚ

STR. DUMBRAVEI NR. 1

TEL. 093/619640

TELEFAX 093/612013

TELEX 025253

Executăm la cerere transporturi de mărfuri generale și specializate în toată țara și în străinătate la cele mai scăzute tarife, cu autocamioane de toate tipurile.

S.C. „PIETRICICA" S.A. PIATRA NEAMȚ

STR. M. KOGALNICEANU NR.3

Vă urează un călduros „La mulți ani !"

și vă invită să vizitați cu încredere magazinele **„Modern", „Orion", „Romarta", „Eva", „Miraj", „Vacanța"** și **„Tehnosan"**, de unde vă puteți procura la prețurile cele mai accesibile o variată gamă de produse electronice, metalo-chimice, textile, încălțăminte și cosmetice ;

— televizoare alb-negru și color
— confecții
— încălțăminte
— lenjerie
— articole de marochinărie
— mercerie

— articole pentru nou născuți
— faianță
— țesături ș.a.

Vizitați, comparați și cumpărați din magazinele reprezentative ale municipiului Piatra Neamț !

S.C. **ÎNFRĂȚIREA** S.A.

PIATRA NEAMȚ

STR. ȘTEFAN CEL MARE NR. 2

TELEFON 093/613337, FAX 093/615538

oferă pentru intern și export o gamă variată de :

— confecții

— lenjerie

— tricotaje.

Dorim colaborare reciproc avantajoasă cu parteneri români și străini.

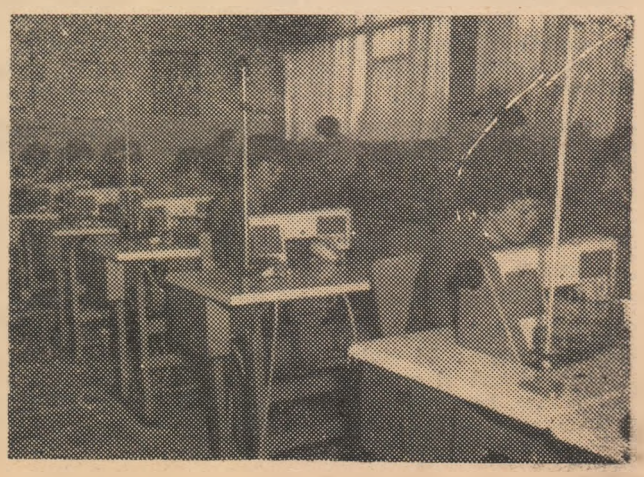

NICETO BLAZQUEZ :

Intelectualii sînt cei care trebuie să se deschidă mai întîi spre Europa (2)

— Anul acesta, Ziua Hispanității, ce se sărbătorește la 12 octombrie, are rezonanțe deosebite în întreaga lume, sărbătorirea celor 500 de ani de la descoperirea Americii, Expoziția Universală de la Sevilla, Olimpiada de Vară de la Barcelona fiind evenimentele extraordinare ale anului, toate legate de Spania. Care este însă semnificația intrînsecă a acestei festivități cunoscute sub numele de „Ziua Hispanității" ?

— E o festivitate prin care se celebrează o dată istorică, deci semnificația este în întregime istorică : nu sînt singurul care afirmă că în istoria noastră europeană, descoperirea Americii este cu mult mai importantă decît cucerirea Lunii, cu mult mai importantă ca fapt, ca eveniment istoric. Festivitatea la care ne referim are deci semnificația unei racordări de ansamblu a acestui eveniment istoric. E drept că sărbătorim împreună ziua hispanității, dar maniera de celebrare depinde de țări, de factori politici etc. Important e că toți sînt de acord cu această celebrare : e un eveniment istoric și trebuie să cinstim istoria.

— Pentru că vorbiți despre o celebrare și despre faptul că toți sînt de acord cu ea...

— Evident, afirmația mea trebuie nuanțată, eu vorbesc în principiu.

— Corect ! Permiteți-mi, vă rog, să-mi continui întrebarea : toți spaniolii au fost de acord cu fastul jocurilor Olimpice de Vară de la Barcelona ?

— Aici am constatat că există un soi de surpriză produsă de faptul că celebrarea Olimpiadei a fost atît de fastuoasă. Dar, dacă ați fi trăit în Occident, ați fi înțeles că un asemenea fast pentru o astfel de sărbătoare este cu totul normal. Intră în cadrul normalității, înțelegeți ? Orașul care a organizat-o, țara organizatoare consideră că, din punctul de vedere al responsabilității lor, trebuie să facă tot posibilul pentru a asigura o celebrare cu adevărat frumoasă, memorabilă, pe măsura evenimentului trăit de întreaga lume...

— Ce-i drept, a fost grandioasă...

— E legitim să puneți o astfel de întrebare, în condițiile în care nu toți oamenii trăiesc la nivelul pe care-l presupune o astfel de sărbătoare. Chiar Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul II a trimis un mesaj în care a spus : „ceea ce ați realizat este cu adevărat magnific, dar să nu pierdeți nici o clipă din vedere faptul că în timp ce noi trăim acest eveniment magnific, există încă extrem de mulți oameni în lume care nu au ce mînca".

— Tocmai de asta vă pusesem întrebarea.

— Am înțeles ! De altfel, am remarcat faptul că aici oamenii sînt foarte sensibili la contrastele ce ne înconjoară: pe de o parte expoziția de la Sevilla, Olimpiada de la Barcelona și, pe de altă parte, războiul atroce din Iugoslavia sau situația din Somalia, unde se moare de foame. De aceea ne-a atras atenția Papa Ioan Paul II : e magnific, trebuie s-o recunoaștem, dar ce facem cu cei care mor de foame ?

— Pe de altă parte, nu e responsabilitatea celor ce au organizat Olimpiada. Doar nu din cauza lor mor oamenii de foame.

— Nu e responsabilitatea noastră, e adevărat, dar există o sensibilitate, un spirit de întrajutorare umană, o civilitate care ne obligă să avem grijă de semenii noștri. În fond, acesta este mesajul Bibliei. Existența unei astfel de sensibilități e un fapt deosebit de benefic.

— Găsiți că există similitudini între situația actuală a României și cea pe care a cunoscut-o Spania după moartea lui Franco ?

— Da, există o oarecare similitudine, dar, în același timp, există și diferențe remarcabile. Diferența majoră vizează situația celor două state : trecerea spre democrație de la o dictatură comunistă e complet diferită de cea de la un regim autoritar, dar necomunist. Evident, la moartea lui Franco, Spania avea totuși o tradiție seculară din punct de vedere politic, tradiția monarhiei, ceea ce a făcut ca toate grupările politice (chiar și cele mai extremiste, între care figurează, bineînțeles, gruparea comunistă, care fusese ascunsă pînă în acel moment) să cadă de acord, în vederea regăsirii, reintegrării tradiției, reintrării în normalitatea tradițională. De aceea, de comun acord, au acceptat toți o formulă, cea mai convenabilă pentru situația din acel moment, care s-a dovedit și cea mai viabilă, formula monarhiei. Toți s-au unit în găsirea acestei soluții a monarhiei, o monarhie schimbată, evident, în funcție de momentul istoric.

— Ce înțelegeți prin sintagma „monarhie schimbată" ?

— O monarhie constituțională, parlamentară, avînd o nouă dimensiune, în care regele e pur și simplu șeful statului, e, dacă vreți, un președinte al unei republici, onorific, evident. El semnează documente și reprezintă țara, e simbolul tuturor spaniolilor, dar nu guvernează deloc. Nu are, deci, nici o putere politică. Are, însă, un rol mobilizator ; e simbolul valorii umane superioare, nu-i așa ? Regele are un rol umanizator și de echilibru... Cei ce conduc sînt guvernul și parlamentul. Revin la ideea anterioară : așadar, au căzut toți de acord și s-a intrat astfel în legalitate, s-a votat o nouă Constituție, s-au votat legi noi, într-o manieră normală. Cred, deci, că pentru moment, cel mai important aici în România este ca politicienii să accepte dialogul, să discute între ei și să ajungă la un consens național. La noi se spune „reconciliere națională", e o expresie creștină, dar, noi, spaniolii am folosit-o pentru că în Spania a fost un război civil înainte. Toată lumea a căzut de acord că perioada lui Franco a fost deosebit de grea și chiar contrară concepției de viață a unei țări care, în fond, are o cultură creștină. Dar, pentru obținerea unei reconcilieri trebuie acceptate și sacrificiile. Toate forțele politice trebuie să devină conștiente de această necesitate și să sacrifice ceva. De exemplu, socialiștii și comuniștii spanioli și-au sacrificat mentalitatea lor republicană. Alte grupări au făcut alte sacrificii și s-a ajuns astfel la un consens civilizat.

— Credeți că monarhia ar putea constitui o soluție pentru România ?

— Nu, n-aș putea să fac o astfel de afirmație, dar nici n-aș putea să neg existența unei astfel de posibilități. Ceea ce știu, e că din punctul de vedere al unei democrații reale, monarhia poate deveni o alternativă valabilă ca orice alt sistem politic, unul republican, să zicem, dar e o chestiune pe care trebuie s-o discutați între voi românii, nu să importați soluții, formule din exterior. Însă analogii pot exista. În aceeași manieră, monarhia în Spania a devenit o formulă ideală, chiar dacă, să zicem, în cazul unui referendum eu aș fi votat, probabil pentru o altă formă de conducere. Am spus „probabil", nu e, deci, o certitudine Dar, și acest aspect aș vrea să-l înțelegeți foarte exact, chiar dacă aș fi optat pentru o altă formă de guvernămînt, realitatea m-ar fi obligat să recunosc faptul că această formulă a devenit cu adevărat foarte convenabilă. Asta-i tot. Chiar dacă inițial n-aș fi fost de acord cu monarhia, ar fi trebuit să dau dovadă de pragmatism politic și să înțeleg necesitățile țării. Pentru a decide într-o astfel de situație, e necesar ca românii să se așeze la masa tratativelor, să se pună de acord între ei, în mod liber, să se întrebe : „Ce-i mai bine pentru toți ?" și să sacrifice tot ce este de sacrificat din partea tuturor : orgolii, privilegii, ambiții politice, interese personale etc. Atenție ! Sacrificiul îi implică pe toți. Dacă există, între oamenii politici mai ales, doar unul care nu e dispus să facă sacrificii, e imposibil să se ajungă la o formă de înțelegere. Ca să conchid, cred că e o situație ce trebuie decisă aici în România, nu în străinătate. Doar românii au un cuvînt de spus în această privință.

— Cunoașteți deja revista „Cronica", revistă ce a publicat în mai multe rînduri fragmente din operele dv. Doriți să transmiteți cîteva cuvinte cititorilor români prin intermediul acestei reviste ?

— Ei bine, vreau să spun doar că pentru mine a fost o mare surpriză publicarea și am fost foarte fericit cînd am văzut că o astfel de revistă mi-a acordat un spațiu atît de generos, reflectînd cîteva din gîndurile pe care le-am așternut pe hîrtie. Trebuie să vă spun deci mulțumesc pentru generozitatea cu care am fost primit în „Cronica".

— Sînt emoționat pentru cuvintele adresate revistei, cu atît mai mult, cu cît mi-ați mulțumit în limba română, Domnule Niceto Blazquez, am purtat un dialog foarte interesant, abordînd subiecte diferite, de la creștinarea Americii, pînă la forma de guvernămînt în țara mea. Românii, însă, vă cunosc mai ales în calitate de scriitor. Puteți să ne împărtășiți cîteva din proiectele pe care le aveți ca scriitor ?

— Da ! În acest moment am deja în editură un volum destul de consistent, privitor la ceea ce eu aș numi o etică a comunicației sociale. Volumul va apărea cel tîrziu în ianuarie '93 ca o noutate a anului următor, deci. El a fost proiectat să apară în timpul celebrării celor 500 de ani de la descoperirea Americii, dar editura fiind foarte aglomerată... De fapt e mai bine așa. Din punctul de vedere al publicității, mult mai bine e primită o lucrare la începutul anului decît la sfîrșit. Mai am un proiect referitor la bioetică, la toate problemele pe care le implică bioetica. Dar cu acest volum nu sînt încă în editură.

— Nu sînteți doar scriitor, ci și profesor universitar, fapt ce se reflectă și în proiectele pe care le aveți. Cunoașteți viața universitară a Iașului ?

— Nu chiar. E drept că anul trecut am frecventat Cursurile de Vară ale Universității „Al. I. Cuza", am petrecut, deci, cîteva zile în Iași, dar aceste cursuri coincid cu vacanța universitară, așa că, în afara celor angrenați în această acțiune, toți erau plecați în concediu. Am fost, de asemenea, invitat la Cluj unde am fost solicitat de decanul Facultății de Filosofie să țin un curs. Din nefericire, pînă în prezent, încă nu am avut timp să răspund pozitiv la oferta ce mi s-a făcut. N-aș vrea să încheiem dialogul înainte de a adăuga faptul că pentru mine ar fi o adevărată plăcere dacă am rămîne mereu în contact, dacă vom putea să comunicăm, să colaborăm, pentru că, cel puțin în ce ne privește, comunicarea este cea mai bună cale de a distruge această imagine dezastruoasă, nedreaptă a României.

— Cînd spuneți „nedreaptă" vă referiți la popor sau la oamenii politici ?

— Cînd mă refer la o „imagine nedreaptă" iau în considerație punctul de vedere al Occidentului. „Nedreaptă" în esență, pentru că occidentalii nu s-au preocupat să cunoască realitățile acestei țări. Au captat informații de ici, de colo, dintr-un ziar sau de la o emisiune televizată, dar s-au limitat la impresii generale, nu au făcut un efort să cunoască situația cu adevărat și să înțeleagă cine este responsabil de starea poporului. În plus, românii sînt un popor necunoscut în Europa și din această necunoaștere rezultă imaginea nedreaptă de care vorbeam.

— Aveți și n-aveți dreptate, pentru că sîntem cunoscuți în Europa ca un popor muncitor, creativ, primitor, călduros, așa încît în privința poporului, repet, imaginea Occidentului e într-adevăr nedreaptă.

— Știu asta, aveți perfectă dreptate. Am specificat ce-i drept la început că asta e impresia mea personală,, dar ea reflectă în realitate o opinie generalizată în Occident privitoare la faptul că ați rămas singura țară comunistă din Europa. De aceea cred că această prestigioasă revistă de cultură, atît de răspîndită și de căutată în țara dumneavoastră, va trebui să dea dovadă și de curajul de a lămuri oamenii că ceva esențial s-a schimbat în România. E drept, asta se realizează în timp, cu foarte multă răbdare și cu foarte mult curaj. Trebuie să mentalizați oamenii și puțin cîte puțin veți ajunge să aveți rezultate, să vă descurcați în orice caz.

— Vă mulțumesc pentru răbdarea pe care ați avut-o în timpul lungului nostru dialog și sper să ne putem continua discuția în timpuri mai bune pentru țara mea.

— O doresc și eu din toată inima !

Valeriu STANCU

Muchas gracias a "CRONICA" por su generosidad conmigo.
N. Blázquez, O.P.
12 Agosto 1992

Cititorii din străinătate se pot abona și direct la redacție, prin depunerea în contul nostru 47.21.71.66.50.10 la B.C. Iași, a sumelor corespunzătoare — în dolari S.U.A. sau echivalent în alte monede convertibile. Zona europeană : 96 dolari S.U.A. (1 an). Zona americană și australiană : 108 dolari S.U.A. (1 an). În abonament este inclus și serviciul de expediere efectuat de redacție. Cont în lei, la B.C. Iași : 655160830.

Redactor șef : IOAN HOLBAN
Secretar general de redacție : VASILE CONSTANTINESCU
Redacția : Bogdan Mihai MANDACHE ■ Ștefan OPREA ■ Valeriu STANCU ■ Nicolae TURTUREANU ■ Secretariat de redacție : Virginia BURDUJA ■ Mariana STANCU ■ Carmen VERICEANU ■ Contabil șef : Nicolae VECHIU ■ Secretare dactilografe : Adela GACEA ■ Angelica MORARU ■ Sector difuzare : Cătălin NICOLAU ■ Corespondenți din străinătate : Paolo GIANFELICI (Italia) ■ Horst FASSEL (Germania) ■ Petruta SPANU (Polonia) ■ Ștefan AVADANEI (S.U.A.) ■ Vania ATUDOREI (Canada) ■

Tiparul : S.C. „Dosoftei" S.A., str. Sf. Lazăr 49, Iași, 6600.

Redacția și administrația : str. V. Alecsandri nr. 8, Iași, 6600.
Telefoane. Redactor șef: 098/146433; Redacția și secretariat redacție; Contabil șef și Difuzare : 098/113923.
Poziția în Catalogul Presei Interne : 842.
ISSN : 1220—4560.